

Агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор,
Шавад тира аз бехирад рӯзгор.

ҲАҶТАНОМА АЗ 20-УМИ ИЮЛИ СОЛИ 1932 НАШР МЕШАВАД

№14 (12498)
3 апрели
соли 2025

ОМУЗГОР

НАШРИЯИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН www.omuzgor-gazeta.tj

▶ КАЛОМИ ПЕШВО

Мулоқоти сечонибаи сарони давлатҳои Тоҷикистон, Қирғизистон ва Ўзбекистон

31 март дар шаҳри Хучанди бостонӣ мулоқоти сечонибаи сарони давлатҳои Тоҷикистон, Қирғизистон ва Ўзбекистон баргузор шуд.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон меҳмонони воломақомро самимона истикбол намуданд ва маросими аксбардории муштараки сарони давлатҳои Тоҷикистон, Қирғизистон ва Ўзбекистон баргузор гардид.

Дар оғози мулоқот Президенти кишвари мо, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон сарони давлатҳои ҳамсояро самимона хайрамақдам гуфта, бори дигар онҳоро бо Ҷашни байналмилалӣ Наврӯз табрик намуданд ва изҳор доштанд, ки «ин ҷашн давомӣ ҳазорсолаҳо барои таҳкими ҳадафҳои баланди инсондӯстӣ ва эҳтироми ҳамдигар, ҳамбастагӣ ва ризоият хизмат намудааст».

Мухтарам Эмомалӣ Раҳмон таъкид намуданд, ки «кишварҳо ва мардумони моро риштаҳои кавии дӯстии бисёрсола, накуҳамсоиягӣ ва рушди муштарақ бо ҳам мепайванданд».

«Мо дар Тоҷикистон муносибатҳоро бо Қирғизистон ва Ўзбекистон, ки бар пояҳои накуҳамсоиягӣ, баробарҳуқуқӣ, эҳтиром ва бо назардошти манфиатҳои ҳамдигар асос ёфтаанд, баҳои баланд медиҳем», - зикр намуданд Пешвои миллат зимни суҳанронӣ. Дар идома Сарвари давлати мо рушди ҳамачонибаи муносибатҳои се кишварро «яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати хориҷии Тоҷикистон» номиданд.

Президенти давлати мо, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон баимзорасии Шартнома миёни Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷумҳурии Қирғизистон ва Ҷумҳурии Ўзбекистон дар бораи нуктаи пайвастшавии сарҳадҳои давлатии се кишварро «рӯйдоди бисёр муҳим» арзёбӣ намуданд.

Мухтарам Эмомалӣ Раҳмон аз натиҷаҳои пурсамари сафари давлатии ба наздикӣ анҷомёфтаи худ ба Қирғизистон изҳори қаноатмандӣ намуда, иброз доштанд, ки ҷониби Тоҷикистон аз дорад дар давраи оянда тамоми кӯшишҳоро барои фароҳам овардани заминаи зарурӣ ҷиҳати ҳамкориҳои ғуногунҷанбаи созандаи ду кишвар равона намояд.

Сарвари давлати мо аз имзои Шартнома дар бораи муносибатҳои ҳампаймонӣ ва таъбули тасдиқномаҳо оид ба он изҳори қаноатмандӣ намуданд ва таъкид доштанд, ки бо имзои ин санади таърихӣ «дар муносибатҳои Тоҷикистону Ўзбекистон марҳилаи сифатан нави рушд оғоз ёфт».

Дар идома мухтарам Эмомалӣ Раҳмон зикр намуданд, ки «мо ба ояндаи шарикӣ стратегӣ ва ҳампаймонии Тоҷикистону Ўзбекистон хушбинии баланд дорем».

Дар фарҷоми суҳанронӣ Сарвари давлати мо, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон изҳори итминон намуданд, ки натиҷаҳои мулоқоти имрӯзаи роҳбарони се кишвари ҳамсоя «ба таҳкими минбаъдаи дӯстӣ, муносибатҳои накуҳамсоиягӣ, ҳамдигарфаҳмӣ, эҳтиром ва эътимоди мутақобил, инчунин, ҳамкориҳои созандаву муассир миёни кишварҳоямон ва мардумони бародар мусоидат менамоянд».

31 март соли 2025 пас аз анҷоми музокироти сечониба маросими имзои Шартнома миёни Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷумҳурии Қирғизистон ва Ҷумҳурии Ўзбекистон дар бораи нуктаи пайвастшавии сарҳадҳои давлатии се кишвар ва Ўломиёи Хучанд доир ба дӯстии абадӣ баргузор гардид.

Санадҳои муҳими таърихӣ – Шартнома миёни Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷумҳурии Қирғизистон ва Ҷумҳурии Ўзбекистон дар бораи нуктаи пайвастшавии сарҳадҳои давлатии се кишвар ва Ўломиёи Хучанд доир ба дӯстии абадӣ дар фазои тантанавӣ аз ҷониби сарони давлатҳои мухтарам Эмомалӣ Раҳмон, мухтарам Садир Жапаров ва мухтарам Шавкат Мирзиёев ба имзо расид.

Сипас сарони давлатҳои маросими ифтитоҳи фосилавии стелаи (сутуни) рамзӣ дар нуктаи пайванди сарҳадҳои давлатии Тоҷикистон, Қирғизистон ва Ўзбекистон иштирок намуданд.

Бо розигии сарони давлатҳои аз ҷониби намоёндагони масъули ҷонибҳои иншооти рамзӣ дар фазои тантанавӣ ифтитоҳ ёфт.

Садои мусиқӣ дар майдони ифтитоҳи иншоот бо истифода аз карнай, сурнай ва дигар созҳои милли ба маросим шукӯҳи хоса бахшид.

ДАР ИН ШУМОРА:

Тоҷикистон Ватани аслии
Наврӯз аст

3

Асрори «зебоии сунъӣ»
Ё худ зарари ботокс ба бонувон

7

Моҳияти миллию
умумибашарии Ҷашни Наврӯз

8

Нақши мутолиа дар
инкишофи нутқи хонандагон

12

Ҷингиз Айтматов:
шахсияти беназир

14

Ҷашмаи меҳру вафо

15

ТАВАҚҚУХ

Агар хоҳед, ки аз навоариҳои соҳаҳои маориф ва илм огоҳ бошед, асноду ҳуҷҷатҳои соҳаро сари вақт дастрас намоед, аз дастовардҳои хонандагони тоҷик иттилоъ ёбед, маводу матолиби судмандро доир ба соҳаи мутолиа намоед, ҷолибтарин нигоштаҳоро оид ба умдатарин масоили рӯз биомӯзед, пас ба саҳифаи расмин вазорат дар шабакаҳои иҷтимоии Facebook ва Telegram – «Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон» пайваст шавед.

QR – коди саҳифаи расмин Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шабакаҳои иҷтимоии Facebook ва Telegram

▶ Почтаи электронии «Омӯзгор»: p.omuzgor@maorif.tj

Телефон барои тамос: 225-81-55

АХБОР

Иштироки сарони давлатҳои Тоҷикистон,
Қирғизистон ва Ўзбекистон дар
Барномаи фарҳангии муштаракӣ наврӯзӣ

Бегоҳии 31 март мухтарам Эмомалӣ Раҳмон, мухтарам Садир Жапаров ва мухтарам Шавкат Мирзиёев дар тантанаҳои Ҷашни байналмилалӣ Наврӯз дар варзишгоҳи «20-солагии Истиқлолияти Тоҷикистон» иборат аз барномаи муштаракӣ фарҳангии аҳли хунари се кишвар пешкаш гардид, иштирок намуданд.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон зимни суҳанронӣ дар маросими тантанавӣ меҳмонони олимаком – сарони давлатҳои Қирғизистону Ўзбекистон, мардумони ҳарсе кишвар, инчунин, намоёндогони дигар давлатҳои дӯст ва шарикони бай-

сарҳадҳои давлатии се кишвар баимзорасидаро «санади таърихӣ» номида, таъкид доштанд, ки «ҳамин тавр, мо бори дигар қатъиян эълон намудем, ки аз арзишҳои сулҳ ва усулҳои ҳалли ҳамаи масъалаҳои мавҷуда аз роҳи муколама, дар рӯҳияи хусни ҳамҷаворӣ, ҳамдигарфаҳмӣ, самимият, эҳтиром ва эътимоди ҳамдигар пуштибонӣ мекунем».

Дар идома мухтарам Эмомалӣ Раҳмон изҳори итминон намуданд, ки «аз имрӯз эътиборан марзҳои се кишвар ба марзҳои дӯстии абадӣ, ҳамсоягии воқеан неқ ва шарикии созанда табдил хоҳанд ёфт».

Сарвари давлати мо тавофуқоти ба-

налмилалиро, ки ба Хучанди бостонӣ ба ин муносибат таъриф овардаанд, бо ҷашни байналмилалӣ Наврӯз самимона табрик намуданд.

Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар бораи мақом ва расму оини устувори Наврӯз ҳарф зада, изҳор доштанд, ки ин ҷашн «ҳамчун ҷузъи таркибии таъриху фарҳанги мо аз қабри қарнҳо моро ба таҳкими сулҳу субот, муносибатҳои дӯстӣ ва ҳамкорӣ водор месозанд».

Сарвари давлати мо инро низ «комилан возеҳ» номиданд, ки имрӯз ҳам талошҳои муштаракӣ мо, ба истифодаи ҳамаҷонибаи асосҳои башардӯстӣ ва рамзҳои олии ҷашни таърихӣ Наврӯз ба нафъи наслҳои имрӯзаву оянда равона шудаанд.

Президенти кишвари мо мухтарам Эмомалӣ Раҳмон Шартномаи байни Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷумҳурии Қирғизистон ва Ҷумҳурии Ўзбекистон дар бораи нуктаи пайвастишавии

дастонадари азми табиӣ мардумони се кишвар арзёбӣ намуда, таъкид доштанд: «мо вазифадорем, ки минбаъд низ дар ин самт саъю талоши муштарак ба ҳарч диҳем».

Сарони давлатҳои Қирғизистон, мухтарам Садир Жапаров ва Ўзбекистон, мухтарам Шавкат Мирзиёев низ ба муносибати ҷашни Наврӯз бо табрикот ва таманниёти неқ суҳанронӣ карданд.

Сипас тантанаҳои бошукӯҳ ба ифтихори Ҷашни байналмилалӣ Наврӯз дар

Наврӯз – таҳкимбахши сулҳу
субот ва муносибатҳои дӯстӣ

Суҳанронии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллӣ, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Барномаи фарҳангӣ ба ифтихори ҷашни байналмилалӣ Наврӯз

31.03.2025, шаҳри Хучанд

Олиҷанобон,
Мухтарам Президенти Ҷумҳурии Қирғизистон Жапаров Садир Нурғожоевич,

Мухтарам Президенти Ҷумҳурии Ўзбекистон Мирзиёев Шавкат Миромонович!

Меҳмонони олиқадр, ҳозирини гиромӣ!

Бо камоли хушҳолӣ шуморо дар сарзамини Тоҷикистон дар ин рӯзҳои ҷашнӣ хайрамақдам меғуям.

Ҳамчунин, шумо ва мардумони ба мо бародару ҳамҷавори Қирғизистону Ўзбекистон, намоёндогони дигар кишварҳои ба мо дӯсту шарикони байналмилалиро, ки имрӯз ба шаҳри бостонии Хучанд таъриф овардаанд, ба ифтихори Рӯзи байналмилалӣ Наврӯз самимона табрик меғуям.

Бо истифода аз ин фурсат, ба тамоми сокинони кишвари азизам бехтарин орзуҳои худро ба муносибати ин ҷашни хучастапай бори дигар иброз менамоем.

Наврӯз ба яқояки Шумо муборак бод!

Басо рамзист, ки вохӯрии мо дар айёми ҷашни Наврӯзи пуршукӯҳ – намои бедоршавии табиат, марҳилаи нави гардиши зиндагӣ ва боварӣ ба ояндаи беҳтар сурат мегирад.

Гояву анъанаҳои тағйирнопазири Наврӯз ҳамчун ҷузъи таркибии таъриху фарҳанги мо аз қабри қарнҳо моро ба таҳкими сулҳу субот, муносибатҳои дӯстӣ ва ҳамкорӣ водор месозанд.

Боиси фарҳамандист, ки мардумони мо ҳамеша барои ҳифзу ғайи гардонидани анъанаҳои неқи он – бародарӣ, ризоият, ҳамдилия саъю талош карда, онҳоро то ба рӯзҳои мо расонидаанд.

Ин ҷашн дар тӯли асрҳои зиёд барои таҳкими гояҳои олии башардӯстӣ, ғазои эҳтироми муштарак ва созгорӣ хизмат менамояд.

Кишварҳо ва мардумони моро риштаҳои мустаҳкамӣ дӯстии тангтанг, накуҳамсоягӣ ва рушди муштарак ба ҳам мепайванданд.

Комилан возеҳ аст, ки имрӯз ҳам талошҳои муштаракӣ мо ба он равона шудаанд, ки ин таҷрибаи созандаи таърихро пурра ба нафъи наслҳои имрӯзаву оянда истифода барем.

Рушди ҳамаҷонибаи ҳамкорӣ зичи мурдумону давлатҳои мо дар ҳамаи соҳаҳои манфиатҳои мушта-

рак яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати хориҷии Тоҷикистон мебошад.

Маҳз барои ҳамин ҳам натиҷаҳои вохӯриҳои имрӯзаро мо ҳамчун пайки таҷдид ва оғози марҳилаи сифатан нав дар муносибатҳои се кишвар медонем.

Имрӯз мо санади таърихӣ – Аҳднома оид ба нуктаи пайвастишавии марзҳои давлатии се кишварро ба имзо расонидем.

Ҳамин тавр, мо бори дигар қатъиян эълон намудем, ки аз арзишҳои сулҳ ва усулҳои ҳалли ҳамаи масъалаҳои мавҷуда аз роҳи муколама, дар рӯҳияи хусни ҳамҷаворӣ, ҳамдигарфаҳмӣ, самимият, эҳтиром ва эътимоди ҳамдигар пуштибонӣ мекунем.

Бовар дорам, ки аз имрӯз эътиборан марзҳои се кишвар ба марзҳои дӯстии абадӣ, ҳамсоягии воқеан неқ ва шарикии созанда табдил хоҳанд ёфт.

Он ҳам боиси итминон аст, ки мувофиқаҳои имрӯз ҳосилшуда, бешубҳа, омили муҳими рушду таъмики минбаъдаи муносибати байнидавлатӣ ва ҳамкорӣ мо дар соҳаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангиву башарӣ ва дигар арсаҳои манфиатҳои муштарак хоҳанд шуд.

Ин ниёзмандҳои табиӣ мардумони се кишвар аст ва мо вазифадорем, ки минбаъд низ дар ин самт саъю талоши муштарак ба ҳарч диҳем.

Рушди пайвастишавии муносибатҳои кишварҳоямон ба манфиатҳои аслии мардумони мо ҷавобгӯ буда, ба таҳкими сулҳу субот ва шукуфоии тамоми минтақа мусоидат хоҳад кард.

Бовар дорам, ки мо дар яқоягӣ, бо дастгирии доимии мардумонамон, дар ин ҷода ба дастовардҳои бузург ноил хоҳем гашт.

Бори дигар шуморо, мухтарам Садир Нурғожоевич ва Шавкат Миромонович, инчунин, ҳамаи меҳмонони азизамонро дар Тоҷикистон самимона хайрамақдам меғуям.

Ба ҳамаи шумо саломатии бардавом, хушбахтиву беҳрӯзӣ ва ба кишварҳоямон сулҳу амонӣ, рушд ва пешрафти минбаъда орзу менамоем.

Дӯстӣ ва бародарии мардумонамон ҷовидону бегазанд бод!

Аз тавачҷухатон сипосгузорам!

Дар шаҳри Хучанд форуми байналмилалӣ занон таҳти унвони «Наврӯз-иди занони ваҳдатсари» баргузор гардид.

Тоҷикистон Ватани аслии Наврӯз аст

Паёми шодбошии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон,
муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ифтихори чашни Наврӯзи байналмилалӣ

20.03.2025, шаҳри Душанбе

Ҳамватанони азиз!

Фарорасии чашни Наврӯзи байналмилалиро ба ҳамаи шумо – мардуми шарифи Тоҷикистон, ҳамватанони бурунмарзӣ ва мардумони ҳавзаи тамаддуни Наврӯз самимона табрик меғӯям.

Орзумандам, ки рӯзу рӯзгоратон аз ҷайзу баракати ин чашни зебои табиат ҳамеша пур аз шодиву нишот бошад.

Наврӯз чашни бузурги миллии мо – тоҷикон ва оғози соли нави аҷдодӣ аст, ки ба пешвози фарорасии он табиат ва тамоми мавҷудоти олам эҳё мешавад ва дар ҷону руҳи инсонҳо умед ба зиндагӣ ва дӯст доштани он дигарбора зинда мегардад. Яъне, Наврӯз айёми гузариш ба фасли нави зиндагӣ, пирузии гармӣ бар сардӣ, чашни равшанӣ ва нур, дӯстиву муҳаббат, шодиву хурсандии ҳамагонӣ ва шукуфтани орзуҳо мебошад.

Аҷдоди фарҳангиву тамаддунсози мо тавонистанд, ки чашни Наврӯз ва расму ойинҳои онро дар тӯли ҳазорсолаҳо ҳифзу нигоҳдорӣ карда, то ба рӯзгори мо расонанд.

Наврӯз, ки решаҳои он аз суннатҳои фарҳангии ниёгони мо сарчашма мегиранд, рамзи эҳтиром ба табиат, арҷгузорӣ ба арзишҳои инсондӯстона ва қаробату ҳамдигарфаҳмӣ миёни халқу миллатҳои гуногун ба шумор меравад.

Ин чашни зебои табиӣ дар раванди рушди таърихӣ бо ҳикмату фалсафаи инсонпарваронааш ба тамаддуни фарҳангҳои дигар таъсири амиқ расонида, аз ҷониби халқу миллатҳо тадриҷан пазируфта шудааст.

Яке аз омилҳои ба чашни байналмилалӣ табдил ёфтани Наврӯз маҳз аз ҳамин иборат аст.

Бояд гуфт, ки маҳз унсурҳои неку писандидаи маънавӣ, фарҳангӣ ва иҷтимоии Наврӯз ва ҳамоҳангӣ бо табиат инсонҳоро ба ҳам меоваранд, муттаҳиду муттафиқ месозанд, муносибати байни онҳо ва вазъи руҳии онҳоро дар ҳоли эътидолу оромӣ ва шодиву сурур нигоҳ медоранд. Зеро ҳамаи ойинҳои наврӯзӣ дорои аҳамияти инсондӯстона, ҳикмати рӯзгор ва ташвиқи ҳаёти орому осоиштаи аҳли башар мебошанд.

Ҳамдиёрони арҷманд!

Тоҷикистони соҳибистиклоли мо ва мардуми покниҳоду фарҳангпарвари он меросбари ҳақиқии ин чашни оламгир эътироф шудаанд, зеро тамоми суннату ойинҳои инсонпарваронаи Наврӯз маҳз дар сарзамини аҷдодии мо ва дар тамоми қаламрави кишвари бихиштосоямон поқу беолоиш ҳифз гардидаанд. Яъне, Тоҷикистони маҳбуби мо воқеан, Ватани аслии Наврӯз аст.

Маҳз расму ойинҳои инсонпарваронаи Наврӯз ва дигар чашнҳои ориёӣ, аз ҷумла, Сада, Тиргон ва

Меҳргон, ки дар кишвари мо аз баракати соҳибистиклолӣ эҳё гардидаанд, омилҳои пайдориш мондагории арзишҳои милливу фарҳангӣ ва илмию адабии мардуми ориёитабор дар саҳифаҳои таърих мебошанд.

Бинобар ин, ҳар як фарди ватандӯст ва бонангу номус дар ҳифзи ин суннату анъанаҳо ва баргузориҳои шоидаи чашнҳои бостонии мардумӣ бояд саҳмгузор бошад.

Наврӯз дар Ватани маҳбубамон – Тоҷикистон на танҳо ҳамчун чашни фарҳангиву мардумӣ, балки ба сифати суннати муҳими эҳёи табиат ва талош барои фаровонӣ азишу гиромӣ доништа мешавад.

Яъне, Наврӯз чашни пайванди инсон бо табиат буда, одамро ба амалҳои созандаву ободгарона талқин мекунад ва ба онҳо илҳому неру мебахшад.

Ин аст, ки мардуми заҳматпешаи мо баъд аз чашни Сада ва дар арафаи Наврӯз тибқи анъанаи гузаштагонаном омодагиро ба қорҳои бунёдкорӣ, аз ҷумла, кишоварзӣ ва ниҳолшинонӣ вусъат мебахшанд.

Доир ба ин масъала, ман зимни суҳанронии худ дар маросими ифтитоҳи Конфронси сеюми байналмилалӣ оид ба Дахсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор, 2018 – 2028» гуфта будам, ки дар доираи иҷрои «Барномаи кабудизоркунии табиати кишвар то соли 2040» бояд зиёда аз ду миллиард бех ниҳол шинонида шавад.

Ҳоло таъкид менамоям, ки маҳз айёми Наврӯз – замони эҳёи гардидани табиат барои татбиқи ин ҳадафи бузург фурсати бисёр муҳим мебошад. Яъне, ҳамаи моро зарур аст, ки рӯзҳои мусоиди баҳорро ҷиҳати ободу зебо ва сарсабзу хуррам гардонидани кишвари бихиштосоямон самаранок истифода барем.

Ҳамватанони мо хуб медонанд, ки солҳои охир бар асари мушкилоти глобалӣ, аз ҷумла, тағйирёбии иқлим вазъи ҳамагонӣ торафт мураккаб

бухронӣ гардида, амнияти озуқаворӣ кишварҳоро таҳти ҳатари ҷиддӣ қарор дода истодааст.

Ҷунин шароит моро водор месозад, ки ба рушди соҳаи кишоварзӣ таваҷҷуҳи хоса дода, барои ҳифзи амнияти озуқаворӣ аз ҳисоби истеҳсоли маҳсулоти кишоварзии худӣ беш аз пеш кӯшиш намоем ва тамоми захираву имкониятҳои мавҷударо ба ин самт равона созем.

Аз ин рӯ, кишоварзони мамлакат ва ҳамаи онҳое, ки дар ихтиёри худ як порча замин доранд, бояд аз ҳар як рӯзи мусоиди баҳорӣ самаранок истифода карда, гирифтани се – чор ҳосилро таъмин намоянд ва истеҳсоли маҳсулоти ғизоиро афзоиш диҳанд.

Ҳар як оилае, ки соҳиби замини президентӣ ва наздиқавлигӣ мебошад, бояд ҳар вачаби онро барои таъмини оилаи худ бо озуқаворӣ ва захираи маводи ғизоӣ самаранок истифода намояд.

Мардуми азизи Тоҷикистон тибқи суннатҳои неки Наврӯзи аҷдодӣ ба истикболи ин чашни фарҳангӣ макони зисту ашӣи рӯзгор ва сару либоси худро тозаву озода ва нави мекунад, кинаву адоватро аз қалби худ пок месозанд ва ҳамдигарро бо чехраи кушоду пурмеҳр табрик меғӯянд.

Ҳамдиёрони мо дар ин айём, ҳамчунин, амалҳои хайру савоб, аз ҷумла, кумаку дастгирии ҷамъияти маъишӣ ва оилаҳои камбизоату ниёзмандонро анҷом медиҳанд.

Моро зарур аст, ки бо Наврӯзи аҷдодиямон, ки чашни байналмилалӣ эълон гардидааст, ифтихор намоем, онро азишу гиромӣ дорем. Зеро чашни Наврӯз барои мо рамзи ваҳдати миллӣ ва дӯстиву муҳаббат буда, дирузу имрӯз ва фардои мо – мардуми ориёитаборро ба ҳам мепайвандад.

Бовар дорам, ки Наврӯзи олам-афрӯз ва Соли нави аҷдодӣ бо қадимҳои некаш ба ҳонадони мардуми бонангу номус ва фарҳангдӯсту сулҳпарвари тоҷик саломативу хуш-

холӣ ва фатҳу кушоишҳои нави меоварад.

Мо бояд ҳар рӯзи баҳорро барои ниҳолшинонӣ, тозаву озода кардани ҳар як хонаву қошона ва сарсабзу хуррам гардонидани маҳалли зисти худ, созандагиву ободонии Ватани азизамон ва заҳмати аҳлонаи хурду бузурги кишвар истифода барем.

Мо сарзамини аҷдодиямонро бо иттиҳоду сарҷамъӣ ва бо дастони худамон обод месозем, давлати соҳибхитрамонро неруманду пешрафта мегардонем, қорҳои корхонаҳои нави истеҳсоли бунёд мекунем ва барои ҳамватанонамон ҷойҳои нави корӣ муҳайё менамоем.

Ҳамватанони азизи мо хуб медонанд, ки мардуми мо ҳама гуна чашну хурсандӣ, хусусан, Наврӯзро бо ҳонаи тозаву озода, зоҳири зебову орошта ва ботини поқу беолоиш истиқбол мегиранд.

Мо набояд фаромӯш кунем, ки тоҷикон дар байни мардумони ҷаҳон ҳамчун миллати фарҳангӣ шинохта ва эътироф шудаанд.

Мо бояд номи неки миллати фарҳангиро бо одоби баланди инсонӣ ва маданияти либоспӯшӣ дар ҳама ҷо, бахусус, ҳангоми ба пойтахт омадан ва сафар ба кишварҳои дигар пос дорем.

Зимнан, хотирнишон менамоям, ки айёми Наврӯз беҳтарин фурсат барои баргузориҳои ҳар гуна ҳамоишу озмунҳо ҷиҳати тақвияти муаррифии либосҳо ва таомҳои миллӣ мебошад.

Ҳамчунин, дар хотир бояд дошт, ки дар байни мардуми мо забҳи қорво барои гузаронидани чорабиниҳои наврӯзӣ роиҷ нест.

Ин ҷашнро гузаштагонӣ мо бо омода кардани таомҳои миллӣ аз гиёҳҳои шифобахшӣ диёри бихиштосоямон ва бо риояи қоидаҳои сарфаю сариштакорӣ баргузор менамуданд.

Дар ин раванд, мо бояд ба тарбияи фарзандон аз хурдсолӣ ва ба қамол расонидани кадрҳои баландхиттоси ҷавобгӯӣ ба талаботи асри пешрафти илму техника ва технологияҳо диққати аввалиндараҷа диҳем.

Бо итминон ба ҳисси баланди миллӣ ва эҳсоси гарми ватандӯстии мардуми сарбаланди кишвар изҳор менамоям, ки дар рӯзҳои чашни Наврӯзи байналмилалӣ ва минбаъд низ мо ҳама якҷо бо қору ғайбати содиқона Тоҷикистони азизамонро боз ҳам ободу зебо мегардонем ва эътибору обрӯи онро дар ҷаҳон баландтар мебардорем.

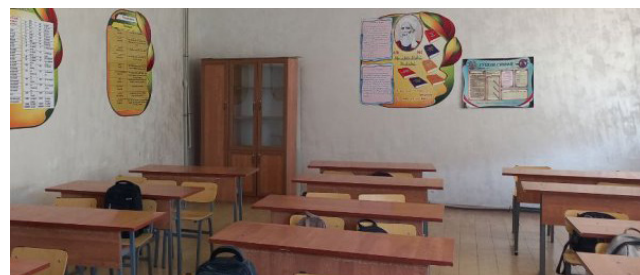
Бо ҷунин ниҳатҳои неки бори дигар тамоми мардуми азизи Тоҷикистонро ба ифтихори чашни Наврӯз самимона табрик гуфта, ба ҳамаи шумо ва ҳамватанони бурунмарзӣ саломатӣ, ҳонаи обод, бахту иқболи неки ва ҷайзу баракат орзу менамоям.

**Чашни Наврӯзи байналмилалӣ му-
борак бод, ҳамватанони азиз!**

Соҳтмони 110 синфхонаи иловагӣ

Бо мақсади таъмини шароити созгори таълим ва бунёди синфхонаҳои нави иловагӣ барои ҷалби толибилмон ба мактаб бо истифода аз ҳамаи сарчашмаҳои дар ноҳияи Шамсиддин Шохин дар назди 10 муассисаи таълимӣ соҳтмони 110 синфхонаи иловагӣ бо 2 ҳазор ҷойи нишаст бомаром давом доранд.

Инчунин, қорҳои соҳтмони дар биноҳои нави назди МТМУ №10 ва №30 бо дастгирии шарикони рушд қарор дорад. Соли гузашта бошад, бинои таълимӣ №7 дар ҷамоати Доғистон ва бинои шӯъбаи маориф мавриди баҳрабардорӣ қарор дода шуданд.

БҮНЁДКОРӢ

Кӯдакистони «Баҳор»
дар маҳаллаи Боғистон

29 март Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар маҳаллаи Боғистони ноҳияи Бобоҷон Ғафуров муассисаи таҳсилоти томактабии «Баҳор»-ро мавриди баҳрабардорӣ қарор доданд.

Бинои кӯдакистони «Баҳор» барои таълиму тарбияи 200 нафар пешбинӣ гардида, аз ҷониби Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон бо харҷи 4,7 миллион сомонӣ сохта, ба истифода дода шуд. Ин тадбири муҳим дар заминаи дастури супоришҳои Сарвари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон оид ба фарогирии бештари кӯдакон ба муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ амалӣ гардид.

Кӯдакистони Баҳор дар маҳаллаи Боғистони ноҳияи Бобоҷон Ғафуров нахустин муассисаи томактабӣ махсуб меёбад.

Зимни шиносии маълум гардид, ки дар муассисаи таҳсилоти томактабии «Баҳор» дар 6 гурӯҳ имконияти мусоид барои таълиму тарбияи кӯдакон муҳайё буда, барои бозиву фароғат низ шароити зарурӣ фароҳам оварда шудааст.

Дар муассисаи томактабӣ барои ба таълиму тарбия фаро гирифтани кӯдакони аз 2 то 7-сола тариқи озмун 30 нафар мураббия ва парастори бо-таҷрибаи соҳибмаълумот ҷалб карда шуда, таҳсил бо забони тоҷикӣ ва русӣ су-

рат мегирад.

Сарвари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон зимни шиносӣ бо шароити имконоти мавҷудаи кӯдакистон барои дар руҳияи ҳештаншиносӣ тарбия намудани насли ояндасози кишвар дар беҳтар сохтани сатҳи сифати таълиму тарбия дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ, инкишофи зеҳнии кӯдакон, забондонӣ ва дигар донишу малакаҳо ба масъулони дастури супоришҳои мушаххас доданд.

Таваҷҷуҳи зиёд ва доимии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба таълиму тарбияи кӯдакону наврасон боис гардид, ки дар тамоми ғушаву каноори кишвар садҳо боғчаи кӯдакистони нав сохта, мавриди истифода қарор дода шаванд.

Ҳоло дар ноҳияи Бобоҷон Ғафуров 40 муассисаи таҳсилоти томактабӣ амал менамояд ва фарогирии кӯдакон ба ин зинаи таҳсилот бе дарназардошти марказҳои инкишофи кӯдак бештар аз 20 ғозро ташкил медиҳад.

Иттилоъ дода шуд, ки дар замони соҳибистиклолӣ бо маблағгузориҳои Ҳукумати кишвар ва саҳмгузориҳои соҳибкорон дар ноҳия 24 кӯдакистони наву замонавӣ мавриди баҳрабардорӣ қарор гирифта, дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ шароити имконияти таълиму тарбия беҳтар гардидааст.

30 март Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон пас аз ифтитоҳи як қатор иншооти ғуногун дар шаҳри ноҳияҳои вилояти Сӯғд дар шаҳри Хучанд бо 100 яtimi кул аз шаҳри ноҳияҳои вилоят мулоқот намуданд.

Мулоқоти Сарвари давлат бо нафарони бо амри тақдир аз падару модар маҳруммонда дар меҳвари таваҷҷуҳ ва пуштибонӣ қарор доштани ятимону ниёзмандон аз ҷониби давлату ҳукуматро бозгӯ мекунад.

Зимни суҳбат Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон чашни Наврӯзро ба ятимон тахият гуфта, таъкид доштанд, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои таъмини шароити хуби зиндагии онҳо пайваста ҷораҳои му-

Тақдими тухфаҳо ба ятимон

ассир меандешад.

«Фаъолияти мактаб-интернатҳои ҷумҳуриявӣ барои кӯдакони ятим дар шаҳри ноҳияҳои кишвар ва таъмини шароити мусоиди будубош дар онҳо ба рӯзгори босаодату дастрасии ин қишри

ҷомеа ба таҳсилоти босифат мусоидати фаъол менамояд»-ибороз доштанд Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон.

Дар ҳамин ҷо ятимон аз дасти Пешвои ғамхору раъиятпарвар тухфаҳо қабул

карданд. Тухфаҳо аз маҷмуи сару либос, ширинҳо ва маблағҳои пулӣ иборат буд.

Сарвари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон аз онҳо омӯзиши илму дониш ва касбу ҳунарро тақозо намуданд.

Ифтитоҳи
муассисаи томактабии «Навбаҳор»

30 март Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар маҳаллаи Ваҳдати шаҳри Хучанд ба фаъолияти муассисаи таҳсилоти томактабии «Навбаҳор» оғоз бахшиданд.

Мавриди зикр аст, ки Сарвари давлат дар Паёми навбатиашон ба Маҷлиси Олӣ ба роҳбарони Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон,

вилоятҳои Сӯғду Хатлон ва шаҳри ноҳияҳои кишвар супориш доданд, то дар давоми панҷ соли оянда дар ҳар маҳаллае, ки зиёда аз 100 оила зиндагӣ мекунад, муассисаҳои томактабӣ бунёд намоянд. Дар навбати худ соҳибкорони вилоят баҳри иҷрои ин супориши Пешвои миллат ба бунёди кӯдакистонҳо авлабият медиҳанд, ки ин қорашон дар татбиқи «Барномаи давлатии

рушди таҳсилоти томактабӣ барои солҳои 2020-2025» мусоидат менамояд.

Дар 10 синфхонаи барҳамо барои ба таҳсил фаро гирифтани то 300 кӯдак шароити фароҳам оварда шудааст.

Таҳсил бо забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ сурат гирифта, дар ин раванд 35 мураббияи соҳибтаҳассус ба қор ҷалб гардидаанд.

Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба сифати қорҳои бунёдӣ ва шароити таҳсил дар кӯдакистони «Навбаҳор» баҳои баланд дода, иқдоми соҳибқоронро намунаи саҳмгузори дар ташаккули зеҳну тафаккури насли ояндаи миллат унвон карданд. Ба таъкиди Сарвари давлат, таҳсилоти томактабӣ марҳалаи муҳими ташаккули қобилияти зеҳнӣ ва заминаи мусоиди забонмӯзии наврасон махсуб меёбад, аз ин лиҳоз, тарбияи кӯдакон дар руҳияи худшиносии милли ва ҷалби таваҷҷуҳи онҳо ба омӯзиши илмҳои мусиқӣ аз ҳайати қормандон ҷиддан тақозо гардид.

Кӯдакистони «Наврӯз» дар ноҳияи Бобоҷон Ғафуров

30 март дар идомаи сафари қорӣ ба шаҳри ноҳияҳои вилояти Сӯғд, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар деҳаи Шамсобои Ҷамоати деҳоти Исмоили ноҳияи Бобоҷон Ғафуров бинои муассисаи таҳсилоти томактабии ширхорғоҳ-кӯдакистони «Наврӯз»-ро баъд аз навсозӣ мавриди истифода қарор доданд.

Иншооти мазкур дар асоси дастури супоришҳои Сарвари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон, ки зимни ироаи Паёми солони ба Маҷлиси Олӣ ба роҳбарони вилоят ва шаҳри ноҳияҳои дар ҳусуси бунёди барқарорсозии муассисаҳои томактабӣ баён гардида буд, таҷдид шуда, аз зумраи бандҳои нақша-ҷорабиниҳои қашнӣ ба истикболи 35-солагии Истиқлоли давлатӣ низ мебошад.

Муассисаи таҳсилоти томактабии «Наврӯз» аз ҳисоби маблағҳои Мақомоти иҷроияи ҳокимияти

давлатии ноҳияи Бобоҷон Ғафуров барои 200 кӯдак бо 35 қорӣ қорқарор шуд.

Дар ин муассисаи томактабӣ 7 гурӯҳи таълимӣ амал намуда, раванди таҳсил бо ду забон - тоҷикӣ ва русӣ ба роҳ монда шудааст.

Иншоот аз ду ошёна иборат буда, толори мусиқӣ, ошхона, ҳуҷраҳои хоб, синфхонаҳои таълимӣ, аз шумули имкониятҳои оғоз, ки дар кӯдакистон фароҳам оварда шудааст.

Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба қорҳои сохтмонӣ баҳои баланд дода, ба истифода додани бинои муассисаи таҳсилоти томактабии «Наврӯз»-ро тухфаи идона ба ифтихори қашни байналмилалӣ Наврӯз ба кӯдакони деҳа маънидод карданд. Гуфта шуд, ки ҳоло фарогирии кӯдакон ба муассисаҳои томактабии ноҳияи Бобоҷон Ғафуров 28,7 ғозро ташкил дода, дар ноҳия 40 кӯдакистони давлатию ҳусусӣ амал мекунад.

Деҳаи Шамсобод ҳам аз ҷумлаи маҳаллаҳои мебошад, ки зичии аҳоли дар он ба мушоҳида мерасад. Ҳоло дар ин деҳа 4000 нафар зиндагӣ мекунад ва барои фарзандони бошандагон фаъолияти 3 муассисаи таҳсилоти томактабӣ ба роҳ монда шудааст.

Дар умум, масъалаи бунёд ва барқарорсозии муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ дар ноҳияи Бобоҷон Ғафуров, ки аз минтақаҳои сернуфуси кишвар мебошад, мавриди таваҷҷуҳи махсус қарор дошта, дар панҷ соли оянда қарор аст дар ноҳия дахҳо муассисаҳои томактабии нав бунёд карда шаванд.

Бояд гуфт, ки тарбия ва ба таҳсили хушсифат фаро гирифтани насли наврас аз ҳадафҳои муҳими давлат доништа мешавад ва талошҳо ба он равона шудаанд, ки кӯдакон дар шароити хуб таҳсил наму-да, оянда барои пешрафти диёри худ саҳми арзанда гузоранд.

НАФАСИ ТОЗАИ НАВРӯЗ МУБОРАК БОШАД!

Паёми табрикии вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Раҳим Саидзода ба ифтихори Чашни байналмилалии Наврӯз

Устодон ва шоғирдони арҷманд!

Мухтарам аҳли маориф ва илми кишвар!

Тоҷикистони соҳибистик-олу шуҳратёри мо боз дар оғуши зеботарин фасли сол – баҳори оламоро қарор дорад. Хушо, ки мо, ҳамагон, ба баҳори нав, ки ба таъбири устод Рӯдакӣ «бо сад ҳазор нузхату ороиши аҷиб» омадааст, расидем ва Ватани азизамонро бештар сарсабзу хураммебинем.

Баҳор фасли шодию нишот, фасли дилрабою мушк-без буда, тавҳам ба эҳёи табиат аст ва ба мардум неруи тозаю фараҳмандӣ эҳдо мекунад. Дар ин айёми дилпир-санд яке аз чашнҳои бостонию маъруф ва пуршукӯҳи тоҷикон-Наврӯзи ҷаҳонафрӯз таҷлил мешавад. Наврӯз дар қатори Меҳргону Тиргону Сада аз бостонитарин чашнҳои ниёғони баруманду маърифатонини мост ва пайванди ногусастаи ба табиату воқеият дорад. Мухимтар аз ҳама, ин фарҳундачашн мубаллиғи ифодагари дӯстию рафоқат, сулҳу ваҳдат, ростию покизагӣ ва бахту саодат буда, одамонро ба ҳаётдӯстию накукорӣ даъват менамояд. Наврӯз ҷавонии ҷаҳон ва тантанаи хусну зебоист ва аз ин ҷост, ки гузаштагони суҳанварамон бо эҳсосоти баланд ва бо камолӣ шодию нишот садо додаанд:

Ҷаҳон аз боди наврӯзӣ

ҷавон шуд,

Зиҳӣ зебо, ки ин соат

ҷаҳон шуд!

Наврӯзи хучастаи тоҷикон, ки ба гувоҳии аҳли таҳқиқ, умри беш аз шашҳазорсола дорад, аз муътабартарин суннатҳои ниёғонамон ба шумор меравад ва дар дарозии асрҳо ба вартаю монеаҳои зиёде дучор омада бошад ҳам, чун аз оғоз муҳтавои адолатпарваронаю хайрхоҳона насибаш гаштааст, пойдору устувор боқӣ мондааст ва гузашта аз ин, боз ҳам тақмил ёфтаю ҷилою тобиш ва моҳияту аҳамияташро марҳала ба марҳала афзудааст ва то замони мо расидааст.

Истиқлоли давлатӣ барои эҳёи комил ва тантанаи фарогии ин ҷашни хучаста шароити созгор ва имконоти васеъ фароҳам овард. Мухимтар аз ҳама, Наврӯз ба як рукаи Истиқлоли давлатӣ ва ба далаи барҷастаи дорои фарҳанги воло будани тоҷикон табдил ёфт. Барои ба таври шоиста арҷгузорӣ кардан ба Наврӯзи ҷаҳоноро Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳамчун эҳёгару посдори арзишҳои миллӣ хидмати бузургу мондагори карданд. Сарвари кишвар Наврӯзро «шиносномаи миллат» номида, афзудаанд: «Ҷашни Наврӯз

барои миллати фарҳангдӯсту тамаддунсоз ва хуршедпарвари мо дар ҳамаи давраи замони муқаддас буд. Аҷдоди мо ҳатто дар давраҳои мушкилтарини таърихӣ, ки аҷнабиён Наврӯзи Аҷамро мамнуъ эълон карда буданд, онро чун иди зиндагисоз ва ҷавобгӯи орзуи ормонҳои даринаяшон ба ҳар роҳу восита ҳифз менамуданд ва гиромӣ медоштанд».

Паёмади гиромидошти ҳамагонии Наврӯз ва посдории суннатҳои дерини инсонгароёнаи он буд, ки соли 2010 бо қарори бонифузтарин ташкилоти ҷаҳонӣ – Созмони Милалӣ Муттаҳид дар заминаи пешниҳоди Ҷумҳурии Тоҷикистон ва чанде аз мамлики ҳамсояи мо ин ҷашни шуқоманд ба Феҳристи арзишмандтарин мероси фарҳангии башарият ворид карда шуд ва 21 март – Рӯзи байналмилалии Наврӯз эълон гардид. Ҳамакнун, Наврӯз дар паҳнои ҷаҳон барои рушду такомули робитаҳои фарҳангии маънавий, таҳкими хусни тафохум байни халқу миллату давлатҳо, тантанай сулҳу ваҳдату дӯстӣ, ҳамдилию ҳамдигарфаҳмӣ ва рушди бештари тамаддуни башарӣ нақши боз ҳам боризтар мебозад. Наврӯзи ҷаҳонӣ бо бисёр расму ойин ва анъанаҳои нек ҳамбастагӣ дорад. Ба ифтихори фарорасии он мардум ҳашарҳо баргузор

намуда, хонаю ҳавлӣ, гирду атроф ва маҳалли зисти худро тозаю пероста мекунанд, ба ҳамдигар таманниёти нек изҳор медоранд, ба аёдати бе-морону куҳансолон мераванд, дар маросими суманакпазию гулгардонӣ иштирок менамоянд ва даст ба бисёр амалҳои неки дигар мезананд. Наврӯз бо кинаю адоват, бевафоию хиёнат ва бо ҳар гуна аъмоли бад ҳаргиз созишу иртибот надорад ва аз ин ҷост, ки ба пешвози Наврӯз одамон ба ҳам оғуш боз мекунанд, агар дар давоми сол ночӯриё, ихтилофе байнашон буд, аз ҳам бахшиш мебаранд, аз дилҳо кинаю гаразу адоватро дур меандозанд, зеро:

Ғаразҳо тира доранд

дӯстиро,

Ғаразҳоро ҷаро аз дил

наронем?!

Боз як анъанаи хучастаи наврӯзӣ ба ҳам таманниёти нек кардан ва бахту барор хостан аст ва албатта, ин аз беҳтарин анъанаҳои марбут ба ҷашни бостонист. Биёед, ба поси ин ҳама русуми волои наврӯзӣ ҳамдигарро бо дили соф, самимона ба ифтихори фарорасии ҷашни бостониямон табрику таҳният бигӯем ва ба ҳам орзуҳои нек арз бикунем.

Орзумандем, ки ба шарофати Наврӯзи покниҳоди навин соҳаи маорифи ҷумҳурий бештар рушд ёбад, омӯзгорони азиз посдори

пешаи пуршарафи худ бошанд ва дар арсаи таълиму тарбияи насли наврас дар ҷодаи ватандӯстию ифтихори миллӣ, пос доштани арзишҳои муқаддаси миллӣ ба комёбиҳои тоза ба тоза шарафёб гарданд.

Ҳамаи шумо – сокинони шарафманди кишвар ва аз ҷумла, аҳли илму маорифи мамлакатро ба муносибати даррасидани қадами мубораку эҳсоси нафаси гарми Наврӯзи байналмилалӣ самимона табрик меғӯям. Таманнои онро дорам, ки Ватанамон боз ҳам ободу зебо, ғаёлиятамон пурсамар, рӯзгорамон тинчу осуда, дилхоҷамон покизаю соф, ботину зоҳирамон озодаю зебо ва муҳитамон ҳамеша лабрез аз шодию фараҳ бошад.

Дӯстон, ҷашни дилафрӯз

мубораку бошад,

Нафаси тозаи Наврӯз

мубораку бошад!

РӯЗИ ҶАҲОНИИ ҲИФЗИ ПИРЯҲҶО

Иштирок ва суҳанронии вазири маориф ва илм дар ҳамоиши сатҳи ҷаҳонӣ

Дар қароргоҳи ЮНЕСКО дар шаҳри Парижи Фаронса дар доираи таҷлили Рӯзи байналмилалии об ва Рӯзи ҷаҳонии ҳифзи пиряхҳо, ки бо ташаббуси бевоситаи Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул гардидаанд, ҷараёни сатҳи баланд доир гардид.

Дар баробари дигар меҳмонони сатҳи баланд вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Раҳим Саидзода дар ҷараёни мазкур иштирок ва суҳанронӣ намуд.

Дар оғози суҳанронии худ вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон иброз дошт, ки сиёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи об ба ҳалли масъалаҳои

мубрами иҷтимоиву иқтисодии минтақа ва ҷаҳон ниғаронида шуда, дар ин самт кишвари мо аз минбарҳои бонифузи созмонҳои байналмилалӣ пешниҳодҳои мушаххас, созанда ва дурнамасоз ироа намуда, ҳоло аз ҷониби ҷомеаи ҷаҳонӣ ҳамчун ташаббускори ин соҳаи ҳаётан муҳим пазируфта шудааст. Боиси сарфарозии мост, ки дар натиҷаи талошҳои зиёд аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон масъалаҳои вобаста ба об дар рӯзномаи ҷаҳонии рушд мақоми ҳосса пайдо наму-да, мавриди баррасии дақиқ қарор дода шуд ва аксари

ташаббусҳои байналмилалӣ оид ба ҳалли масоили об пешниҳодгардида, аз ҷониби ҷомеаи ҷаҳонӣ дастгирии ҳамачониба ёфтаанд.

Дар идомаи суҳанронии худ вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон қайд кард, ки тағйирёбии иқлим ба захираҳои об таъсири ҷиддӣ мерасонад. Тибқи гузоришҳои байналмилалӣ, дар соли гузашта ҳаҷми обшавии пиряхҳо ба 600 гига-тон расид, ки ба 2 миллиард нафар аҳолии ҷаҳон, ки ба оби тозаӣ нӯшокӣ аз ҳисоби пиряхҳо дастрасӣ доранд, таъсир гузошт.

Тоҷикистон ҳамчун кишвари дорои 60% захираҳои оби Осиёи Марказӣ тайи чанд даҳсолаи охир зиёда аз 1000 пиряхи худро аз даст додааст. Ин раванд оқибатҳои ҷиддии экологии худро дошта, боиси биёбоншавӣ, бухрони кишоварзӣ ва деградатсияи хок мегардад. Талафоти иқтисодии Тоҷикистон аз офатҳои табиӣи вобаста ба об солона беш аз 400 миллион долларро ташкил медиҳад.

Вазири маориф ва илм инчунин аз ташаббусҳои

ҷаҳонии Тоҷикистон дар самти ҳифзи захираҳои об ва иқлим ёдовар шуд. Вазири маориф ва илм таъкид кард, ки Маҷмааи Умумии Созмони Милалӣ Муттаҳид 14 катъномаи пешниҳоднамудаи Тоҷикистонро қабул кардааст. Аз ҷумла, соли 2025

ҳамчун «Соли байналмилалӣи ҳифзи пиряхҳо» ва 21 март ҳамчун «Рӯзи ҷаҳонии пиряхҳо» эълон гардидааст.

Вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон таъкид дошт, ки Тоҷикистон мизбони Конфронси байналмилалӣ

ли сатҳи баланд оид ба ҳифзи пиряхҳо, ки рӯзҳои 29-31 майи соли 2025 дар шаҳри Душанбе баргузор мешавад, ба уҳда дорад. Ин ҷараёни платформаи муҳими ҷаҳонӣ барои баррасии мушкilotи обшавии босуръати пиряхҳо хоҳад буд. Дар ин замина, Тоҷикистон дар ҳамкорӣ бо Фаронса ва дигар шарикон барои эълон намудани солҳои 2025-2034 ҳамчун Даҳсолаи байналмилалӣи ҳифзи пиряхҳо талош дорад.

Дар охир Раҳим Саидзода ҷомеаи ҷаҳониро ба ҳамкорӣи ғаёлу дар самти ҳифзи захираҳои об, пешгирии оқибатҳои тағйирёбии иқлим ва дастгирии иқдомҳои илмӣ дар ин самт даъват намуд.

АХБОР

Аз таҳсили донишҷӯёни тоҷик дар хориҷи кишвар то таъмин бо китобҳои дарсӣ

27-уми марти соли 2025 таҳти раёсати вазири маориф ва илм Раҳим Саидзода чаласаи назоратӣ баргузор гардид. Дар кори чаласа муовини якум ва муовинони вазири маориф ва илм, сардорони раёсату шуъбаҳои дастгоҳи марказии вазорат, роҳбарони муассисаҳои тобё, ректори Донишқадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон дар шаҳри Хучанд ва дигар кормандони соҳаи маориф иштирок намуданд.

Нахуст вазири маориф ва илм ҳозиринро бо рӯзномаи чаласа шинос намуда, аз таваҷҷуҳи бевоситаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба соҳаҳои маориф ва илм ёдовар шуд.

Сипас ҳисоботи сардори раёсати робитаҳои байналмилалӣ А. Файзуллозода дар мавзӯи «Таҳсили муҳоҷирон ва донишҷӯёни тоҷик дар Федератсияи Россия: мушкилот ва роҳҳои ҳалли он» шунида шуд.

Зимни баррасии масъалаи мазкур раиси чаласа таваҷҷуҳи ҳозиринро ба масъалаи рафъи мушкилоти таҳсили муҳоҷирон ва донишҷӯёни тоҷик дар муассисаҳои таҳсилоти олии Федератсияи Россия ҷалб намуд. Аз ҷумла, қайд гардид, ки вобаста ба бехтар намудани равобит ва ҳалли мушкилоти ҷойдошта Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати маориф ва илм то кунун корҳои зиёдеро ба анҷом расонидаанд.

Зикр гардид, донишҷӯёне, ки бо сабаҳои гуногун аз муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Федератсияи Россия хориҷ шуда буданд, бо ҳуҷҷатҳои тасдиқкунанда ба унвони Вазорати маориф ва илм муроҷиат намуда, барои интиқол ёфтани ба муассисаҳои таълимии кишвар иҷозат дода шуданд.

Дар идома ҳисоботҳои ректори Донишқадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон дар шаҳри Хучанд А. Ҷалилзода оид ба фаъолияти муассисаи таълимӣ ва директори Маркази таҳия, нашр ва муомилоти китобҳои дарсӣ, илмию методии назди Вазорати маориф ва илм Н. Ҷумъамурод дар мавзӯи чараҳои таҳия, бознигарӣ ва нашри барномаҳои таълимӣ ва китобҳои дарсӣ дар ҳамкорӣ бо шарикони рушд шунида шуд.

Гуфта шуд, ки Донишқадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон дар шаҳри Хучанд мутахассисони рақобатпазирро аз рӯйи равиҳои иқтисодӣ, идора, ҳуқуқ, барномасозӣ ва омӯзгорӣ омода менамояд. Замини моддию техникаи муассисаи ҷавобгӯи стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ буда, дар баробари дастовардҳои муассисаи ҳалли як қатор камбудҳои аз ҷониби масъулин масъулияти бештар тақозо менамояд.

Ҳамзамон, қайд гардид, ки масъалаи дигар ва хеле муҳими соҳаи маориф мувофиқи талаботи замони омода кардани ва аз ҷоп баровардани китобҳои дарсии насли нав мебошад. Барои ҳалли масъалаи мазкур вазорат аз тамоми имкониятҳои мавҷуда истифода бурда, ҷиҳати таҳия ва нашри китобҳои дарсии мазкур дар ҳамкорӣ бо шарикони рушд тӯли солҳои соҳибистиклолӣ ба натиҷаҳои хуб ноил гардидааст ва ин раванд бо маром идома дорад. Китобҳои дарсии насли нав дар баробари интиқоли асосҳои дониш, маҳорату малақаҳои фанӣ ба хонанда барои комёб шудан ба натиҷаҳои таълим, ки стандарту барномаҳои таълими муайян кардаанд, равона шудааст.

Дар охир вазири маориф ва илм ба ҳозирин ҷиҳати иҷрои дастури супоришҳои Сарвари давлат, ҳуб ба роҳ мондани раванди таълиму тарбияи насли наврас дар роҳи ҳештаншиносии ватандӯстӣ, рафъи мушкилоти донишҷӯёни тоҷик дар муассисаҳои таҳсилоти олии Федератсияи Россия, боло бурдани сатҳи сифати таълиму тарбия дар муассисаҳои таҳсилоти олий, бехтар намудани фаъолияти муассисаҳои таҳсилоти олии кишвар, нашр ва бознашри китобҳои дарсии насли нав дар ҳамкорӣ бо шарикони рушд ва ҷанде дигар супоришҳои катъӣ дод.

Баррасии масъалаҳо дар доираи дастури супоришҳои Пешвои миллат

27-уми марти соли ҷорӣ дар доираи дастури супоришҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар маҷлиси Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон чаласаи кории назди вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор гардид.

Вазири маориф ва илм

Раҳим Саидзода зимни баргузори чаласа аз масъалаҳои дар маҷлиси Ҳукумат баррасигардида ёдовар шуда, ибраз дошт, ки Пешвои миллат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар баробари дигар масъалаҳо ба рушди соҳаи маориф таваҷҷуҳ намуда, рушди босифати соҳаро амри зарурӣ донистанд.

Дар чаласа масъалаи омодагиҳо барои пешвози са-

зовори 35-солагии Истиклоли давлатӣ, омодагӣ барои гузаронидани давраи тирамоҳу зимистони солҳои 2025-2026, сохтмони толорҳои варзишӣ дар муассисаҳои таълимӣ, бунёди муассисаҳои томақтабӣ, таълиқи бештари мутолиаи китоб, омодагӣ барои баргузори Конфронси байналмилалӣ сатҳи баланд оид ба ҳифзи пирияхҳо, тарғибу таълиқи ҷашнҳои миллӣ, ободонӣ ва тозау озода намудани атрофи муассисаҳои таълимӣ, омода намудани кадрҳо дар самти зеҳни сунъӣ ва ҷанде дигар вазирӣ баррасӣ қарор гирифт.

Вазир ба ҳозирин вобаста ба иҷрои ҳатмӣ, саривақтӣ ва

28-уми марти соли ҷорӣ дар таҳти раёсати муовини якуми вазири маориф ва илм Ҳомид Ҳошимзода чаласаи навбатии ҳайати мушовараи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор гардид, ки дар он аъзои ҳайати мушовара, муовинони вазири маориф ва илм, сардорони раёсату шуъбаҳои дастгоҳи марказӣ, роҳбарони муассисаҳои тобё ва ректорони муассисаҳои таҳсилоти олии касбии кишвар тариқи ҳузурӣ ва маҷозӣ иштирок намуданд.

Нахуст, муовини якуми вазири маориф ва илм чаласаро оғоз карда, ҳозиринро ба рӯзномаи чаласа ва масъалаҳои ҷорӣ баррасишаванда шинос намуд.

Сипас, вобаста ба масъалаҳои асосии чаласа гузоришҳои сардори раёсати таҳсилоти олии касбӣ Х. Саидзода оид ба «Натиҷаи қабули донишҷӯён ба муассисаҳои таҳсилоти олии касбии ҷумҳурий дар соли таҳсили 2024-2025», сардори раёсати илм ва инноватсия А. Раҳмонзода оид ба вазъи амалиявии «Барномаи давлатии тайёр кардани кадрҳои сатҳи баланди илмӣ барои солҳои 2021-2030» (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021, №264), директори Маркази ҷумҳуриявии дарёфт ва рушди истеъдодҳо М. Ғафорова оид ба лоиҳаи низомномаи «Шури миллии рушд ва дастгирии кӯдакон ва ҷавонони боистеъдод» шунида шуд.

Зимни баррасии масъалаҳои мазкур раиси чаласа ибраз дошт, ки муассисаҳои таҳсилоти олии касбии кишвар дар асоси стандартҳои миллии таҳсилоти олии кишвар ва ҷаҳонӣ мутобик карда шуда, ҳамасола мутахассисони соҳибмалака

Масоили муҳим дар чаласаи навбатии ҳайати мушовара

ва рақобатпазир дар бозори меҳнатро омода месозанд. Ҳамзамон, натиҷаи қабули донишҷӯён ба муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар соли таҳсили 2024-2025 нишон дод, ки дар ин самт баъзе мушкилиҳо ба назар мерасанд ва барои рафъи онҳо ҷиҳати бештар дохил шудани ҷавонон ба муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ барои солҳои 2025-2026, масъулони муассисаҳои мазкурро мебодад ҷораҳои муассир андешанд.

Қайд гардид, ки «Барномаи давлатии тайёр кардани кадрҳои сатҳи баланди илмӣ барои солҳои 2021-2030» баҳри баланд бардоштани қобилияти зеҳнӣ таҳлили насли нави илмӣ, тайёр кардани кадрҳои сатҳи баланди илмӣ ва ба талаботи бозори хизматрасониҳои илмиву таҳсилотӣ мутобик намудани онҳо таҳия шуда, вазорат бо мақсади иҷрои саривақтии бандҳои барномаи мазкур, дар асоси нақшаи бар-

нома, нақшаи ҷорабиниҳои дохили вазоратиро оид ба амалисозии барномаи мазкур таҳия ва тасдиқ намудааст.

Дар идомаи чаласа бо баррасии як қатор масъалаҳои дигар тақлифу пешниҳодҳо илова гардида, қарорҳои дахлдор қабул гардид.

Дар охир муовини якуми вазири маориф ва илм дар доираи дастури супоришҳои Пешвои миллат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба масъулин доир ба иҷрои ҳатмӣ саривақтии стратегия, барнома, консепсия, қарорҳои ҳайати мушовара ва фармоишҳои вазири маориф ва илм, боло бурдани сифати таълиму тарбия, иштироки бештари хонандагону омӯзгорон дар озмунҳои ҷумҳуриявӣ байналмилалӣ, нашр ва бознашри китобҳои дарсӣ ва ҷанде дигар дастури супоришҳои мушаххас дод.

*Маркази матбуоти
Вазорати маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон*

Дар шаҳри Хучанд таҳти унвони «Эмомалӣ Раҳмон – эҳғари ҷашну анъанаҳои миллии тоҷикон» конференсия доир шуд.

АСРОРИ «ЗЕБОИИ СУНӢ» ё худ ЗАРАРИ БОТОКС БА БОНУВОН

Зан олиҳаи хусну зебоист. Дар бораи хусну ҷамоли занону бонувон адибони классики муосири тоҷик ашъори зиёд таълиф намуда, рӯйи ҷу моху ғунҷаи лаб, абрувони каманд, ҷашмони шаҳлову гесувони печони онҳоро васф намудаанд. Ҳофизи бузург фармуда:

Ҷамолат офтоби ҳар назар бод!

Зи ҳубӣ рӯйи ҳубат ҳубтар бод!

Ҳумои зулфи шохиншахпаратро,

Дили шохони олам зери пар бод!

Чунин мисолҳоро аз ашъори бузургони назми дарӣ зиёд овардан мумкин аст. Роҷеъ ба ин мавзӯ шори ширинкалом Ҷамоли Хучандӣ гуфтааст:

Васфи рӯйи ту Камол ар накунад нуқсон нест,

Набувад хочати машшота руҳи зеборо.

Яъне, «руҳи зебо» – зебоии асил ҳочат ба таърифу тавсиф ва обу рангро надорад. Ҳарчанд он замон занон барои ороиши орази худ бештар аз маҳсулоти табиӣ, амсоли ўсмаву сурма истифода менамуданд, аммо ба андешаи шоир, одам бе кумаки машшотаву орошот низ зебоист. Бо гузашти солҳо меъёру талаботи зебоӣ дигар шуд. Ҷойи назокути латофати табииро акнун чеҳраҳои «сунӣ»-и ба ҳам монанд, бо руҳсораҳои барҷастаи варамшуда, лабҳои ғафс ва ҷашмони аз ҳама миҷгонҳои дарози соҳтаи базӯр бозшаванда гирифтанд. Мутаассифона, сол то сол сафи ҷунин занону духтарони «ороишфта» дар ҷомеа афзудааст. Косметолог Зулфия Абдуҳамидова, ки дар ин соҳа таҷрибаи 25-сола дораду айни замон дар табобатҳои табиӣ косметологии шаҳри Душанбе ба ҳайси сардӯхтур фаъолият менамояд, ин мавзӯро ҷунин шарҳ дод:

– Солҳои охир талабот ба ин намуни хидматрасонӣ зиёд гардидааст ва вобаста ба он сафи қошонаҳои хусни косметологию косметологон бештар шудааст. Ҳамарӯза ба ҳисоби миёна 5-6 нафар мизоч барои тағйир додани шакли лабу рӯй ба мутахассисони косметологияи мо

мурочиат мекунад. Синну соли мурочиаткунандагон гуногун буда, аз 18 то 60-соларо дар бар мегирад. Духтаракони ҷавон бештар меҳоханд лабонашонро калонтар ва бонувон бошанд, оҷангҳои рӯйшонро нест кунанд.

Ҷомеашинос Бехрӯ Мансурова бар он ақида аст, ки синну соли физиологиро бо истифода аз ҳар гуна сӯзандоруву ҳабо пӯшонидан ғайриимкон мебошад. Бинобар ин, пеш аз он, ки занону бонувон ба ҳар гуна ороишоти ночову берабт ва тағйири қиёфаву сурати худ рӯй оранд, аввал бояд дар тарозуи ақл амалашонро баркашанд, ки оё ҷунин кор заруру муҳим аст.

Дар байни занону бонувони маърифатнок ҷунин падида кам ба назар мерасад. Дар нақлиёт, шабақаҳои телевизиону интернет мушоҳида менамоем, ки сафи бонувони ботоксшуда зиёданд. Чизи табиӣ ҳамаеша арзиши баланд дорад. Бубинед, нарҳи маҳсули ҳунари дастӣ дар бозорҳои ҷаҳонӣ баланд аст, нисбат ба он, ки бо техника иҷро шудааст. Ҳамин гуна зебоии табиӣ инсон аз «сунӣ» дида волотар аст. Мутаассифона, баъзе бонувон тақлид мекунад ва шояд бо мурури вақт нозим нозебанда будани ботоксро низ дарк кунанду аз истифодааш даст кашанд.

Бояд қайд кард, таъриҳои «зебоиофар», ки маъмултаринашон ботулотоксин маҳсуб мешавад, дар баробари дигар кардани шакли рӯю лабон, ҳамчунин, ба бунӣи одам таъсири манфӣи ҷиддӣ мерасонад. Аввалин бор ботулотоксин дар асри 17 дар Вюртенберги Олмон дар таркиби ҳасибҳои вайроншуда, ки дар натиҷаи истеъмоли он одамон ба бемории шадиди «ботулизм» («botulus»-ҳасиб) гирифтдор шудаанд, падидаи гаштааст. Дар натиҷаи гирифтдоршавӣ ба ин беморӣ бунӣи одам заҳролуд шуда, қашии мушакҳову фалаҷшавии роҳи нафас таъзиқашон меод, ки оқибати марговар дошт. Танҳо оғоз аз солҳои 1960-1980 ботулотоксин дар тиб ба хоҷири фалаҷ кардани мушакҳои гирди ҷашм

барои табобати олусӣ ва як қатор аз ин қабил бемориҳо истифода мешуд. Аз соли 1993 то ба имрӯз бошад, токсин дар соҳаи косметология низ ба таври васеъ барои дигар кардани шакли лаб ва қиёфаи рӯй истифода мегардад. Олимони муайян намудаанд, ки истифодаи ботулотоксин хеле хавфнок буда, танҳо 4 килограмми он кодир аст, одамони тамоми сайёраи Замиро ба нестӣ расонад. Аз ин хотир, мутахассисон тавсия медиҳанд, ки дар истифодаи токсин набояд ба саҳлангории роҳ дод.

– Ботулотоксин на ба организми ҳама мувофиқ меояд. Одамоне ҳастанд, ки ҳассоснокии организмашон нисбат ба маводи косметологӣ бениҳоят баланд аст. Ба қарибӣ як нафар зан ба муассисаи мо мурочиат кард, ки баъди гузаронидани ботулотоксин дар лабу рӯйи варами Квинке ба вучуд омада, пӯшташ кабуд гардида, дар он дончаҳои сурх ба назар мерасид. Занро муоинаву муолиҷа кардем ва пас аз он бо ӯ корҳои фаҳмондадихӣ гузаронидем, то дигар ин амалро такрор нанамояд. Пеш агар соле 5-10 нафар бо ин гуна оризаҳо мурочиат мекарданд, солҳои охир ин шумора ба маротиб зиёд гардидааст. Мо дар навбати худ кӯшиш мекунем, онҳоро саривақт табобат кунем, то ба оқибатҳои нохуш гирифтдор нашаванд, – иброз дошт зимни суҳбат мудири шуъбаи аллергологияи Маркази тиббии шаҳрии №1 ба номи Карим Аҳмедов Хайриддин Қаюмов.

3. Абдуҳамидова сабаби асосии ба ҷунин мушқилот дучор омадани занонро дар баробари мутахассисони касбӣ ба ин соҳа роҳ ёфтани ҳар гуна «косметолог»-и тасодуфӣ, ки маълумоти дониши қазой надоранд, медонанд.

Дар баробари аз даст додани саломативу зебоии табиӣ омиди дигаре, ки месазад, занону бонувон бояд пеш аз истифодаи ботокс оид ба он андеша кунанд, тарбияи ахлокист. Зан-модар тарбиятгари бани башар аст. Вақте ки мо имрӯз дар тақлид ба дигар халқиятҳо симои табииву аслии худро тағйир медиҳем, фарзандонамон аз ин амал ҷӣ ибрате мегиранд? Мо таъриху фарҳанги ғайи дорем, ки ҷаҳонӣ аз он меомӯзанд. Пас, бояд фарзандонамонро дар руҳияи пос доштани арзишҳои миллӣ тарбия созем ва аз ҳар гуна тақлидҳои нозим даст кашид, таърих, асолат, фарҳанги миллӣ ва чеҳраи асливу табиӣ худро нигоҳ дорем.

**Шаҳноза
БОБОМУРОДОВА,
«Омӯзгор»**

Муҳовараи мухтасари забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ

(Барои омӯзгорону хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ (синфҳои 5-11), устодону донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи маҳсус, олии касбӣ ва кормандони соҳаи маориф ва илм)

Тоҷикӣ	Русӣ	Англисӣ	Ово-навишт
ДАР НАЗДИ ДУХТУР – У ВРАЧА – AT THE DOCTOR			
Ман худро начандон хуб ҳис мекунам.	Я не очень хорошо себя чувствую.	I don't feel well	[aɪ dɒn't fi:l wel]
Ман сулфадорам.	У меня кашель.	I have a cough.	[aɪ hæv ə kɒf]
Ман табибаланддорам.	У меня температура.	I have a high temperature.	[aɪ hæv ə haɪ 'temp(ə)rəʃə]
Ман зукомдорам.	У меня насморк.	I have a cold.	[aɪ hæv ə kəʊld]
Ман вараҷадорам.	У меня озноб.	I have a chill.	[aɪ hæv ə ʃɪl]
Шумо рангпарид ба назар мерасед.	Вы бледны.	You look pale.	[ju: lɒk peɪl]
Ман худро бемор ҳис мекунам.	Я чувствую себя больным.	I feel sick.	[aɪ fi:l sɪk]
Ман ҳаста мебошам.	Я чувствую себя усталым.	I'm tired.	[aɪ em 'taɪəd]
Шаби гузашта ман дуруст хоб нарафтам.	Я мало спал вчера ночью.	I didn't sleep enough last night.	[aɪ dɪd'n't sli:p i'naɪ lɑ:sɪt naɪt]
Сарам дард мекунад.	У меня болит голова.	I have a headache.	[aɪ hæv ə 'hedeɪk]
Дандонам дард мекунад.	У меня болят зубы.	I have a toothache.	[ə 'tu:θeɪk]
Гулӯям дард мекунад.	У меня болит горло.	I have an ache in the throat.	[æn eɪk ɪn ði: θrəʊt]
Меъдаам дард мекунад.	У меня болит желудок.	I have an ache in the stomach.	[æn 'eɪk ɪn ði: 'stʌmək]
Ман поямро шикастам.	Я сломал ногу.	I broke my leg.	[aɪ 'brəʊk my 'leg]
Шумо бояд ба духтур мурочиат кунед.	Вам следует пойти к врачу.	You have to go to see your doctor.	[ju: hæv tu: 'gəʊ tu: si: jə: 'dɒktə]
Ман ба шумо дорухат менависам.	Я собираюсь выписать вам рецепт.	I'm going to make out a prescription for you.	[aɪ'em 'gəʊɪŋ tu: meɪk aʊt ə prɪs'krɪpʃn fə: ju:]
Инро се маротиба дар як рӯз баъди хӯрок истеъмом кунед.	Принимайте это три раза в день после еды.	Take it three times a day after meals.	['teɪk ɪt 'θri: 'taɪmz ə deɪ 'ɑ:ftə 'mi:lz]
Фикр мекунам, ягон чизи ҷиддӣ нест.	Думаю, что ничего серьезного.	I think there is nothing serious.	[aɪ θɪŋk ðeə ɪz 'nʌθɪŋ 'sɪəriəs]
Маротибаи дигар ман қай бояд биёям?	Когда мне прийти в следующий раз?	When must I come next time?	[wen mʌst aɪ kʌm nekst taɪm]
ДАР КИТОБХОНА – В БИБЛИОТЕКЕ – IN THE LIBRARY			
Шумо ба ман ёр расонида метавонед?	Не могли бы Вы мне помочь?	Could you help me?	[kʊd ju: help mi:]
Ман китоби маҳсусро бо номи ҷустуҷӯ карда истодам.	Я ищу конкретную книгу под названием...	I'm looking for a specific book titled...	[aɪ'em 'ləʊkɪŋ fə: ə spɪ'sɪfɪk bʊk 'taɪtld]
Китоб дар ҷамин шуъба ба қайд гирифта шудааст.	Книга значится в этом отделе.	The book is listed in this section.	[ði: bʊk ɪz 'lɪstɪd ɪn ðɪs sekʃn]
Ман китобро дар рафҳо наёфтам.	Я не нашла книгу на полках.	I didn't find the book on the shelves.	[aɪ dɪd'n't faɪnd ði: bʊk ɒn ði: ʃelvz]

(Давом дорад)

Дар Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон дар мавзӯи «Тағйирёбии иқлим ва таъсири он ба обшавии пирахҳо» конференсияи байналмилалӣ баргузор гардид.

СУННАТИ НИЁҒОН

МОҲИЯТИ МИЛЛИЮ УМУМИБАШАРИИ ЧАШНИ НАВРӢЗ

Тоҷикон ҳамчун миллати кадимиву фарҳангӣ ва соҳиби тамаддуни пешрафта дар дарозии таърих бо офаридани арзишҳои миллию умумибашарӣ дар рушди тамаддуни ҷаҳонӣ нақши боризу мондагори гузоштаанд. Зеро арзишҳои миллию фарҳангии тоҷикон реша дар умқи таърих дошта, аз насл ба насл гузашта, дар асри навин пойдору кавитар гардидаанд. Аз ин рӯ, имрӯз тоҷиконро ба сифати халқи дорои фарҳанги пешрафта дар арсаи ҷаҳонӣ мешиносанд ва арҷи мегузоранд. Назари иҷмоӣ ба таърихи гузашта нишон медиҳад, ки миллати тоҷик ватандӯсти асил ва дорои тафаккури пешрафта буда, расму оинҳоеро ба мо мерос гузоштаанд, ки аз нигоҳи илму фарҳанги ҷаҳонӣ посухгӯии тамоми асру замони мебошанд. Яке аз ин гуна ҷашҳои воқеан миллии гузаштагони мо Наврӯзи ҷаҳонафрӯз аст, ки бо гузашти қарнҳо шукӯҳу шаҳомати он афзун гардидаву оламгир шудааст. Бинобар ин, омӯзишу таҳлил ва таҳқиқи ҳамаҷонибаи заминаҳои таърихӣ пайдоиш, ташаккул ва таҳаввули ин суннати ниёгон имрӯз бозгӯии он аст, ки он дорои аҳамияти барҷаста мебошад ва дар тарбияи худшиносӣ эҳсоси ормонҳои миллии имрӯзиён нақши босазо мегузорад. Дар ин замина, муҳаққиқони зиёде ба омӯзишу таҳқиқи ғояву ахлоқи умумибашарии суннати мазкур машғуланду пахлуҳои норавшани онро барои ҷаҳониён бармало месозанд. Чашни Наврӯз таърихӣ беш аз шашазорсола дошта, дар тӯли таърих бо истифода аз унсурҳои миллии таҷлил мегардид. Чун он чашни инсонсоз ҳасту ба эҳёи бедоршавии табиат иртибот дорад, доираи ҷуғрофӣ ин чашни ниёгон сол то сол васеъ гардидааст.

Шоистаи таъкид аст, ки маҳз дар замони соҳибистиклолӣ чашни Наврӯз умри дубора пайдо намуда, бо тамоми унсурҳои миллию мардумияш барқарор гардида густариш ёфт. Истиқлоли давлатӣ имкон фароҳам овард, ки анъанаҳои миллии, расму русум ва ҷашну арзишҳои миллию фарҳангӣ эҳё гарданд. Аз ин ҷост, ки имрӯз чашнаҳои Наврӯз, Тиргон, Меҳргон ва Сада дар тамоми минтақаҳои кишвар таҷлил мегарданд. Дар ин миён, чашни Наврӯз мақоми ҷаҳониро касб кардааст. Дар бораи ҷанбаҳои таърихӣ асосиҳои ва назариявии он дар заминаи асарҳои таърихӣ илмӣ ва маъхазҳои муътамад мақолаҳои зиёде таълиф шудаву хусусиятҳои ин ҷашн шарҳу тавзеҳ ёфтаанд. Дар замони соҳибистиклолӣ хидматҳои мондагори Асосгузори сулҳу ваҳдати миллии – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар эҳёи Наврӯз ва ҷаҳонишавии он муҳим мебошад. Маҳз бо талошҳои пайвастаи Пешвои миллат Наврӯз дар замони истиқлол ба чашни миллию мардумӣ табдил ёфт. Зеро рисолати инсонсозиву фарҳангпарвариву башардӯстонаи ин суннат дар роҳи расидан ба муттаҳидию ҳамбастагии миллату халқиятҳо мусоидат мекунад. Пешвои миллат дар масъалаи муаррифӣ намудани Наврӯз дар сатҳи ҷаҳонӣ аз рӯзҳои аввали соҳибистиклолӣ тавачҷуҳ ва доир ба муҳимияти ин ҷашн аз минбарҳои баланди ҷаҳонӣ суҳанронӣ намуда, таҷлили онро дар сатҳи ҷаҳонӣ таъкид кардаанд. Ҳанӯз соли 2002 Пешвои миллат ба масъалаи ҷаҳонӣ намудани чашни Наврӯз тавачҷуҳ карда, дар суҳбат бо директори генералии ЮНЕСКО масъалаи ба рӯйхати мероси фарҳангии ҷаҳонӣ ворид намудани онро ба миён гузоштанд. Дар зимн, дар ҳар як суҳанронӣ ба мардуми кишвар вижаҳои он чашнро шарҳу тавзеҳ мебахшанд. Бинобар ин, хидматҳои Пешвои миллат дар эҳёи Наврӯз дар кишвар ва мақоми ҷаҳонӣ гирифтани он бузургу ноҳад аст. Барои таъкиду асоснок намудани андешаҳои нуктаҳои аз суҳанронҳои Пешвои миллатро дар хусуси таҷлили чашни Наврӯз меорем, ки дар заминаи таҳлилу омӯзиш ва таҳқиқи фароғир анҷом пазируфтаанд ва фикреро талкин мекунад, ки Наврӯз суннатест барҳоста

аз тамаддуни завоҷнопазири мардуми тоҷик. Мусаллам аст, ки доир ба таърихи ташаккули ин чашни бостонӣ асарҳои зиёде таълиф ва дар суҳанронҳои Сарвари давлат он ҳама ба таври дақиқ ва таҳлилии ҳамаҷониба пешниҳод гардидаанд. Яъне, он анъанаю русум ва суннатҳое, ки дар чашни мазкур анҷом мепазиранд, ҳамчун омил хувиятсозу ваҳдатовар дар дарозии таърих барои ҷомеа хидмат кардаанд. Сарвари давлат қайд намудаанд, ки «Дар аҳди Хусрави Парвиз ромишгари бузург Борбад дурдонаҳои бехтарини савту навои наврӯзиро дар оҳангҳои «Сози Наврӯз», «Наврӯзи бузург», «Наврӯзи Хоро» ва «Сабз андар сабз» фароҳам оварда, ба хизмати ояндагон гузоштааст. Бехтарин бахорияҳо, ситоиши Наврӯз ва баёни ормонҳои неки инсонӣ ашъори беэволи устод Рӯдакӣ, Фирдавӣ, Хайём, Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣ, Саъдӣ, Ҳофиз, Камол, Ҷомӣ, Сайидо ва дигар адибони номдори моро оро додаанд. Шояд дар олам мисли Наврӯз кам чашне вучуд дошта бошад, ки русуми дилчасп ва суннатҳои зиндагисозии онро миллату халқҳои дигари олам чун дастоварди беназири фарҳангӣ пазируфта, бо ҳамин номи зебои тоҷикӣ таҷлил намоянд».

Бояд қайд кард, ки дар ҳар як суҳанронии Пешвои миллат ба муносибати Наврӯз вижаҳои он муайяну мушаххас мегардад ва омилҳои муттаҳидсозии он дар замони ҷаҳонӣ ҷаҳони муосир таъкид мегардад. Маълум аст, ки ин чашни бедоршавии табиат, ки ҳамбаста ба ғояҳои башар аст, марҳуми кишварро убур кардаву шодбахшии ҷаҳониён гардидааст. Ба таъкиди Сарвари давлат, «Аслан, Наврӯз ба ҳикмату фалсафаи он бар пояи бузургошӣ ва ситоиши инсон, сарфи назар аз мансубияти диниву мазҳабӣ ва мақоми иҷтимоӣ, баробарӣ, таҳаммулгарӣ, авфу бахшиш, огози саҳифаи нав дар зиндагӣ ва дар маҷмӯъ, сулҳу субот бунёд гардидааст. Ин ҳама арзишҳои ҷовидонӣ ва аҳамияти умумибашарии Наврӯз барои мо – тоҷикон дар баробари забони ширину шевои тоҷикӣ, таърих, илм ва адабиёту фарҳанги ҷаҳонӣ бо ин забон таълифшуда бояд ифтихору сарфарозӣ ва бехтарин василаи худшиносиву худогоҳӣ мебошад. Мо, ҳамчунин, ифтихор дорем, ки дар асри бисту якум, яъне, дар замони рушди босуръати илму техника ва технологияҳо Наврӯз бо таърихи шашазорсолаи худ ҳанӯз зинда аст, дар қалби ҳар яки мо ҳамчун ҷузъи ҷаҳонбиниву ҷаҳоншиносии наслҳо решаҳои амиқ дорад ва ниёзҳои маънавию иҷтимоии мардуми моро қонеъ мегардонад».

Мусаллам аст, ки чашни Наврӯз дар заминаи андешаҳои амиқу бавусъат ва ҷаҳонбинии мардуми тоҷик ба вучуд омадааст ва ба омилҳои худшиносиву хувиятсоз табдил ёфтааст. Дар зимн, боиси ифтихору сарфарозии мардуми тоҷик аст, ки Наврӯз баргирифта аз ду вожаи аслан, тоҷикӣ, яъне, «рӯзи нав» буда, барои тамоми мардуми сайёра бо ҳамин ном маъруфият дорад.

Дар баробари ин, Наврӯз дар адабиёти тоҷик ба таври рангоранг ва фароғир тараннум гардидааст ва огоз аз саромадони адабиёти классикӣ муосири тоҷик

то имрӯз дар ашъорашон Наврӯзро бо сабуку шеваҳои гуногун васфу ситоиш кардаанд. Яъне, Наврӯз дар адабиёти беэволи тоҷик ҷойгоҳи баланд дошта, шоирон вижаҳои онро дар ашъорашон таҷассум кардаанд.

Дорои ҷанбаҳои воқеии миллии будани ин чашни тоҷикон боиси он гаштааст, ки дар адабиёту фольклори тоҷик хусусияту ҷузъиёт ва зебоиҳои он ба таври барҷаста инъикос гардад. Аз ин ҷост, ки адибони тоҷик дар ашъори худ Наврӯзро дар меҳвари эҷодиёташон қарор дода, эҳсос ва дарку маърифати хешро дар қолаби назм пешниҳоди хонанда кардаанд. Сайиди Насафӣ мегӯяд:

**Мунаввар шаҳр шуд чун субҳи Наврӯз
Баробар шуд ба аҳди ӯ шабу рӯз.**

Бояд гуфт, ҳар арзиши миллии, ки барҳоста аз сиршти фаҳмиши мардум аст, ҳатман ба адабиёт ворид мегардад ва тасвиру инъикоси он баҳри пойдорию таҳкими суннати мазкур хидмат мекунад. Наврӯз чашнегӣ, ки аз огоз то имрӯз ҳамвора дар тақомулу ташаккул аст.

Бо ҷаҳонӣ гардидани Наврӯз, ки аз ташаббусҳои беназири Пешвои миллат маҳсуб меёбанд, обрӯю нуфузи кишварӣ азизамон дар арсаи ҷаҳонӣ боз ҳам баландтару волотар гардид. Имрӯз дар расонаҳои хориҷӣ андешаҳои садо медиҳанд, ки чашни мазкурро моли ину он қавму миллат меҳисобанд. Аввалан, бо ин таҳрифи воқеият аз таърих огоҳ набудани худро муддаён ошкор менамоянд, сониян, ин падидаи манфӣ аз ноҳади гирифтани фарҳанги завоҷнопазири мардуми тамаддунофари тоҷик ба шумор меравад. Аз ин рӯ, моро зарур аст, ки боз ҳам мушиқофонау дақиқтар таъриху фалсафаи Наврӯзро ба ҳайси ҷузъи фарҳанги миллат таҳқиқ намуда, ба ҷаҳониён муаррифӣ кунем. Зеро Наврӯз чашни миллии тоҷикон ва Тоҷикистон Ватани аслии Наврӯз аст. Дар ҳақ гушаю қанори ҷаҳон Наврӯз чун дар Ватани худ – Тоҷикистони азиз бо шукӯҳу шаҳомати хоса таҷлил намегардад. Мардуми шарафманди тоҷик ҳанӯз чанд моҳ қабл аз фарорасии Наврӯзи ҷаҳонафрӯз барои таҷлили он омода мешаванд ва онро омилҳои баракат дар ҳар як ҳонадони тоҷик ва суруди шодиву нусрат медонанд. Аз ин рӯ, Наврӯз суннати ҳақиқиву миллии тоҷикон буда, дар Ватани аслии худ шукӯҳу ҷаҳонӣ пайдо намуд. Дар ин миён, аз ҳамоишҳои байналмилалӣ наврӯзӣ дар кишварӣ азизамон метавон ёдовар шуд. Зеро бо ҷаҳонӣ шудани он маҳз дар кишварӣ мо сарони кишварҳои зиёде таъриф овардаву бузургиву шаҳомати ин чашни таърихиро эҳсос кардаанд. Шои 31 март соли равон бо иштироки роҳбарони ҷумҳуриҳои Тоҷикистон, Ўзбекистон ва Қирғизистон дар шаҳри Хучанди бостонӣ барномаи бошукӯҳи наврӯзӣ баргузор гардид, ки боиси ифтихори ҳар як шаҳрванди мамлакат мебошад. Барномаи пурмухтавои фарҳангӣ, ки дар огози он суҳанронҳои сарварони давлатҳои зикршуда пешниҳод гардид, бори дигар собит намуд, ки Тоҷикистон ғавҳари сулҳ ва таҳким устувории минтақа ва Наврӯз омилҳои муттаҳидкунадаву муносибати дӯстӣ ва ваҳдати миллатҳо маҳсуб меёбад.

Дар чашни байналмилалӣ мазкур Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон таъкид карданд: «Ғояву анъанаҳои тағйирнопазири Наврӯз ҳамчун ҷузъи таркибии таъриху фарҳанги мо аз қарби қарнҳо моро ба таҳкими сулҳу субот, муносибатҳои дӯстӣ ва ҳамкорӣ водор месозанд. Боиси фараҳмандист, ки мардумони мо ҳамеша барои хифзу ғани гардонидани анъанаҳои неки он – бародарӣ, ризоят, ҳамдигар сазо талош карда, онҳоро то ба рӯзҳои мо расонидаанд. Ин чашн дар тӯли асрҳои зиёд барои таҳкими ғояҳои олии башардӯстӣ, фазои эҳтироми муштарак ва созгорӣ хизмат менамояд. Кишварҳо ва мардумони моро рӯшнӣҳои мустаҳкамӣ дӯстии тангтанг, накуҳамсоият ва рушди муштарак ба ҳам мепайванданд».

Ин суҳанрони воқеан, инсондӯстонаву ваҳдатоварини Сарвари давлат бори дигар шаҳодати он аст, ки дар фалсафаи давлатдорӣ тоҷикон сулҳу дӯстӣ ва ҳамдигариву бародарӣ дар меҳвари ғояи ҳақиқат қарор дорад. Дар зимн, барномаи фарҳангӣ бозгӯии мушаххаси дӯстиву ҳамдигарии кишварҳои минтақа буда, шеърҳои суруди ва ороиши сахна ифодагари анъанаи неки дӯстиву бародарии кишварҳои ҳамҷавор дар дарозии таърих ва таҳкимбахши равоҷи ҳасана дар ҳамсоядориву давлатдорӣ ба ҳисоб мерафт ва таҷаллибахши ҳақиқии Наврӯзи дилафрӯз дар ақсои олам мебошад.

Мо-ҳамагон шохид ҳастем, ки дар ғушаву қанори ҷаҳон ҷанҳои манфиатҳои мо ба марғи ҳазорон афроди бегуноҳ сабаб гардидаву сулҳу субот ба як масъалаи ормонӣ табдил ёфтааст. Дар ин вазияти мураккабу печида маҳз ғояҳои шахсиятҳои таърихӣ тақдирсоз мебошанд ва Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳамчун шахсияти таърихӣ борҳо бо амалҳои ватандӯстонашон собит намуданд, ки инсон қодир ба тағйирсозии ҷомеаю давлат мебошад. Саҳифаи нави, ки дар муносибатҳои давлатдорӣ бо кишварҳои Ўзбекистон ва Қирғизистон боз шуд ва шартномаҳои нави ҳамкорӣ, ки ба имзо расиданд, воқеан, таърихиву сарнавиштсоз мебошанд. Имзои санадҳои муҳими таърихӣ – Шартномаи миёни Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷумҳурии Қирғизистон ва Ҷумҳурии Ўзбекистон дар бораи нуктаи пайвастагии сарҳадҳои давлатӣ се кишвар ва Ёлмоғияи Хучанд доир ба дӯстии абадӣ далели ин гуфтаҳоаст. Ҳамоиши сатҳи байналмилалӣ, ки бо таҷлили бошукӯҳи Наврӯз дар шаҳри бостонӣ Хучанд баргузор гардид, аҳамияти бузургии таърихӣ, фарҳангӣ ва сиёсӣ дошта, симои Тоҷикистони бихиштосоро дар миқёси ҷаҳон боз ҳам бештар муаррифӣ намуд ва дар ғояҳои сиёсии Пешвои миллат саҳифаи навро рақам зад.

Мусаллам аст, ки анъанаҳои миллии тоҷикон ҳақ ғоҳ аҳамияти худро гум намекунанд, балки бо гузашти солҳо арзишмандтару гаронмоятар мегарданд. Дар оммави ва ҷаҳонӣ гардидани Наврӯзи оламафрӯз хидмати Президенти кишвар мондагори буда, дар замони пуршиддати ҷаҳони муосир он омилҳои муттаҳидкунадаи мардуми сайёра гардидааст. Дар ин замина, андешаҳои худро бо суҳанони ҳикматбори Пешвои миллат анҷом медиҳем:

«Эҳёи Наврӯз ва ба ҷашни байналмилалӣ табдил ёфтани он, ки боиси боз ҳам боло рафтани нуфузу обрӯи Тоҷикистон дар арсаи ҷаҳонӣ гардид, моро водор месозад, ки суннатҳои ахлоқиву маънавию иҷтимоиву фарҳангии онро минбаъд низ инкишоф диҳем ва онҳоро ба ҷаҳониён бештар муаррифӣ намоем. Зеро мо-тоҷикон, дар ҳақиқат, миллати куҳанбунёду соҳибфарҳанг ва соҳибтамаддун буда, ба арзишҳои ҷовидонаи инсондӯстиву таҳаммулгарӣ ва зебоипарастиву созандагӣ ҳамчун асоси маънавиёти миллиамон ҳамеша арҷ мегузорем».

Эҳсон САФАРЗОДА,
номзади илми филология,
Насриддин ОХУНЗОДА,
номзади илми филология

▶▶ РАМЗИ ОҶОЗИ ЗИНДАГӢ

Наврӯз ҳамчун оғози соли хуршедӣ ва баробар гардидани рӯз бо шаб, дорои рамзи эҳё ва тоза шудани табиат мебошад. Дар илми нучумшиносӣ низ ин навь шукӯҳи баҳши табиатро бехтарин замон барои таҷдиди ҳаёт мешуморанд. Яъне, дар эътидоли баҳорӣ тобиши Офтоб ба сатҳи Замин дар нимкураи шимолӣ бештар гардида, дараҷаҳои гармӣ тадриҷан боло меравад. Пас аз рӯзҳои тӯлонии сармо ва ториқиҳои дарозтари зимистон, рӯшноӣ зиёд шуда, растаниҳо ҷавлона мезананд, ҳаво гармтар мешавад ва обу ҳаво барои фаъолияти нави зистӣ мувофиқ мегардад. Аз дидгоҳи илми нучумшиносӣ, ин ҳама натиҷаи дақиқи қараёни гардиши Замин дар мадораш ва пайвастагии муназзами «ҳамкорӣ»-и Замин ва Офтоб аст.

Дар маросими Наврӯз аз нигоҳи аҷдодӣ мо, хангоми гузаш-

пахлуҳои мухталифи он, аз ҷумла, омилҳои кайҳониро, ки сабабгори гармшавӣ ва нашъунамои набототанд, шарҳ медиҳад.

Имрӯз ҳам, бо он ки навагонҳои илмӣ ва технологӣ ба ҳаёти мо ворид шудаанд, омилҳои асосии ҷашни Наврӯз ҳамон эътидоли баҳорӣ мемонад. Моҳвораҳо, телескопҳо ва шумораи зиёди асбобҳои нучумшиносӣ харгиз арзиши рамзии ин рӯйдодҳои табииву кайҳониро коста накардаанд. Баръакс, инсонӣ муосир имрӯз бо дарназардошти натиҷаҳои илмӣ муътақидтар шудааст, ки вучуди ин падида дар гардиши Замин давоми як соли пурра, асоси даврият ва тартибу низомӣ мавсимҳо мебошад. Бинобар ҳамин, ҳар сол дар остонаи 20–21 март, соатҳои мушаххасе вучуд доранд, ки олимони нучумшинос «лаҳзаи фарорасии эътидоли баҳорӣ» номида, маҳз ҳамон дамро оғози Наврӯз

Наврӯз аз нигоҳи илми нучумшиносӣ

тан аз зимистон ба баҳор, табиат на танҳо дар шакли зоҳирӣ, балки дар умқи маънавий низ нав мешавад. Нучумшиносон, ки муносибати зичи байни ҳаракати Замин ва падидаҳои табиатро мавриди таҳқиқ қарор медиҳанд, бозгӯӣ мекунанд, ки ҳар як тағйирот дар сатҳи обу ҳаво ва дарозии рӯз омилҳои куллии физикӣ ва кайҳонӣ дорад. Ҷашни Наврӯз, ки дар рӯзи баробар шудани шабу рӯз баргузор мегардад, гувоҳ аст бар он, ки ниёгони мо аз қадимулайём ба риштаҳои нозуки илмӣ пай бурда, вақти мувофиқи оғози соли навро меҳвари поён додани фасли сармо ва шуруи гармии баҳорӣ интиҳоб намудаанд. Дар рӯзҳои наздик ба эътидоли баҳорӣ, нучумшиносон вақти дақиқи гузаштани Офтобро аз хатти экватор ҳисоб мекунанд ва ҳамин лаҳза бар асоси тақвими хуршедӣ оғози Наврӯз доништа мешавад.

Дар гузаштаи дуру дароз, пеш аз он ки воситаҳои технологӣ, аз ҷумла, телескоп ва дигар усулҳои муосири мушоҳидавӣ арзи вучуд кунанд, ниёгонамон бо мушоҳидаи дақиқ ва ҷенкуноҳои саҳеҳ ба эътидоли баҳорӣ даст ёфта буданд. Минбаъд ин нуқта дар арзишҳои маънавий ва расму анъанаҳо ҷойгоҳ пайдо кард. Чун тирамоҳ баробаршавии дигари шабу рӯзро дар пай дорад, аммо он оғозгари сардиро ва ҳазонрезӣ мебошад, аҷдодонамон баҳорро чун эҳёи зиндагӣ ва шодиву бузургдошти рӯшноӣ пазируфтаанд. Ҳамин тариқ, дар сарчашмаҳои гуногуни фарҳангӣ, Наврӯзро рамзи табиат, зиндагӣ ва ободӣ маънидод мекунанд. Илми муосир ин ақидаро пурра тасдиқ намуда,

мешуморанд.

Ҷаро Наврӯз ҳамасола дар рӯзҳои гуногун фаро мерасад?

Сабаби тағйир ёфтани санаи Наврӯз дар тақвимиҳои гуногун ба ҳисоби дақиқи ҳаракати Замин дар мадораш вобаста аст. Як даври пурраи Замин атрофи Офтоб 365,2422 рӯз давом мекунанд, ки аз 365 рӯзи тақвими суннатӣ мелодӣ андаке фарқ мекунанд. Барои ислоҳ кардани ин ихтилоф, ҳар чаҳор сол як соли кабиса (366 рӯз) дар назар гирифта мешавад, ки боиси тағйирёбии санаи дақиқи Наврӯз мегардад.

Ҳамин тавр, аз нигоҳи илми нучумшиносӣ, Наврӯз танҳо як ҷашни куҳан ё як бозмондаи расму анъана нест, балки таҷассумгари кори дақиқи падидаҳои кайҳонӣ, аз ҷумла, майли меҳвари Замин ва мавқеи Офтоб дар бурҷи Ҳамал мебошад. Шинохти ин робитаи амиқи Замин бо ҷирми зиндагибахше чун Офтоб на танҳо дар тақмили фаҳмиши мо оид ба мабдаъ ва моҳияти ин ҷашн кумак мекунанд, балки нишонаи азалии пайванди инсон бо кайҳон низ ҳаст. Наврӯз ҳамчун рамзи оғози зиндагӣ, фаровонӣ ва эҳёи солимӣ, як ҷузъи муҳими маънавий, фарҳанг ва ҷаҳонбинии мардуми ориёнаҷод буда, имрӯз низ бо ифтихор дар саросари олам таҷлил мегардад. Дар пасманзари донишҳои нучумшиносӣ, шукӯҳу ҷаззобияти он боз ҳам возеҳтар шуда, арзиши баланди инсонмеҳвариву табиатмеҳварияшро таъкид менамояд.

Шамс КУРБОНОВ,
омӯзгори физикаи кафедраи
фанҳои табиӣ-риёзии Коллеҷи
тиббии ноҳияи Бобоҷон Ғафуров

▶▶ РАМЗИ ОҶОЗИ ЗИНДАГӢ

Ташаккулбахши зеҳни хонандагон

Кӯдакон аз хурдсолӣ афсона, ҳикоя, ҷистон ва шеърро таронаҳоро бо шавқ гӯш мекунанд. Майлу рағбати онҳо ба шунидани афсонаву сурудҳо то рафт зиёд шуда, аз калонсолон такроран шунидани онҳоро тақозо мекунанд. Яке аз дӯстдоштатарин жанрҳои асари бадеӣ барои хонандагони синфҳои ибтидоӣ афсона мебошад. Афсона дар ҳаёти кӯдакони мардуми тоҷик аз замонҳои қадим арзи вучуд дорад. Аҷдодони мо мисли ҳамаи халқҳои дигари ҷаҳон маданияти маънавии афсонаҳоро дарк карда будаанд. «Ҳазорафсона» яке аз қадимтарин китоби афсонаҳои халқист. Афсона бо насофат, оҳанг ва расмҳо, усули бадеӣ, забони пурмазмунӣ содаю ширин, образҳои фаромушнашавандаи худ ба дили кӯдакон ба зудӣ ҷой мегирад. Афсонаҳое, ки шахс дар кӯдакӣ мешунавад, як умр дар хотираш нақш мекунанд. Дар симои қаҳрамонҳои асосии афсона ҳислатҳои наҷиби одамон, сифатҳои балан-

ди ахлоқии онҳо ифода меёбад. Аксари афсонаҳо дар асоси муборизаи ду қувва-некӣ ва бадӣ офарида шудаанд. Барои ҳамин кӯдак аз панду насихатҳои бузургон ва рафтору кирдори қаҳрамонони асар ибрат мегиранд. Баъзан

ҳияи башардӯстӣ ва ёрии рафиканаи байни ҳамдигар тарбия намудани хонандагон афсонаҳои «Мурғ, мурғобӣ ва муш», «Рубоҳ, сангпушт ва мӯрча»-ро истифода мекунанд. Дар афсонаҳои мазкур ғояи меҳнатдӯстӣ ва ёрии

сурудҳо ҳам дар афсонаҳои халқии бачагона мавриди истифода қарор мегиранд. Яке аз машҳуртарин ва дӯстдоштатарин афсонаҳои бачагон «Бузаки чингилло» мебошад, ки дар он гуфтугӯи буз, сағ, шағол, гург бо шеър гуфта шудааст. Барои дар ру-

байниҳамдигарӣ дар шакли хеле сода ва бо мазмун баланд ифода ёфтааст. Омӯзгор ба воситаи чунин афсонаҳо дар хонандагон меҳнатдӯстиро тарбия менамояд.

Шукрона ДОНАЕВА,
омӯзгори МТМУ №50-и
ноҳияи Файзобод

▶▶ АХБОР

Ифтитоҳи синфхонаҳои иловагӣ

Дар доираи таҷлили 35-солагии Истиқлоли давлатӣ дар шаҳри ноҳияҳои вилояти Хатлон муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ сохта, ба истифода дода мешаванд. Дар деҳаи Баҳористони Ҷамоати деҳоти Хуррамдӣ ноҳияи Абдурахмони Ҷомӣ дар назди муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №32 синфхонаи иловагӣ мавриди истифода қарор дода шуд.

Дар ин муассисаи таълимӣ шумораи умумии хонандагон 650 нафарро ташкил дода, бинои иловагӣ аз тарафи Бунёди миллии CASA-1000 бо маблағи умумии 2 миллиону 850 ҳазор сомонӣ

сохта шуд. Бино дуошёна буда, дорои 8 синфхона барои 350 хонанда дар ду баст мебошад.

Инчунин, дар деҳаи Навбахори Ҷамоати деҳоти Дӯстии ноҳияи Абдурахмони Ҷомӣ дар назди муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №15 синфхонаи иловагӣ ба истифода дода шуд.

Бинои иловагӣ аз тарафи падару модарон ва шахсони саховатпеша бо маблағи умумии 1 миллион сомонӣ бунёд гардидааст. Бинои иловагӣ дуошёна буда, дорои 8 синфхона барои 400 нафар хонанда дар ду баст мебошад.

Оғози сохтмони кӯдакистон дар деҳоти Навбахор

Дар деҳоти Навбахори ноҳияи Мастҷох барои 120 кӯдак кӯдакистони хусусӣ бунёд мешавад. Лоихаи кӯдакистон бо дарназардошти меъёрҳои байналмилалӣ ва талаботи замони муосир таҳия шуда, барои таълиму тарбияи кӯдакон шароити бехтарин фароҳам меорад.

Бояд гуфт, ки айни замон дар деҳоти

Навбахор як муассисаи таҳсилоти томактабӣ фаъолият дорад, ки дар он 142 кӯдак ба тарбия фаро гирифта шудаанд.

Бо дарназардошти он ки аҳолии деҳот 16 ҳазор нафарро ташкил медиҳад, таъсиси кӯдакистони нав барои таъмини бештари кӯдакон бо таҳсилоти томактабӣ муҳим мебошад.

Бунёди кӯдакистон барои 200 тарбиятгиранда

22 март раиси ноҳияи Деваштиҷ Ашуралӣ Ҷалилзода ва вакили Маҷлиси намояндагон Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон Бобоҷон Қодирӣ дар деҳаи Лолазори Ҷамоати деҳоти Яхтан ба сохтмони муассисаи томактабӣ барои 200 нафар тарбиятгиранда санги асос гузоштанд.

Бинои нав бо дастгирии Мақомоти иҷроӣ ҳокимияти давлатӣ ва соҳибкорон бунёд карда мешавад.

Мавриди зикр аст, ки дар Ҷамоати деҳоти Яхтан наздики 20 ҳазор нафар аҳоли истиқомат дошта, дар 9 мактаб ва 3 кӯдакистон наврасон ба таълиму тарбия фаро гирифта шудаанд.

ЗУХУРОТИ НОМАТЛУБ

Коррупсия яке аз монеаҳои асосии пешрафти иқтисод, беҳбудии иҷтимоӣ, татбиқи волоияти қонун ва озодиҳои инсон маҳсуб меёбад. Мафҳуми «коррупсия» аз вожаи латинӣ (Corruption) гирифта шуда, маънояш «вайрон кардан», «харида гирифтани» мебошад. Зикр кардан бамаврид аст, ки мафҳуми «коррупсия» на танҳо ришвахӯрӣ, балки амалҳои дигар, аз қабилҳои порадиҳӣ, тухфаи гаронарзиш ба шахси барои иҷрои вазифаҳои давлатӣ ваколатдор, тарафгирӣ ҳангоми ҳалли масъалаҳо ва пешбарии одамон ба вазифаҳои идораи давлатӣ ва ҷамъиятӣ (бештар дар зами-наи афзалиятҳои аломатҳои ҳешутаборӣ ва ғайра) фаҳмида мешавад.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бамаврид зикр намудаанд: «Чунин як падидаи манфӣ ҳамаҷун коррупсия дар пешрафти ҷомеаи мо яке аз монеаҳои ҳеле ҷиддӣ мебошад. Мо бояд тамоми омилҳо ва сабабҳои зуҳури коррупсияро ҳамаҷониба омӯхта, таҳлил намоем ва тамоми қувваҳои солими ҷомеаро барои пешгирии ин зуҳурот, ба поён овардани шиддати он сафарбар намоем».

Воқеан, бо мақсади муборизаи бевосита бо коррупсия дар мамлакат 10-уми январи соли 2007 Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис ёфт. Ҳадафҳои асосии он аз пешгирӣ, барҳам додан ва ошкор сохтани ҳукукбайронкуниҳои коррупсионӣ, таҳқиқи ибтидоӣ, тафтиши ҷиноятҳои коррупсионӣ, инчунин, баргузори назорати давлатии молиявӣ иборат мебошад. Вобаста ба ин масъала, агентии мазкур бах-

Амали дастаҷамъона

ри татбиқи намудани вазифаҳои дар-пешгузаштаи ҳеш ба комёбиҳои назаррас ноил гардида, аксар ҳукукбайронкуниҳои дар ҷомеаамон рух-даро ошкор намудааст.

Дар тӯли фаъолият аз ҷониби Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиноятҳои зиёд, ба монанди азхудкунии маблағҳои бучетӣ, ошкор ва зарари ба бучети давлат расондашуда барқарор карда шудааст.

Бояд гуфт, ки муқовимат бо коррупсия ва паст кардани сатҳи он аз омилҳои зиёде вобастагӣ дорад. Беҳтарини василаи баланд бардоштани маърифати ҳукуқӣ, шуурнокӣ ва фаъолнокии ҳар як узви ҷомеа маҳсуб меёбад.

Бо ин мақсад, амалӣ намудани корҳои фаҳмондадихӣ ва тарғиботӣ ҷиҳати тақвият бахшидани мубориза бар зидди коррупсия бояд дар сатҳи баланд ба роҳ монда шавад. Тавассути расонаҳои хабарӣ доир ба ин зуҳуроти

нангину номатлуб мунтазам маводу матолиб пахш гардад.

Ақсар онҳое, ки пора гирифта-анд, онро тухфа маънидод карда, гӯё ҷинояте содир накарда бошанд, вале дар асл, байни пора ва ришва тафовути калонест ва инро содиркунандагонӣ ҷиноят ҳам ҳудашон хуб медонанд. Набояд фаромӯш кард, ки тухфа нишонаи самимияту эҳтиром аст ва тухфагиранда дар оянда бояд масъулиятро ҷиддан эҳсос намояд. Бинобар он, ҷомеа ва умуман, нас-ли наврасро аз хурдӣ дар руҳияи ватандӯстӣ, поквичдонӣ, ростқавлӣ, дарёфти лутқмаи ҳалол, оштинопазирӣ ба коррупсия ва пешбурди тарзи ҳаёти солим тарбия намудан вазифаи ҳар як шахси бофазилату соҳибфарҳанг ме-бошад.

Яке аз амалҳои бисёр ҳам мақбули Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил кардани вохӯриву сухбатҳо бо кормандони вазорату

корхонаҳо ва идораҳои муассисаҳои давлатӣ ба ҳисоб меравад. Зеро фаъолияти дастаҷамъонаи ниҳодҳои давлатӣ, ташкилоту муассисаҳо ва ҷомеаи шаҳрвандӣ омилҳои асосии паст намудани сатҳи коррупсия мебошад. Ҳамин гуна мулоқоту вохӯриҳо чанд маротиба дар Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон низ баргузор гардид, ки натиҷаҳои нек до-данд.

Ҳар як корманди соҳаи маориф, аз ҷумла, омӯзгоронро лозим аст, ки барои маблағи андак худро назди шогирдону ҷомеа сарҳам нанамоянд. Дар дарсҳои тарбиявӣ дохил гардидани мавзӯҳо доир ба пешгирии ин зуҳуроти номатлуб ба мақсад мувофиқ аст. Дар синфҳои болоӣ, дар дарсҳои ҳуқуқ доир ба ин масъала низ мавзӯҳо пешкаш гардидааст. Омӯзгорон онро бояд ба шогирдон ба таври густурда овардани мисолҳои воқеӣ фаҳмонанд. Хусусан, дониш-тани моддаи 319-и Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки «Гирифта-ни пора» унвон дорад, дар асоси он онҳое ки ба ин ҷиноят даст мезананд, бо маҳрум сохтан аз озодӣ ба муҳлати 12 сол ва моддаи 320-и ҳамина кодекс «Додани пора» бо маҳрум сохтан аз озодӣ ба муҳлати то 10 сол муқаррар кардааст, муҳим мебошад.

Бояд гуфт, ки коррупсия ба сатҳи сифати таълим низ таъсири манфӣ мерасонад. Дар ин маврид Пешвои миллат таъкид кардаанд: «Мо бояд ба масъалаи баланд бардоштани сатҳи маърифати ҳуқуқии мардумамон эътибори ҷиддӣ диҳем, дар ҷаҳорҷӯбаи Конституция ва қонунҳои амалку-нандаи мамлакат зиндагӣ ва кору фаъолият карданро омӯзем ва риояи муқаррароти қонунро ба одати ҳатмӣ ва ҳаррӯзи худ табдил диҳем». Бо амал намудан мувофиқи чунин андешаҳои омӯзанда мо метавонем дар бар-та-раф намудани падидаи мазкур ҳиссаи муносиб гузорем.

Ҳотами ҲОМИД,
«Омӯзгор»

ДИДГОҲ

Нақши ҷомеа дар мубориза бо коррупсия

Коррупсия яке аз мушкилоти ҷомеаи муосир мебошад, ки на танҳо ба равандҳои иқтисодӣ сиёсӣ, балки ба низомии иҷтимоии кишварҳо низ таъсири манфӣ мерасонад. Он боиси коҳиши шаффофият, густариши беадолатӣ ва заиф гардидани эътимоди мардум ба мақомоти давлатӣ мегардад.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар мавриди оқибатҳои коррупсия борҳо таъкид намуда, онро яке аз монеаҳои ҷиддӣ барои рушди устувори кишвар арзёбӣ карда-анд: «Коррупсия на танҳо ба рушди иқтисодиёти иҷтимоии кишвар монеа эҷод мекунад, балки боиси коста гардидани эътимоди мардум ба ҳокимият ва коҳиши суботи ҷомеа мегардад.»

Ҷомеаи шаҳрвандӣ, ки ба он ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ, намоёндагонӣ воситаҳои ахбори омма ва фаъолони иҷтимоӣ шомиланд, метавонад нақши калидӣ дар мубориза бар зидди коррупсия дошта

бошад. Иштироки фаъолони шаҳрвандон дар ошкорсозӣ, пешгирӣ ва бартарафсозии ин зуҳуроти номатлуб ба коҳиши сатҳи фасод дар ҷомеа мусоидат менамояд.

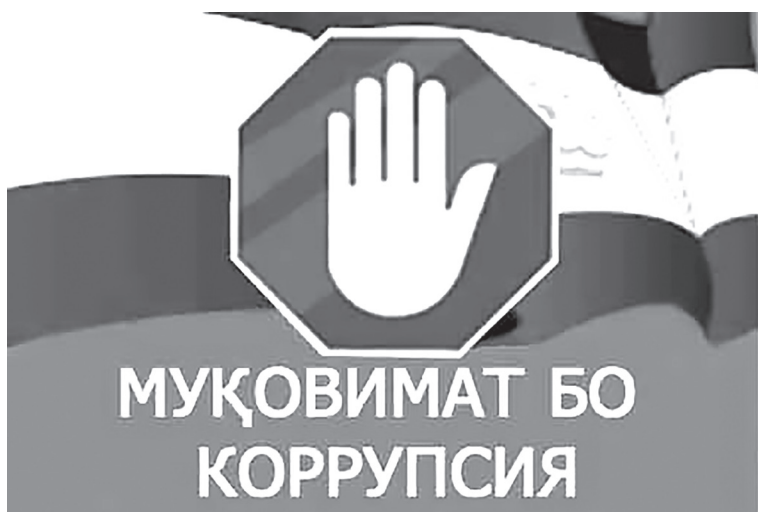
Коррупсия амалӣ мебошад, ки шахсони иддае мансабдорон бо сӯйистифода аз ваколатҳои хизматии худ барои манфиатҳои шахсӣ ё гурӯҳӣ даст ба ин кори паст мезананд. Ин зуҳурот метавонад дар шаклҳои гуногун ба амал ояд, аз ҷумла, порагирӣ, ришвадихӣ, сӯйистифода аз ваколатҳои мансабӣ, тamarкузи манфиатҳои шахсӣ дар қабули қарорҳо ва тасарруф намудани маблағҳои бучети давлатӣ.

Ҷомеаи шаҳрвандӣ метавонад бо роҳҳои гуногун барои коҳиши сатҳи омилҳои коррупсионӣ саҳми худро гузорад. Яке аз роҳҳои асосии мубориза бар зидди омилҳои коррупсионӣ баланд бардоштани сатҳи маърифати ҳуқуқии шаҳрвандон мебошад. Сохторҳои ҳукуматӣ ва ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ метавонанд ҷамъомадҳои иттилоотӣ ва омӯзишӣ ташкил

намуда, ҷомеаро дар бораи оқибатҳои манфии коррупсия ва роҳҳои пешгирии он хабардор намоянд. Воситаҳои ахбори омма ва шабакаҳои иҷтимоӣ бо риояи меъёрҳои

ҷиёни давлатӣ ва сохторҳои ҳукуматиро барои риояи принципҳои шаффофият ва адолат масъул намоянд.

Ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва байналмилалӣ метавона-

муайянкардаи қонунҳои амалкунанда метавонанд бо ошкорсозии ҳолатҳои коррупсионӣ ва таҳлили раванди иҷрои қонунгузории зиддикоррупсионӣ нақши муҳим бозанд. Ҳамчунин, расонаҳо метавонанд хизмат-

нд мониторинги доимии риояи қонунгузории зиддикоррупсионӣ гузаронанд ва бо пешниҳоди тавсияҳо ба мақомоти давлатӣ дар беҳтарсозии сиёсати зиддикоррупсионӣ мусоидат на-моянд. Иштироки фаъоло-

наи ҷомеаи шаҳрвандӣ дар раванди қабули қарорҳои давлатӣ метавонад шаффофият ва ҷавобгариро дар низомии ҳокимият тақвият бахшад.

Барои дарки ҳубтари нақши ҷомеаи шаҳрвандӣ дар мубориза бо коррупсия, метавон таҷрибаи кишварҳои дигар, ки дар ин самт муваффақ шуда-анд, мавриди омӯзиш ва кор-ба-ст қарор дод.

Барои самараноктар гардидани мубориза бар зидди коррупсия тавсия дода мешавад: таҳкими заминаи ҳуқуқӣ ва қабули қонунҳои қатъӣ, баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии шаҳрвандон тавассути чорабиниҳои иттилоотӣ ва таълимӣ, ҳамкории ҷомеаи шаҳрвандӣ ва давлат, инчунин, ҷорӣ намудани плат-формаҳои рақамӣ барои афзоиши шаффофият. Танҳо дар ҳамкории фаъол миёни давлат ва ҷомеаи шаҳрвандӣ, метавон дар мубориза бо коррупсия ба натиҷаҳои назаррас ноил гардид.

Умедҷони ФАЙЗАЛӢ,
муовини директори
филиали Донишқадаи
ҷумҳуриявии тақмили
иқтисос ва бозомӯзиш
кормандони соҳаи маориф дар
шаҳри Душанбе

Ҳамкории Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва соҳибкории Тоҷикистон бо Донишгоҳи Янтайи Чин густариш меёбад.

ҲАЛЛИ МАСЪАЛАҲО ДОИР БА ОЛИМПИАДА

(Идома аз шумораҳои гузашта)

Машғулияти сздаҳум (синфҳои 5-7)

205. Дар вараки дафтар бист адади 1,1 ва бист адади 1,11 навишта шудааст. Якчанд ададро ҳамин хел хат занед, ки суммаи ададҳои боқимонда ба 19,93 баробар шавад.

206. Оё миёнаи арифметикии 35 адади бутун ба 6,35 баробар шуда метавонад?

207. Кӯдак як банка мураббиро дар 6 дақиқа, калонсол ду маротиба тезтар хӯрда метавонад. Онҳо як банка мураббиро якҷоя дар чанд дақиқа хӯрда метавонанд?

208. Оё девори росткунҷашакли ченакхояш 1998×1999 -ро бо сафолакҳои ченакхояш 1×4 ва 2×2 пӯшонидан мумкин аст?

209. Автомобил бо суръати 60 км/соат роҳ тай мекунад. Барои 1 км роҳро ним дақиқа тезтар тай намудан бояд бо кадом суръат ҳаракат кунад?

210. Дар доира нуктаеро қайд карданд. Оё доираро ба се қисм ҳамин хел тақсим намудан мумкин аст, ки аз он ҳамин хел доираи нав сохта шавад, ки нуктаи додашуда дар маркази ин доира ҳолат?

211. Куби рангкардашудаи тегааш 10 см-ро ба кубчаҳои тегааш ба 1 см баробар бурида тақсим карданд. Дар байни ин кубчаҳо чандто кубчаи якрӯяш рангкардашуда мавҷуд аст?

212. Муодилаи $|x-5|=4$ -ро ҳал кунед.

213. Фирӯз меҳост як ададро ба 4 тақсим намуда, ба он 15-ро ҷамъ ку-

над. Ба ҷойи ин y ин ададро ба 4 зарб зада, аз он 15-ро тарҳ намуд ва ҷавоби дурустро ҳосил намуд. Ин кадом адад аст?

	15	9
		24

ададхоро (*ба расм нишаред*) хат заданд. Квадратро барқарор кунед.

215. Оё суммаи ададҳои $1+2+\dots+199$ ба адади 1999 тақсим мешавад?

216. Маълум аст, ки нархи 50 китоби якхела ба 17 сомонӣ бо тинҳо баробар аст. Як китоб чанд сомонӣ аст?

217. Оё ададҳои натуралро аз 1 то 100 дар сатр ҳамин хел навиштан мумкин аст, ки фарқи байни дилҳо ду ададҳои ҳамсоя аз 50 хурд бошад?

218. Дар пода 8 сар гӯсфанд ҳаст. Як ғарами қаҳбедаро гӯсфанди якум дар 1 рӯз, гӯсфанди дуюм дар 2 рӯз, гӯсфанди ҳаштум дар 8 рӯз хӯрда тамои мекунад. Як ғарами қаҳбедаро ду гӯсфанди аввала тезтар хӯрда тамои мекунад ё ҳамаи гӯсфандони боқимонда?

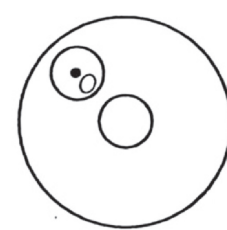
219. Дар ибтидои давидан Маъруф дар ҷойи якум, Пӯлод дар ҷойи дуюм ва Далер дар ҷойи сеюм буд. Дар ҷараёни мусобиқа Пӯлод ва Маъруф 8 маротиба, Пӯлод ва Далер 7 маротиба, Маъруф ва Далер 6 маротиба ҷойи

хурро иваз намуданд. Онҳо бо кадом тартиб ба марра омада расиданд?

220. Ададҳо ёбед, ки ҳудди он ва суммаи рақамхояш ба 109 тақсим шавад.

Ҳалли масъалаҳо ва нишондоди онҳо

205. 15-то ададҳои 1,1 ва ҳафтто ададҳои 1,11-ро хат задан лозим аст. Агар $19,93=1,1n+1,1m$ бошад, он гоҳ n бо 3 ба охир мерасад. Бо гузориши бевосита боварӣ ҳосил мекунем, ки $n=3$ шарти масъаларо қаноат намекунонад. 206. Не. Ҳал. Агар миёнаи арифметикии 35 адад ба 6,35 баробар шавад, суммаи онҳо ба 6,35·35 баробар мешуд, ки ин ғайриимкон мебошад. 207. Дар 2 дақиқа. Калонсол ҳамон қадар мураббо мехӯрад, ки ин миқдорро ду кӯдак хӯрда метавонад. 208. Не. Масоҳати сафолак ба 4 каратӣ буда, масоҳати девор не. 209. 60 км/соат. Суръати пешина 1 км/дақиқа мебошад. 210. Ба расм нишаред. Аз доираи калон ду доирачаҳои якхелаи хурдро бурида ҷудо мекунем ва ҷойи онҳоро иваз мекунем. 211. 384 кубча. Расмро кашед. 212. 9 ва 1. Ҳал. Дар тири координатӣ ҳамин хел

нуктаҳоро меёбем, ки масофаи аз онҳо то адади 5 ба 4 баробар бошад. 213. 8. Муодилаи $\frac{1}{4}x+15=4x-15$ -ро ҳал мекунем. 214. Ҳалро дар якчанд марҳала мегузaronем. Дар ячейкаҳои $c1$ (расми а)

ададро барқарор мекунем. Қайд мекунем, ки суммаи ададҳо дар ячейкаҳои $c1$, $b2$, $a3$ ба суммаи рақамҳо дар ячейкаҳои $c3$, $b3$, $a3$ баробар шуда, аз ин ҷо $9+24=15+x$ ва $x=18$ мешавад. Баъд ададро дар $a1$ (расми б) барқарор мекунем. Айнаи ҳамин тавр, суммаи ададҳо дар диагонал 45 буда, аз ин ҷо расми в-ро ҳосил мекунем.

1	2	3	
			a
	15	9	a
x		24	c

1	2	3	
y			a
	15	9	a
18		24	c

1	2	3	
6	27	12	a
21	15	9	a
18	3	24	c

215. Тақсим мешавад. Суммаи додашударо дар намуди $(1+1998)+\dots+(999+1000)+1999$ менависем. 216. 3 сомонӣю 50 тин. 17 сомон бо тинҳо нурро ба 50 тақсим мекунад. 217. Ҳал. 1, 51, 2, 52, ..., 50, 100. 218. Ду гӯсфанди аввала тезтар аз уҳдаи ин кор мебароянд. Меъёри хӯроки ҳаррӯзаро муқоиса мекунем. Месанҷем, ки ҷӣ калон аст: $1+\frac{1}{2}$ ё $\frac{1}{3}+\frac{1}{4}+\frac{1}{5}+\frac{1}{6}+\frac{1}{7}+\frac{1}{8}$. Қайд мекунем, ки $\frac{1}{2}=\frac{1}{3}+\frac{1}{6}$ ва $\frac{1}{4}+\frac{1}{5}+\frac{1}{7}+\frac{1}{8}<\frac{1}{4}=1$ мебошад. 219. Маъруф, Пӯлод, Далер. Пай дар пайи варзишгарон нигоҳ дошта мешавад, агар онҳо ҷойи худро шумораи ҷуфти маротиба иваз намоёнд. 220. 109, ..., 109 (109, 109 маротиба такрор мешавад).

Мамадҷон МАҲКАМОВ,
профессори кафедраи методикаи
таълими математикаи
ДДОТ ба номи Садриддин Айнӣ

Омилҳои баланд бардоштани дониши
хонандагон дар фанҳои дақиқ

Дар таълими фанни математика усулҳои гуногуни баланд бардоштани сатҳи дониши хонандагон мавҷуд аст. Пайдо кардани дониши ибтидоии математикӣ бо ду самти асосӣ - амалӣ ва маънавию маърифатӣ таъки мекунад. Аҳамияти амалии таълими математика дар фаҳмиши воқеи ин истифода аз муносибатҳои фазоӣ ва миқдорӣ буда, он имконият фароҳам меорад, ки дар хонанда қобилияти зехни мантиқӣ ташаккул ёбад. Барои ноил гаштан ба ин дастовардҳо омӯзгоронро лозим меояд, ки дарсҳо ва машғулиятҳоро шавқовару пурмазмун ва диққатҷалбкунанда доир намоёнд, аз воситаҳои аёнӣ, дастурҳои методӣ ба таври васеъ истифода баранд.

Истифодаи воситаҳои аёнӣ завқи хонандагонро ба таълим бештар намуда, имкон медиҳад, ки хонандагон мазмун ва муҳтавои маводи таълимиро бидуни мушқилӣ дарк намуда, ҳифз созанд. Масалан, тавассути нишон додани расм омӯзгор пеши назари хонандагон дунёи донишро ба ҷилва меорад ва қобилияти эҷодиву зехнии хонандагонро инкишоф медиҳад.

Маълум аст, ки истифодаи воситаҳои аёнӣ, махсусан, дар таълими фанни математика баҳри дарки нисбатан амиқтари мафҳумҳои абстраксии он кумак мерасонад. Воситаҳои аёнӣ, ки ҳудди омӯзгорон ё зерӣ роҳбарии онҳо шогирдон омода месозанд, барои ба дараҷаи баланд гузаронидани дарс мусоидат менамояд. Аёнӣтарҳо мумкин аст боиси амалиёти мустақилона ва бедоршавии шавқу рағбати хонандагон ва толибилмон нисбат ба фанни математика ва соҳаи риёзӣ ва раванқҳои фаъолияти эҷодии онҳо гардад.

Ривож додани фаъолияти эҷодии мустақилонаи хонандагон яке аз омилҳои асосии ташаккули қобилияти зехнии математикӣ онҳо мебошад. Васеъ намудани мундариҷа ва шаклҳои ҷараёниҳои

таълимӣ аз фанни математика дар фаъолияти эҷодии хонандагон хусусиятҳои хосси қорҳои беруназсинфӣ ва беруназмактабӣ мебошад.

Дар ин гуна машғулиятҳои хонандагон мавзӯҳои ҳам ба барномаи таълим дохилшуда ва ҳам берун аз онро меомӯзанд. Пас, қорҳои беруназсинфӣ-математикӣ гуфта, машғулиятҳоеро мадди назар бояд дошт, ки онҳо берун аз дарс бо мақсади амиқтар гардидани донишҳои математикӣ толибилмон ташкил карда шаванд. Омӯзишҳои таълимӣ ва натиҷаҳои таърибаомӯзии омӯзгорӣ собит менамоянд, ки гузаронидани пурсамари ҷараёниҳои математикӣ беруназсинфӣ ангиши маърифатии хонандагонро ривож медиҳад. Барои хонандагони муштоқи омӯзиши математика донишҳои аз дарси математика бадастоварда кофӣ нест. Онҳо барои донишҳои математикӣ мукамалтарро соҳиб гаштан, татбиқи ҳаёти математикӣро бештар сарфаҳм рафтани, зиёдтар ҳал намудани масъалаҳои шавқовар

ва мураккаб бо маводи таърихӣ онд ба математика шиносӣ пайдо намудан ва аз муваффақиятҳои илмии нав доир ба математика боҳабар шудан доимо талош мекунад.

Омили дигаре, ки метавонад барои баланд бардоштани савияи дониши математикӣ хонандагон саҳми босазо гузорад, сохтани фигураҳои геометрӣ аз коғазу сим ва ҷӯб мебошад. Масалан, секунҷаеро созад, ки дарозии тарафҳои он 5 см, 4 см ва 3 см бошад. Периметр ва масоҳати ин секунҷаро ёбед. Хонандагон ҳангоми ҳалли ин масъала аввал ин секунҷаро тасвир мекунанд, сипас аз сим ё коғаз месозанд ва аз рӯи ченакҳои додашуда периметр ва масоҳати онро ҳисоб мекунанд. Ба ин васила, онҳо тарзи ҳисобро дар хотири худ нақш мебандад. Ин амали хонандагон дониши математикӣ онҳоро баланд бардошта, қобилияти эҷодкории онҳоро вусъат мебахшад.

Экскурсияи математикӣ низ яке аз роҳҳои баланд бардоштани дониши математикӣ хонандагон ба шумор меравад. Экскурсияи математикӣ шавқовар аст, аммо хеле кам истифода мешавад. Хонандагон дар муассиса ба хусусиятҳои фигураҳои геометрӣ ва мафҳумҳои математикӣ ошноёнд, вале амалан онҳоро надидаанд. Агар хонандагон татбиқи математикаро барои ҳисоб кардани ин ё он соҳаи техника, ҷен кардани бузургҳои математикӣ ва геометрӣ (дарозӣ, масоҳат, ҳаҷм) амалан бинанд, омӯзиш дар хотираи онҳо нақш мебандад. Масалан, экскурсия ба завод ё фабрика бо хонандагони синфҳои 6-7 мутобиқ мебошад, чунки дар он масъалаҳои вомехӯранд, ки ёфтани ҳисоби миёнаи маҳсулот, фоизнокӣ, ҳиссаи додашудаи ягон намуди маҳсулот аз рӯи фоизи онро талаб мекунад.

Дар экскурсияи математикӣ дар боғ бошад, хонандагон фигураҳои геометрии гуногунро меомӯзанд: шаклҳои давра, доира дар соҳаи нақшаи боғ ва қисмҳои тақсимои замини боғ, гузаронидани хати ростии АВ, агар байни нуктаҳои А ва В ҳамворӣ набошад, ҳисоб кардани масоҳати боғ ва бо тарзи параллелӣ ҷойгир намудани ниҳолони боғ ва гайра.

Хулоса, ҳамаи омилҳои математикӣ дар боло зикр карда шуд, барои муваффақият кардани дониши хонандагон аз фанни математика хизмат мекунад, хонандагонро водор месозанд, ки худомӯзӣ намоёнд, дониш ва қобилияти эҷодкории худро инкишоф диҳанд.

Ҷамшед БОЙМУРОДОВ,
муовини директор оид ба таълими
МТМУ №6-и ноҳияи Зафаробод

ШЕВАИ ТАДРИС

Омӯзгоронро зарур аст, ки дар нақши касбии худ ҳамчун эҷодкор зоҳир шаванд, таваҷҷуҳ ва ҳавасмандии хонандагонро ба омӯзиши асарҳои бадеӣ бештар намоёнд, зеро ҳосили донишу маърифат, ватандӯстӣ, ҳифзи арзишҳои миллӣ аз роҳи мутолиаи осори бузургони илму адаб имконпазир аст. Ҳадафи асосии мутолиаи китоб ба даст овардани маълумоти нав, инкишофи нутқи хаттиву шифоҳӣ ва ташаккули шахсияти хонандагон мебошад. Тавсеаи тақомули маҳорати китобхонӣ раванди бисёр душвор, тӯлонӣ ва мутадовим аст. Мухассилин мувофиқи барнома бо намунаҳои барҷастаи асарҳои адабиёти классикӣ ва муосири тоҷик ошно гашта, дар таҳлилу тафсири онҳо маҳорат пайдо мекунанд, баёни афқору андешаро меомӯзанд ва дар иҷрои кори мустақилона малака ҳосил менамоянд. Хониши беруназсинфӣ дониши дар чараёни тадрис ҳосилнамудаи хонандагон ва шарҳи маъноиву хусусиятҳои бадеии онҳоро амиктар мегардонад. Мухим он аст, ки робитаи хониши беруназсинфӣ ва хониши синфӣ ба таври муназзам идома ёбад ва муҳассилин ба китобхонӣ ҳарчи бештар роғиб гарданд. Бо дастури Асосгузори сулҳу ваҳдат - Пешвои миллат, Президенти кишвар, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон Омӯзиши ҷумҳуриявӣ «Фуруғи субҳи доной китоб аст» роҳандозӣ гардид.

Баргузориҳои озмуни мазкур аз шоянтарин иқдомҳои фарҳангии Ҳукумати кишвар аст ва он лаёқату маҳорати эҷодкорию маърифатпарварии кишрҳои гуногуни ҷомеа, ҳосса, насли наврас ва ҷавононро тақвият бахшида, барои дарёфти дӯстдорони калом бадеъ, истеъдодҳои нодир аз байни наврасону ҷавонон ва ба ин ва-

Нақши мутолиа дар инкишофи нутқи хонандагон

сила арҷгузори ба фарҳангу маънавият, ҳувию худшиносии миллӣ мусоидат мекунанд. Аз ин ҷост, ки омӯзгор дар чараёни дарс хангоми пешниҳод кардани маводи барнома бояд ба ҷанбаи муассири тарбиявӣ ахлоқии ин ғанҷинаи хирад диққат дода, ба таври умумӣ он асарҳоеро, ки барои хониши беруназсинфӣ тавсия шудаанд, ҳанӯз аз оғози соли таҳсил тартиб бидиҳад. Хониши беруназсинфиро бо се роҳ амалӣ кардан мумкин аст:

1. Мутолиаи мустақилонаи адабиёти ҳатмии вобаста ба маводи дар синф омӯхташуда, ки равишшиносон чунин усулҳои ба роҳ мондани онро бозгӯ кардаанд; дарёфти порчаҳои таъйинкардаи омӯзгор аз асари бадеӣ, нақли мазмуни қисмати алоҳидаи матн, ки омӯзгор талаб кардааст, баҳо додан ба қаҳрамони асари бадеӣ дар радиои

корҳои мустақилонаи хонандагон арзиши бештареро соҳиб ҳастанд. 2. Мутолиа ва таҳлили адабиёти аҳамияти тарбиявиюшуда («Асарҳо барои хониши беруназсинфӣ»), ки аз ҷониби Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ҳар синф муқаррар шудааст. 3. Мутолиаи китобҳои, ки хонандагон бо салоҳиди худ ё бо тавсияи бузургсолон интихоб кардаанд. Омӯзиши осори адабӣ ғайр аз мустақкам гардонидани дониш, инчунин, ғафлнокӣ хонандагонро меафзояд, зеро онҳо имкон меёбанд, ки андешаҳои хешро дар таҳлилу озода мустақил баён созанд ва ба ин васила, салоҳияти фарҳангии муоширати муҳассилин таъмин мегардад. Таҳлили асарҳои мустақилона мутолиашуда малакаҳои хонишро дар доираи машғулиятҳои беруназсинфӣ ва роби-

таи хонандагонро бо китоб тақвият бахшида, шавқу ҳаваси мутолиаи онҳоро зиёд мекунанд. Новобаста аз он ки ин ғафлнокӣ ёрирасонанд, аммо шомили салоҳиятҳои касбии муаллими замони муосир ҳастанд ва бо роҳандозии ин навъ машғулиятҳои дар фароянди таҳсил тағйироти матлубе дар фарҳангии гуфтори толибилмон эҳсос мегардад. Мутолиаи асарҳои адабӣ барои камолоти маънавий ва ҷусторҳои илмӣ хонандагон мусоидат менамояд. Вазифаҳои омӯзгорро дар ин раванд бо чунин нишондодҳо метавон муайян намуд:

- омӯзиш, дарк ва ташаккули тарбияи ахлоқӣ, маънавий, ватандӯстӣ, инсонпарварӣ, зебоишиносӣ ва ҷомеашиносӣ тавассути ҷорабинҳои гуногуни беруназсинфӣ дар алоқамандӣ бо маводи осори адабӣ;

- тарбияи асосҳои фарҳангии суҳанварӣ, рафтори неку шоиста ва ғасоҳати баён;

- азхудкунӣ ва фаҳмиши асосҳои дониш, салоҳият ва инкишофи фарҳангии нутқ ва маърифатнокӣ;

- ташаккул ва рушди сифатҳои равшаншиносӣ ва ботинии наврастону ҷавонон, шахсият ва неруемандии онҳо;

- бунёд ва устуворсозии ғафлнокӣ илмӣ ва амалии хонандагон, мутобиқсозии он ба нағзҳои илму технологияи муосир ва раванди ҷаҳонишавии тамаддунҳо;

- парвариши муносибатҳои шоиста ва ибратомӯзи ҷомеа, ҷаҳоншиносӣ, эҳтироми ҳамдигар ва ташаббускориву масъулиятшиносӣ.

Рохатҷон АЛИБОЕВА,
омӯзгори синфҳои ибтидоии
гимназияи ба номи Раҳим Ҷалили
шаҳри Хучанд

ЧОРАБИНИИ БЕРУНАЗСИНФӢ

Такмилбахши дониши хонандагон

Дар мактаби мо баргузори намудани ҷорабиниҳои пагоҳируӣ, ҳафтаҳои фаннӣ, маҳфилҳои фаннӣ эҷодӣ ва дигар ҷорабиниҳои беруназсинфӣ ба ҳукми анъана даромадааст. Омӯзгорон бо истифодаи шароити имконоти мавҷуда-кабинетҳои муҷаххази фаннӣ, толари ҷамъонавии маҷлис ва ҳамаҷумла маҳфилҳои фаннӣ дар сатҳи баланд баргузори менамоянд. Маҳфилҳои фаннӣ ҳафтае ду маротиба, баъди дарсҳои иловагӣ гузаронида ба мақсад мувофиқ аст.

Чанд сол боз мо дар байни хонандагони синфҳои 5-11 маҳфилҳои фаннӣ «Ҳуқуқшиносӣ ҷавон» ва «Бохтар» (маҳфили фаннӣ таърихӣ)-ро мегузаронем. Ташкили маҳфилҳо собит намуд, ки онҳо дар масъалаи баланд бардоштани сифати таълиму тарбия, бедор намудани шавқу рағбати хонандагон ба донишандӯзӣ, тақомули зехн ва дарёфти истеъдодҳои мусоидат менамоянд.

Аз мушоҳидаҳои бармеояд, ки хонандагон барои иштироки ғафлони дар дарсҳо дар раванди маҳфилҳо низ қобилияти хуб нишон медиҳанд.

Мо шогирдонро дар оғози соли таҳсил ба маҳфилҳо ҷалб намуда, аз тариқи гузаронидани пурсишнома ва саволномаҳои тестӣ шавқу рағбат ва майл доштани хо-

нандагонро ба фанҳои таърих ва ҳуқуқ муайян менамоем. Мазмуну мундариҷа ва мавзӯҳои маҳфилҳо ба барномаи таълими мувофиқат менамояд.

Омӯзгор ва роҳбари маҳфил метавонад дар интихоби мавзӯҳои фикру андешаҳои хонандагонро ба эътибор гирифта, қисме аз мавзӯҳоро берун аз барномаи таълими интихоб намояд.

Дар давоми соли таҳсил баъзе аз ҷашнҳои таърихӣ, зодрузи олимону мутафаккирон ва дигар шахсиятҳои намоёни таърихӣ таҷлил карда мешаванд. Ин гуна ҷорабиниҳоро низ ба мавзӯҳои маҳфилҳои фаннӣ дохил намудан ба мақсад мувофиқ мебошад.

Таҷлили 35-солагии Истиқлолияти давлати Ҷумҳурии Тоҷикистон, 2500-солагии ёдгории таърихӣ «Тахти Қубод» аз ҷумлаи мавзӯҳои иловагии маҳфили таърихшиносии «Бохтар» шуда метавонанд.

Дар давоми соли таҳсил мо аз ҷумлаи маҳфилро 2-3 маротиба ба тамошо ва саёҳати мавзӯҳои таърихӣ – Аҷинатеппа, Қалъаи Куръон, Чилучорҷашма, Қалъаи Хулбук ва Қалъаи Ҳисор мебарем. Омӯзгор метавонад онро дар шакли дарс-экскурсия гузаронад. Ҳар як хонанда аз таассуроти бардоштаи худ эссе менависад. Аз рӯйи

расмҳои гирифтаи ғуша тартиб медиҳад.

Дар чараёни гузаронидани маҳфилҳои таърихшиносӣ ба хоҳиши худ хонандагон пораҳо аз китоби «Тоҷикон» («Аз Ориён то Сомониён») ва Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти кишвар, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон кироат карда мешавад.

Омӯзгор ва роҳбари маҳфил метавонад дар радиои баргузори маҳфил ба хонандагон супоришҳои гуногуни илмӣ эҷодӣ – навиштани маъруза, реферат ва дигар корҳои илмиро супорад.

Албатта, иҷрои чунин супоришҳои илмӣ ва мутолиаи осори пурғановати олимону бузургон ва шиносӣ бо фарҳанги волои миллати куҳанбунёдамон дар баланд бардоштани сифати таълиму тарбияи насли наврас ёрӣ мерасонад.

Табиист, ки дар гузаронидани ҷорабиниҳои беруназсинфӣ ва баланд бардоштани дониши хонандагон омӯзгорони фаннӣ нақши муҳим доранд.

Шоназар ЗАБИРОВ,
Чиллаҳон ШОҒАЙЗОВ,
омӯзгорони мактаби
Президенти барои хонандагон
болаёқат дар ноҳияи
Кӯшиониёни вилояти Хатлон

ТАЪЛИМ

Яке аз вазифаҳои таълими муассисаҳои таълими таваҷҷуҳи пайваста ба тарбияи эстетикӣ хонандагон мебошад. Дар ин бобат таълими ибтидоӣ нақши бориз дорад.

Тибқи талаботи Консепсияи миллии тарбия, рушди зебоиписандии хонандагон яке аз ҷанбаҳои муҳимми тарбия буда, он тавассути омӯзиши каломӣ модарӣ, баланд намудани сатҳи суҳандонӣ, ташаккули ҳусни баён, инкишофи нутқи тафаккур даст медиҳад.

Ташаккули асосҳои хониши бадеӣ

Дар китобҳои забони тоҷикӣ аз ашъори ниёгон порчаҳои шеърӣ оварда шуда, омӯзиши онҳо аз муаллиму хонандагон роҳи равиши хосро талаб мекунанд. Чунин, қор бо порчаҳои манзум, шарҳу маънидод карда тавонистани мазмуни онҳо аз тарафи хонандагон аз омилҳои муҳимми инкишофи нутқи хонандагонӣ хурдсол ба ҳисоб меравад.

Аз мушоҳидаҳои бармеояд, ки хонандагон дар таҳлили асарҳои бадеӣ, шарҳи мазмуни асосии асар ва мақсади ниҳони муаллиф душворӣ мекашанд. Ба қисматҳои алоҳидаи он, ҳодисаҳои ҷудогона эътибор дода, мазмуни пурра ва ғояи асарро сарфи назар менамоянд.

Ҳоҳи муаллим таҳлил ва идрокӣ мазмуни асарро дар қолаби «хониши эзоҳӣ» маҳдуд намуда, ҳиссиёти кӯдакон ва мутаассиршавии онҳоро манъ мекунанд, ки ин оқибати хуб надорад. Чунин ҳолат дар он сурат рух медиҳад, ки муаллим ҷихати ҳиссий-забони

асар, воситаҳои образнокӣ онро сарфи назар мекунанд ва ё ба онҳо ба қадри зарурӣ эътибор намерасонад. Аксар вақт омӯзгорон дар хониши шеърӣ афсона, саволу супоришҳои якҷеларо истифода мекунанд, ки чунин муносибат тасаввуроти хонандагонро оид ба адабиёт қотиқ медиҳад.

Саволе ба миён меояд, ки барои идрокӣ пурра ва ҳама-тарафаи асар қадом омилҳо заруранд? Дар барномаҳои синфҳои ибтидоӣ ташаккул додани

асосҳои хониши бадеӣ махсус таъкид мегардад.

Аз ин рӯ, яке аз шартҳои муҳимми ташаккули чунин хусусиятҳо дар хонандагон тақмил бахшидани қобилияти фикрии онҳо мебошад.

Бояд гуфт, ки агар маводи таълими мувофиқи майлу хоҳиши хонанда мураттаб гашта, он бо равишҳои бозӣ, тарз ва усулҳои муҳталифу самарабахши таълими пешниҳод гардад, албатта, ба натиҷаҳои дилхоҳ расидан мумкин аст.

Ба роҳи мондани таълими хониши ифоданок дар синфҳои ибтидоӣ ба дониш, малакаю маҳорат ва таҷрибаи ҳар як омӯзгор вобаста буда, бешубҳа, шавқу ҳаваси хонандагонро нисбат ба асарҳои манзум ва хониши ифоданокӣ онҳо на танҳо бедор менамояд, балки боиси ташаккули завқи эстетикӣ онҳо мегардад.

Ҳақим ҒАҒУРОВ,
омӯзгори МТМУ №37-и
ноҳияи Мастчоҳ

►► БИСТСОЛАИ ОМЎЗИШИ ФАНҲОИ ДАҚИҚ

Таърихи пайдоиши геохимия

Геохимия аз калимаи латинии **гео-замин** ва **химия** илм дар бораи пахншавӣ ва элементҳои химиявӣ дар геосфера, қабати замин мебошад.

Аввалҳои асри 20-ум аз тарафи олимони В. Вернадский, А. Ферсман, В. Голдшмидт ва Ф. Вернадский асосҳои геохимия қоркард шудаанд. Фанни омӯзиши геохимияро ҳамчун соҳаи илм олим В. Вернадский кашф карда, онро «таърихи атоми замин» номида буд. Геохимияи муосир илмест, ки методологияи махсус ва методҳои муайяни тадқиқоти худро дорад. Агар аз як тараф, геохимия методҳои аниқ тадқиқи сохти моддаҳо ва истифодаи тавсифи физикии химиявиро дар бар гирад, аз тарафи дигар, мавҷҳои зиёдеро оид ба илмҳои геологӣ чун минерология, петрография, илм дар бораи ҷойгиршавии қонҳои маъдан меомӯзад. Мушкилоти асосии назариявии геохимия ин омӯзиши пахншавӣ ва мавҷудияти элементҳои химиявӣ дар қишри замин аст. Асоси методологияи омӯзиши геохимияи таърихӣ пахншавии элементҳои химиявӣ ва ҳисмҳо, минералҳои кӯҳӣ дар давраҳои гуногуни таърихӣ (эволютсия) мебошанд, ки ҳанӯз 2,5 млрд сол пеш пайдо шудаанд ва дар ташаккули ҳаёт дар рӯи замин асос гузоштааст.

Пахншавии элементҳо

Истифодаи асбобҳо, таҷҳизоти баландшиддати геохимиявӣ имкон медиҳад, ки дараҷаи пахншавии моддаҳои химиявӣ дар қабатҳои гуногуни қишри замин, ҳосилшавии маъданҳо дар кӯҳ, дар қабатҳои сангӣ, оби замзам муайян карда шаванд. Мувофиқи ақидаи В. Голдшмидт микдори элементҳои сатҳи ядрои атомӣ, тақсимои он аз шартҳои муқаррари сохти электронии қабатҳо иборат аст.

Харакати элементҳо

Вобаста ба ҳаракатҳои материя шаклҳои гуногуни миграционӣ вучуд дорад: ҳаракатҳои механикӣ, физико-химиявӣ, биогенӣ, техногенӣ. Миграционӣ элементҳо аз қараёни муқобил-концентрация ва пахнкуни иборат аст. Қисми аввал пайдоиши минералҳо ва ҷойгиршавии қанданиҳои фойданокро нишон дода, қисмати дуюм бошад, ифлосшавии

олами ихотакарда ва дигар қанданиҳоро дар бар мегиранд.

Харакати механикӣ

Ин қараён аз бархурии дарёҳо қори бодҳо (пайдошавии ҳоку қанг дар ҳаво), пиряхҳо, воридшавии бахрҳо вобаста аст. Дар натиҷаи ҷудошавии дарёҳо бахрҳо боқимондаҳои ҳоку қум қамъшуда Si, Zr, Ti, Tn, лойҳои қамъшуда Fe, Al, Mn, Mg, K, V, Cr, Ni, Co-ро ташкил медиҳанд. Мочароҳои механикӣ қариб доим қараёни физико-химиявӣ ва ҳатто биогеохимиявиро ҳамроҳ мекунад, аммо ҳаракати механикӣ баъзан ҳусусияти миграциониро муайян мекунад. Пахлуҳои дигари миграционии механикӣ дар геохимия кам омӯхта шудаанд.

Мочароҳои физико-химиявӣ

Ин қараён дар омехташавии элементҳои химиявӣ дар обҳои табиӣ ба воридшавии силикатҳо (магматик) дар атмосфера ва зертобеи қонуниятҳои физикии химиявӣ ва қараёнҳои (диффузионӣ, сорбӣ, маҳлулшавӣ, таҳшиншавӣ ва ғайра) вобаста аст. В. Голдшмидт ва А. Ферсман асосгузори илми геохимия буда, ҷойгиршавии элементҳо дар дохили сохти ионҳо (андозаи радифҳо, андозаи зарядҳоро) нишон медиҳанд. В. Голдшмидт қайд кардааст: Радиуси ионҳо аз қамъи элементҳо ва пайвастаншавии ионҳо вобаста буда, пайдоиши изоморфизмҳо (ҷойгиршавии кристаллҳо дар минералҳо ва андозаи ионҳо дар атом)-ро нишон медиҳанд. Далелҳои дар боло зикршуда маълум менамояд, ки дар дохили минералҳо элементҳои

(K, Ba, Pb, Mg, Fe²⁺, Ni, Zr, Ta, Nb, Ti, Ca, Na, Sr ва ғайра) пайдо шудаанд.

Бар зами ин, дар дохили обҳои минералӣ молекулаҳои диссоциатсияшаванда мавҷуд аст, аз ҷумла, онҳо дар минералҳои органикӣ низ вучуд доранд. Моддаҳои коллоидӣ низ вомехӯранд. Муайян шудааст, ки дар дохили силикатҳои ионҳои одӣ, ба монанди (K⁺, Na⁺ ва ғайра) вучуд доранд, ки ба таври васеъ пахншавии элементҳои {Zn(OH)⁺} ва {Pb(OH)₃}-ро нишон медиҳанд. Баъзан дар қабатҳои обии замин комплекси металлҳои карбонати {VO₂(CO₃)₃}₄ вучуд дорад. Мувофиқи қонҳои онҳо ҳатто дар болообҳо ва зерҳои обҳо дида мешаванд. Дар минералҳои радикалҳо пайдо мешаванд, ки зеро таъсири онро аз нурпӯшии радиоактивӣ ва омилҳои физикӣ иборатанд. Ионҳои «фавқулода» ба монанди Zr³⁺, CO₃, SO₄, муқаррар карда шудааст. Масалан, дар иони Pb²⁺ кристаллҳои додашударо дар бар мегирад, аммо ранги сабزو зохир менамоянд ва Ti³⁺, Fe⁴⁺ ва Si рангҳои қабуди бунафшрангро нишон дода, дохили кристаллҳо мешаванд.

Қараёнҳои электрохимиявӣ ба воситаи филтронҳои обҳои кӯҳӣ ва решаҳои дарахтҳо буттаҳои он мегузаранд. Дар болои минералҳои сулфиди ҷаҳиши потенциали туршишавии сулфидҳо ба вучуд меоянд. Чунин зохиршавии қараёнҳои минералӣ бо маъданҳои бой алоқаманд мебошанд.

Геохимияи магматикӣ гидротерминалӣ ва гипергени протсессҳо дар асоси пешниҳоди ҳусусиятҳои ионҳои омӯзонида мешаванд. Гудозиши силикатҳои маъсалаи ионӣ, электрокиро пешниҳод менамоянд. Онҳо занҷираи аноидҳои силикатию алюмосиликатино дар бар мегирад.

Геохимия, қараёни гидротерминалӣ диққати бештари худро ба гидротерминалҳои обҳои гарм равона мисозанд. Онҳо ба сифати сарчашмаҳои гармидиҳӣ ва энергетикӣ, электронӣ ва элементҳои Li, Cs, Sr, B, Cl, Br қумак мерасонад. Дар мушоҳидаҳои артезиани минералӣ намакҳои таҳшиншуда чуқуриҳо пайдо шудаанд. Металлҳои минералӣ дар обҳои комплекси ҳолоридиро пайдо менамоянд.

Таҳияи Далер РАҲМАТОВ,
директори мактаби №35-и ноҳияи Ховалинг

►► БА ЁРИИ ОМЎЗГОРОНИ БИОЛОГИЯ

Амнияти озуқаворӣ қаҳонӣ дар дахсолаҳои наздик қорбасти омилҳои навинро дар соҳаи зироаткорӣ, тақмили зироат ва агрономӣ, баҳусус, барои зироатҳои лубӣёдонагӣ талаб мекунад. Тағйирот дар ҳосилнокӣ метавонад аз афзоиши аҳоли ва тағйирёбии иқлим вобаста бошад. Тибқи пешгӯӣҳо, то соли 2050 шумораи аҳолии ҷаҳон ба 10 миллиард нафар мерасад ва ҳиссаи партовҳои газҳои гулхонаӣ аз кишоварзӣ метавонад ба 30% бирасад.

Барои қонё қардани ин талаботи бузург системаҳои кишоварзӣ ва озуқаворӣ бояд ба таъсири манфии тағйирёбии иқлим мутобиқ шаванд. Барои бо озуқа таъмин намудан истеҳсоли зироатҳои лубӣёгиро аз ҳисоби самаранок истифода бурдани тамоми захираҳои мавҷуда, баланд бардоштани ҳосилнокии он ва парвариш намудани зироатҳои лубӣёгӣ зиёд қардан лозим аст. Зироатҳои лубӣёгӣ гуногунрангии генетикӣ дошта, барои қори селекционерӣ ва ба вучуд овардани навъҳои беҳтар имконият фароҳам

ПАРВАРИШИ БОҚИЛО ДАР ТОҶИКИСТОН

меоранд.

Яке аз зироатҳои лубӣёдонагӣ бокило мебошад, ки ба оилаи Fabaceae Juss ва ба авлоди Faba Adans дохил мешавад. Ватани асосии бокило мамлакатҳои Баҳри Миёназамин мебошад. Дар Тоҷикистон зироати бокилоро танҳо дар ноҳияҳои қавоӣ муътадил доранд, қишт мекунанд, аз ҷумла, дар ВМКБ, ноҳияҳои Айнию Қўхистони Мастҷоҳ ва водии Рашт. Барои муайян намудани тобоварии бокило ба ҳарорати гарм мо ин зироатро дар марказ (қитъаи таҷрибаи Институти ботаника, физиология ва генетикаи растаниҳои АМИТ) ва қануби Тоҷикистон (ноҳияи Шаҳритус) бо тағйир додани муҳлати шудгор қишт намудем ва ҳосил гирифтм. Растани бокило ба намии замин дар вақти сабзиши тухмӣ, гулкунӣ ва пайдошавии дон дар ғилофак эҳтиҷи зиёд дорад. Бокило зироати пурқимати лубӣёгӣ ҳамчун ғизо барои инсон, ҳўроки сабз ва беда барои қорво васеъ истифода бурда мешавд. Бокило ба гармӣ қандон талаботи зиёд надорад. Ҳангоми гарм шудани ҳаво ва қам будани намай ҳосилнокии бокило қам шуда, дар танаю гулҳояш шираи сиёҳ пайдо мешавад. Дар натиҷа дон инкишоф наёфта пуч мешавад.

Таҳлили биохимиявии тухмии баъзе навъҳои бокило, ки дар Шаҳритус рўёнида шудааст, нишон дод, ки аз ҳама зиёд сафеда дар намуни Vicia faba L. бо тухмии сиёҳ 38,7% ва қамтарини сафеда дар навъҳои қалон тухмии сафед 30,7% ва қаҳваранги равшан 31,9% мебошад. Микдори равшаннокӣ дар навъҳои бокилоӣ омўхташуда аз 6,8% то 9,6% буд. Тухми навъи Vicia

faba L.-и Тошқанд дорои равшаннокӣ баланд - 9,6% ва аз ҳама қасттар дар навъҳои тухмии қаҳваранги сабуки Панҷакент 6,8% буд. Микдори бофта дар навъҳои бокилоӣ омўхташуда аз 4,3% то 5,6% буд, фарқи назаррас вучуд надошт. Қимати максималии ин нишондод дар Vicia faba L., бо тухмии қаҳваранг 5,6% ва қадди ақал дар навъҳои тухмии сиёҳ 4,3% мушоҳида шудааст. Микдори ҳокистар аз 4,8 то 5,6% буд. Арзиши максималии ҳокистар дар тухмии сиёҳ - 5,6% ва қадди ақал - дар тухмии қаҳваранг - 4,8% мушоҳида шудааст. Намнокии тухмии тадқиқшудаи растаниҳои лубӣёгӣ низ арзишҳои гуногун дошт, ки қимати максималӣ дар намуноҳои Vicia faba L. бо тухмии қаҳваранг 8,9% ва қамтарин дар тухмии сиёҳ 6,2% буд.

Ҳамин тавр, таҳлили маълумотҳо нишон дод, ки дар тухмии навъи Vicia faba L. аз ҳама зиёд сафеда 38,6% ва аз ҳама қаст дар навъи Vicia faba L. бо тухмии сафеди қалон 30,7%, навъҳои боқимонда дар қой ва мавқеи миёна буданд. Микдори зиёди равшаннокӣ дар навъи Vicia faba L.-и тухмии қалони сафед аз шаҳри Тошқанд ва қамтарин дар навъҳои тухмии қаҳваранги Панҷакент мушоҳида шудааст. Бо вучуди ин, микдори бофтаи тухмии қаҳваранг нисбат ба дигар навъҳои омўхташуда зиёдтар буд ва арзиши қадди ақал дар навъҳои тухмии сиёҳ дида шуд. Нишон дода шуд, ки дар натиҷаи таҳлили биохимиявии тухмии баъзе навъҳои бокило дар Душанбе парваришкарда аз ҳама зиёд микдори сафеда дар тухми ранги сафеди қалон 38% ва ранги сиёҳ 37,2%-ро ташкил медиҳад. Микдори қамтарини сафеда

дар навъи Vicia faba L.-и Тошқанд буд - 30,8%. Микдори равшани растаниҳои лубӣёгӣ тадқиқшуда аз 6,5 то 10,6% -ро ташкил дод. Vicia faba L.-и Тошқанд, ки равшаннокӣ баланд дошт, мутаносибан 10,6%-ро ташкил дод. Микдори қамтарини равшаннокӣ дар тухми қалони бокилоӣ сафед 6,7% мушоҳида шуд. Дар таркиби бокило микдори бофта аз 5% то 6,2%-ро ташкил медод, тафовути қиддӣ мушоҳида карда нашудааст. Микдори ҳокистар аз 5 то 5,8% буд. Арзиши максималии ҳокистар дар тухми ранги сиёҳи Ишқошим - 5,8% ва қадди ақал дар ранги қаҳваранг - 5% нишон дода шудааст. Намнокии тухмии тадқиқшудаи растаниҳои лубӣёгӣ низ гуногун буда, ниҳоят зиёд дар Vicia faba L. аз Тошқанд 8,6% ва минималӣ дар Ишқошми сиёҳ 5,8% буд.

Ҳамин тариқ, таҳлили микдори моддаҳои биохимиявӣ нишон дод, ки микдори зиёди сафеда дар ду намуни бокило мушоҳида шудааст: сиёҳ 37,2% ва сафеди қалон 38%, қасттарин дар Vicia faba L. аз Тошқанд 30,8% ва навъҳои боқимонда мавқеи миёнаро ишғол қардаанд. Микдори зиёди равшаннокӣ дар Vicia faba L.-и Тошқанд ва ранги қаҳваранг ва қадди ақал дар ранги қаҳваранг аз Панҷакент қайд карда шудааст. Аммо дар ранги сафед микдори бофта нисбат ба навъҳои омўхташуда зиёдтар буд ва қадди ақал дар ранги сиёҳ нишон дода шуд.

Оиша ЛАШКАРБЕКОВА,
ҳодими хурди илмӣ
Институти ботаника, физиология ва
генетикаи растаниҳои АМИТ

ДДОТ ба номи С. Айни дар байни 422 муассисаи таҳсилоти олиӣ қаҳон қойи 8-умро сазовор гардид.

ЭЪТИРОФ

Ман дар бораи Мирзо Турсунзода бо мамнунияти тамом ва дар айни замон бо дарегу афсӯси зиёд хотира меғӯям. Бо мамнуният меғӯям, чаро ки ба ёд овардани шахсе, ки барои кас хеле мавриди тавачҷуҳ ва аҳаммият будааст, ёдовардари завуқ хурсандии калон мебахшад. Бо дарегу афсӯс – барои ин ки ман дар ин маврид ҳаргиз хоҳиши хотирагӯӣ шуданро надорам. Ё дар синну соли ба ин ҷаҳон видоё гуфт, ки ханӯз вақти дар бораи марғ фикр кардан набуд. Ё боз даҳ-понзда соли дигар, балки бештар аз ин умр дида, кор карда, дар байни мо буда метавонист. Вале чӣ бояд кард, ки зиндагӣ чунин сохта шудааст. Яке дер ва дигаре зудтар бо он видоё меғӯяд ва ҷаҳат баъд аз рафтани мо ўро аз даст додан ва аз ў ҷудо шудани худро ҳис мекунам. Ин то андозае як кӯшиши инсон аст дар мубориза кардан бо марғ ва бар хилофи тақдир барои аз фаромӯшӣ боз доштан ва ба наслҳои оянда расонидани симо, афкор, афёоли касе, ки аз байн рафтааст ва ин ҳодисаи зиндагӣ ба силсилаи беинтиҳои ояндаву равандагон асос ёфтааст.

Аввалан бояд бигӯям, ки ман дар бораи Мирзо Турсунзода як ришта тасаввурот ва таассуроти умумӣ ва шахсӣ дорам. Вай барои ман ҳамеша як намояндаи барҷастаи маданият ва адабиёти қадими тоҷик будааст ва ҳақ. Дар айни замон вай як симо ва шахсияти ба тамоми маъно муосир мебошад. Ё ин сифатҳоро дар шахсияти худ ба таври хеле мутаносиб тавҷам мучассам мекард. Ё намояндаи маданияти асли шарқӣ буд, ки ин дар эҷодиёташ, дар тарзи тафаккур ва тамоми тарзи зиндагӣ соҳир мегафт.

Ҷиҳати дигари хотироти ман ба муносибати шахсиям бо Мирзо Турсунзода дахл дорад, азбаски ба ман хушбахтии солҳои зиёд бо вай пахлу ба пахлу истода кор кардан насиб шудааст. Чунонки ба шумо маълум аст, ў аввалин раиси Комитети яқдили мамлакатҳои Осиё ва Африко буд, ки ин комитет то ҳол вучуд дорад ва ман дар ин комитет ба сифати муовини вай кор кардам. Ин ба ман барои гап задан дар бораи муносибатҳои шахсиям бо вай имкон медиҳад.

Мирзо Турсунзода як шахсияти бемислу назирест. Мушоҳида мешавад, ки ҳар як насли нав бо худ ҷизҳои ба ҳадаш хос, ҳосиятҳои тозае меовард ва дар айни замон ҳислат ва ҳосиятҳои пештарро аз даст медиҳад. Чунон касеро ёфтан душвор аст, ки дар симо ва шахсияти худ анъанаҳои пештара ва проблемаҳои ҳоси имрӯзаро тавҷам фаро гирифта бошад.

Мирзо Турсунзода марди аз ҷиҳати сиёсӣ варзидаву пухта, коммунист, арбоби барҷастаи ҷамъият ва дар айни замон руҳан ва фикран бо тамоми халқи худ вобаста ва алоқаманд буд.

Дар ин ҷо сухани худро аз хотираҳои шахсиям сар кардан меҳоям. Ман ханӯз ҷавони наврас ва нависандаи навқоре будам. Аммо Мирзо шоири шухратманд ва мавриди қабули умум буд. Ман қабл аз шахсан

шинос шуданам дар борааш бисёр суханҳо шунида будам. Таърихи аввалин мулоқотам бо вай дар Тошкент, дар қадом як ҷамъомад, аниқ гуфта наметавонам, гӯё дар аввали солҳои шаст, вақти барҳаётии Ғафур Ғулом буд. Ман он вақтҳо ханӯз ин қадар тезғузар будани зиндагиро ва зарурати ба хотир супоридан ва дар ёд нигоҳ

низ ба тафсидани сухбат ёрӣ меод. Бе ин наметавонам. Мо медонем, ки шароб баъзан дар расидан ба моҳияти масъалаҳо ёрӣ медиҳад, аммо ба кас зарар ҳам оварда метавонад. Ин сухбати хеле олӣ ва дилкаш метавон гуфт, ки маҳфили ҳамбастагӣ ва мусобиқаи хирадмандон буд.

Ба хотир дорам, ки Мирзо

сум пешвоз мегирифт. Кас дар қадом ҷое, ки бо вай вохӯрад, чи дар кӯча, чи дар меҳмонхона ва чи дар ресторан, ў ба дили кас итминон ва оромии хотир илқо мекард. Шояд ман хато мекарда бошам, вале ба назарам чунон менамуд, ў марди ҳамеша ором, вазнин ва ботамкине буд, чунон ки баъзан ба мо рӯй медиҳад, дар сари

шанд. Як қисми эҷодиёти вай ҷанбаи публицистӣ дошт ва равиҳои граҷданӣ ва сиёсӣ пайдо мекард, лекин шеърҳои соф лирикии инсонӣ ҳам зиёд буданд, ки ба мавзӯҳои ҳамеша ҷовиди зиндагӣ – ба ишқ, ба некию бадӣ, ба масъалаҳои ҳаёту марғ дахл мекарданд.

Дар бисёр мавридҳо дар асоси сухбат Расул Ғамзатов низ ба мо ҳамроҳ мешуд. Расул аз ҷиҳати ҳислат одами тамоман дигар – марди пурҷушу хурӯш, серҳаракат ва пурҳаёуест. Аммо бо вучуди ин, Расул ва Мирзо бо ҳам дӯсти наздик буданд ва яқдигарро дӯст медоштанд. Ман мавридеро ба хотир дорам, ки Расул воқеаро накл мекард ва Мирзо механдид.

Боре онҳо равонаи Техрон будаанд ва Расул тарҷумон надоштааст, дар сафоратхона низ барои тарҷумонӣ каси муносибе набуфтааст. Дар ин ҷо нақши тарҷумонии Расулро хоҳ-ноҳи Мирзо ба зимма гирифтааст. Мирзо, албатта, дар сухбатҳои хусусӣ, дар мавридҳои маъмул суҳбати Расулро тарҷума карда метавонист, аммо ба онҳо дар маҷлисҳои калон бо зиёиён ва китобхонаи Техрон мулоқот ва сухбатҳо кардан лозим будааст. Дар маҷлиси Расул аввал, албатта, ба забони русӣ баромад мекардааст. Ё дар бораи ҳадаш, ватанаш Кавказ ва Доғистон, дар бораи Иттифоқи Советӣ, дар бораи назм гап мезадаст ва Мирзо гуфтаҳои вайро тарҷума мекардааст. Боре Расул хушҳолона ва ба оҳанги ифтихор гуфтааст: «Тарҷумони ман, ки дорандаи мукофоти Ленин, академик, бузургтарин шоири тоҷик ва Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ Мирзо Турсунзода бошад, аз ин кӣ будани маро бо хубӣ пай бурда метавонед. Агар тарҷумони ман ин хел одами номдор бошад, пас ҳудӣ ман кӣ ҳастам?»

Расул ин воқеаро дар назди Мирзо накл мекард ва Мирзо, албатта, бо мамнуният ханда карда гуфт:

«Дар он ҷо чӣ хел шарм накарда ин гапро гуфти?» Ин ҳодиса боз боре тақрор шуда ва шиносонаш аз Мирзо пурсидаанд, ки ба ростӣ, ҳам вай ба Расул тарҷумон шуда омадааст? Баъд аз ин, дар сафоратхона ба Расул тарҷумон ёфта дода, Мирзоро аз ин вазифа халос кардаанд. Мирзо Турсунзода ҳатто ҳамаи хел воқеаҳоро ҳам бо мамнунияти тамом накл мекард. Ё дӯстона, беозор шӯҳи қардони, хусусан, бо Расул Ғамзатов метавонист ва дар бораи вай бисёр воқеаҳои ғалатӣ накл мекард.

Боре дар асоси сафари Эрон онҳо дар шаҳри Нишопур, ба сари мазори Хайём рафтаанд. Дар мошин Мирзо бо оринчаш дар қисаи Расул будани чизи саҳтеро ҳис кардааст. Бо диққат нигоҳ карда, як шиша коняк будани онро пай бурда: «Гӯш кун, айб аст, барои чӣ конякро бо худ гирифтӣ? – гуфта пурсидааст. Расул дар ҷавоб: Ман ба зиёрати ҳампиёлаи бузургвори худ чӣ навъ бе дастовез рафта метавонам? – гуфта ҷавоб додааст».

(Давом дорад)
Таҳияи Рустам ВАҲҲОБЗОДА,
сармуҳаррири маҷаллаи адабии
«Садои Шарқ»

ЧИНГИЗ АЙТМАТОВ: ШАХСИЯТИ БЕНАЗИР

доштани ҳар як воқеаро дуруст дарк накарда будам. Боварӣ доштам, ки зиндагӣ бепоён аст ва мо ҳамеша бо ҳам ва дар як ҷо хоҳем буд. Дар наздикии Тошкент дар дачаи Дурмен дар меҳмонхонае ба як ҷо афтода мондем, ба ғайри ин, мо дар Кировобод ва ҷойҳои дигар низ ҳамсафар будем.

Боре, бегоҳӣ дар хонаи Ғафур Ғулом ҷамъ омадем. Ман нависандагони номдори замони худро бори аввал буд, ки дар шароити муқаррарӣ, дар маҳфили дӯстона медидам. Аввал ин ки хонаводаи Ғафур Ғулом калон ва серфарзанд буд. Аз ин хонаи калон аз меҳмоннавозӣ ва меҳрубонии соҳибонаш ҳама хурсанд буданд. Дастархони пурнозу неъмат ораста буд. Дар нишасти дӯстон, ҳамкор ва ҳамфикронаш худро хеле хуб ҳис кардани Мирзо Турсунзода медидам ва дар айни замон ба вай чӣ навъ эҳтироми калон доштани ҳозиронро ҳис мекардам. Ҳар нутқунанда кӯшиш мекард, ки ба Мирзо муроҷиат намояд ва Мирзо низ аз ҳар як нутқ, аз ҳар як фикри сухан мутаассир гардида, ҷавоби бамавқе мегуфт. Хурсандӣ, ҳозирҷавобӣ ва хушсуҳбатии Мирзо ба дигар ҳамнишинонаш низ таъсир мекард.

Афсӯс, ки ҳофизаи ман хуб нест ва шеърро дар ёд нигоҳ дошта наметавонам. Шеърро бисёр меҳонам, аз шеър дониш фаро мегирам ва завуқ мебарам, ба қадри арзиши шеър мерасам ва ба сухани шоирона баҳо дода метавонам, лекин шеърро дар хотир нигоҳ дошта наметавонам. Бинобар ин, ба ман суҳбати оншаба хеле мароқовар буд. Мирзо Турсунзода ва Ғафур Ғулом дар донишгари назми қадими форсӣ гӯё бо ҳамдигар мусобиқа доштанд. Онҳо мувофиқи ҳар маврид, дар сари ҳар як гап аз адабиёт мисол меёфтанд, ривояте, ҳикоят, масале накл мекарданд. Барои ман шабнишинии хеле аҷоиб буд, чунки дар ин нишаст ман бо ду нафар – бо Мирзо Турсунзода ва Ғафур Ғулом шинос шудам, ки бо дониш, бо истеъдоди худ шарорапошӣ мекарданд. Нақли хотироти худро аз ҳамаи шабнишинӣ сар кардан меҳоям, ки он баъд аз гузашти солҳо бо сухбат дар хонаи ман хотима ёфтааст.

Боз ба шабнишинии аввал бармегардам, ки то дер вақт давом кард, вале ман чӣ хел гузаштани вақтро нафаҳмида мондам. Соати се ё чори шаб, вале боз ҳам эҳтироси мусоҳибон дар атрофи назм ва илҳом чушу хурӯш дошт. Чӣ пинҳон кунам, ки машрубот

Турсунзода он шаб чандин бор ба ман тавачҷуҳ ва илтифот карда, гуфт, ки дар байни мо нависандаи ҷавоне ҳузур дорад, ки аз он умедҳои калон чашм дошта метавонем. Ман бо Ғафур Ғулом низ аввалин бор дар ин шаб шинос шудам.

Ҳоло ба ёд надорам, он шаб дар сари қадом масъалаҳо гуфтугӯ мерафт, лекин ҳамаи қадарашро нағз ба хотир дорам, ки сухбати хеле хуш ва гарму ҷӯшоне буд. Онҳо аз сӯфӣ ва дарвешоне сухан ба

масъалаҳои ҷузъӣ ва ночиз асабонӣ намешуд.

Ба хотир дорам, боре дар бозгашт аз Африко, ки конференсия барпо шуда буд, бо ҳавопаймо роҳи дарозро паймудан лозим омад. Дар нимаи роҳ ҳавопаймо хеле саҳт ба тақонхӯрӣ сар кард. Ман, умуман, дар сафарҳои ҳавоӣ худро бад ҳис мекунам, ҳоло ҳам вақти тақон ва талотуми ҳаво асабонӣ шудан гирифтам. Дар ин ҷо Мирзо тақлиф кард, ки шохмотбозӣ кунем.

ДҶУСТӢ

(Сурӯд)

Дӯстиро посдори ҷовидон тоҷику кирғиз,
Чун уқобон карда дар қўх ошён тоҷику кирғиз.

Аз таҳи гардуни гардон, аз Бадахшону Тиёншон
Чун ду дарё дар қанори ҳам равон тоҷику кирғиз.

Дӯстии тоҷикона, достуки кирғизона,
Дӯстиро карда умре имтиҳон тоҷику кирғиз.

Ҳамдиду ҳамрӯзгоранд, аз азал хешу таборанд,
Бахтиёрон дар таги Бомӣ Ҷаҳон тоҷику кирғиз.

Тоҷикони Қирғизистон, кирғизони Тоҷикистон
Меҳрубон бо ҳам ҷу дар як хонадон тоҷику кирғиз.

Рустам ВАҲҲОБЗОДА

миён оварданд, сухбат ба назми сӯфиёна ва ба фалсафа анҷомид. Онҳо бо ҳам шӯҳиҳо мекарданд. Ҳофиз ва Хайёмро ба ёд меоварданд.

Ман ва Мирзо Турсунзода бо ҳамдигар бо ду роҳ алоқаманд будем: кор дар Комитети яқдили халқҳои Осиё ва Африко ва дар Комитети мукофотҳои Ленинӣ ва давлатӣ дар соҳаи адабиёт. Соле камаш се-чор бор бо ҳам вохӯрдём. Мирзо Турсунзода дар Комитети мукофотҳои Ленинӣ ва давлатӣ эҳтироми басо зиёде дошт, вале вай аз ин мавқеи худ ҳаргиз сӯинистифода намекард, фикри ҳадашро ба дигарон хатман қабул қунонданӣ намешуд. Аммо вақте ки баромада фикр баён кардан, ақидаи худро ба миён ниҳодан, ба тақлифе ислоҳ дароварданро лозим медонист ва баҳо додан ба он ё ин асар, хусусан, асарҳои манзум ва драматургия лозим меомад, сухани вай вазни маҳсусе дошт. Ба ин муносибат, ман мавқеъшиноӣ ва дар айни замон виқор ва матонати вайро маҳсусан қайд кардан меҳоям. Ё ҳаргиз ҳадашро аз он чӣ ки ҳақт ва шоииста мавқеъи ўст, боло бардоштани намешуд. Ин гуна худнамоӣ надошт.

Дар айни замон табиати мулоим, лабхандаҳои ў ба ҳама маълум аст. Симои вай дар хотирам ҳамаи хел нақш бастааст. Вай дар ҳар як мулоқот касро бо рӯйи қушода ва табас-

Ман ҳайрон мондам, шояд вай шӯҳи мекунад, чӣ навъ дар чунин вазъият шохмотбозӣ кардан мумкин аст? Бо вучуди хеле пуриштироб будани вазъият Мирзо бо яке аз рафиқон ба шохмотбозӣ сар кард. Ин ҳолат дар хотири ман ҳамешагӣ нақш баст ва фаҳмидам, ки вай ба замми тамоми ҳислатҳои дигараш аз мардонагӣ низ баҳраманд мебошад.

Ҳоло дар бораи вай ҳамчун шоир чанд сухан гуфтан меҳоям. Албатта, вай агар шоири бузурге намебуд, ҳоло шояд аз воқеаҳои муҳим ва дараҷаи дуҷумини зиндагонӣ ба ҷунин тафсилот гуфтугӯ ба миён намеомад. Барои қадрасӣ ба назми вай, барои баёни сифатҳои инсонии вай, барои мучассам гардонидани симои вай ин ҳама корҳо карда намешуд. Албатта, ман бо ашӯри вай асосан, ба воситаи тарҷумаҳои русии онҳо шинос шудам. Ё дар мавридҳои шеърхондан аввал дар забони модарӣ хонда, баъд ба русӣ тарҷума карда додани шеърҳои худро дӯст медошт. Ман калимаҳои алоҳида, истилоҳ ва баъзе суханҳои дар забонҳои умумиро мефаҳмидам ва шеърхондани вай ба ман завқи маҳсусе мебахшид ва дар бисёр мавридҳо ба ин фикр меомдам, ки шеърҳои вай на фақат ҳиссиётпарвар, балки ба ҳамаи андоза хирадомӯз низ мебо-

ШАРАФМАНДОН

Раҳкушое дар шинохти таърихи диёр

Омӯзишу таҳқиқ, дарку маърифати ҳодисаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоиву фарҳангӣ ва адабии мардуми тоҷик, ҳамзамон, бозгӯ намудани онҳо аз ҷумлаи муҳимтарин масъалаҳои таърихи ватанӣ мебошад. Давлаталӣ Алимов маҳз бо дарки амики ин нукта ба пажуиши таърихи пурифтихори миллатамон таваҷҷуҳ намуда, дар ин самт силсилаи асару таъли-

фоти пуарзиши илмӣ таълиф кардааст.

Давлаталӣ Алимов Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусравро бо ихтисоси омӯзгори фанҳои таърих ва ҳуқуқ хатм намуд. Ӯ солҳои зиёд дар мактабҳои таҳсилоти миёнаи умумии №4-и шаҳри Бохтар ва №6-и ноҳияи Вахш аз фанҳои таърих ва омодагии дифои ҳарбӣ ба таълиму тарбия машғул гардид. Саъйу талошҳои пайвастааш буд, ки шогирдони ӯ дар озмунҳои шаҳриву вилоятӣ ва ҷумҳуриявӣ фаъолона ширкат намуда, сазовори ҷойҳои намоён мешуданд.

Давлаталӣ Алимов ҳамеша ба омӯзишу таҳқиқи ҳодисаву равандҳои таърихӣ майлу хоҳиши зиёд дорад. Ӯ Хамин дилбастагӣ ба омӯзиш буд, ки ӯ соли 2010 ба шӯбаи ғоибонаи аспирантураи ДДБ ба номи Носири Хусрав дохил гардида, ба пажуиши илмӣ шурӯ кард. Ӯ дарк менамуд, ки яке аз бахшҳои камтаҳқиқшудаи

самти илмҳои таърих дар хусуси иштироки фарзандону далерони шӯҷи Ватан дар солҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ (1941-1945) мебошад. Бо ин ҳадаф ва мақсаду маром соли 2012 таҳти роҳбарии доктори илмҳои таърих, профессор Хушбахт Абдуназаров (руҳаш шод бод!) рисолаи номзадиашро дар мавзӯи «Вилояти Хатлон дар солҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ (1941-1945)» дифоъ намуд ва соҳиби дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих шуд. Мавсуф кори таҳқиқотии худро идома бахшида, пайваста дар таълифоти худ ин масъалаи муҳимро ҳамачониба таҳлилу арзёбӣ мекард. Хамин неруи ҳастагинопазираш дар роҳи илму таҳқиқ буд, ки соли 2020 дар мавзӯи «Соҳтмони ҳаҷагии об ва азхудкунии заминҳои навоҳиҳои ноҳияҳои ҷануби Тоҷикистон (солҳои 20-80-уми асри XX)» зери мушоҳири доктори илмҳои таърих, профессор Рақиб Абулҳасев рисолаи докториашро

бомуваффақият дифоъ намуда, соҳиби дараҷаи илмӣ доктори илмҳои таърих гардид.

Профессор Д. Алимов муаллифи 5 монография, 13 китоби илмӣ, 5 китоби дарсӣ, 6 барномаи таълимӣ ва 5 дастури таълимӣ буда, дар беш аз 50 конференсияи байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ иштирок ва бо маърузаҳои илмӣ суханронӣ кардааст.

Таҳти роҳбарии профессора Д. Алимов 3 нафар муҳаққиқ рисолаҳои номзади дифоъ намуда, 6 нафари дигар дар арафаи анҷоми корҳои илмӣ таҳқиқотӣ мебошанд.

Фаъолияти пурсамари доктори илмҳои таърих, профессор Д. Алимов бо нишони «Аълочии маориф ва илми Тоҷикистон» қадрдонӣ шудааст.

Сангмурод ШАРИФОВ,
номзади илмҳои филологӣ,
доцент, мудири кафедраи
рӯзноманигории ДДБ ба
номи Носири Хусрав

СИМО

Чашмаи меҳру вафо

Бо ҳамкорон дар бораи фаъолияти омӯзгорон дар муассисаҳои таълимӣ суҳбат доштем. Ман аз фаъолияти роҳбари синфи набераҳоям Роҳат Наимовна – омӯзгори МТМУ №21-и шаҳри Душанбе изҳори қаноатмандӣ кардам. Шаҳноза бошад, аз фаъолияти омӯзгори писарчааш Субҳия Мирзоева – омӯзгор роҳбари синфи 2 «б»-и Литсей барои хонандагони болаёқат дар шаҳри Душанбе бо ҳаяҷон ва шӯру шавқ нақл кард.

Ба гуфти ӯ, Субҳия хеле ҷавон бошад ҳам, дарсҳои рангину ҷолиб сурат мегиранд. Ин ҳулосаро аз натиҷаи таҳлили хуби фарзандаш баровардааст. Хостам бевосита ба фаъолияти омӯзгори ҷавони болаёқат, ки сазовори боварию эътимоди волидон гардидааст, шинос гардам. Дар замоне ки паст будани донишу маҳорати иддае ба мушоҳида мерасад, баҳои як модар ба омӯзгори фарзандаш бароям муҳим аст.

Ростӣ, дар бораи фаъолияти Литсей барои хонандагони болаёқат дар шаҳри Душанбе ва шухрати он матолиби зиёде дар ВАО ба нашр мерасад. Инро аз фаъолияти пурсамари роҳбарияту омӯзгорон, дастовардҳои хонандагон дар олимпиадаҳои дохилӣ ва байналмилалӣ метавон тасдиқ намуд. Шогирдони ин таълимгоҳ дар олимпиадаҳои ҷумҳуриявӣ 89 ҷой ва дар хориҷӣ 15 ҷойи ифтихориро соҳиб шуданд, ки ин аз захираи талоши

омӯзгорон ва ташкили дурусти кори роҳбарият шаҳодат медиҳад.

Дар ин таълимгоҳ таҷрибаи хубе ҷорист; омӯзгорони хуб ҳавасманд ва қадрдонӣ мешаванд ва омӯзгорони ҷавон ба собиқадорон вобаста мегарданд. Ҳатто барои тайёр кардани мутахассисон аз давраи донишҷӯӣ ҷавобнонро ба ҳайси ёрдამчиҳои омӯзгор сафарбар мекунад, ки ба ин восита таҷриба ҳосил мекунад, қобилиятманду тавоно мешавад ва ҳамчун омӯзгори лаёқатманд ба камол мерасад.

Субҳия хамин гуна ба бовариҳои роҳбарият даромад, бо донишу маҳорати баланд ва забондонӣ, навҷӯӣ ва эҷодкорӣ, муносибати нек ба шогирдон ва падару модарон.

Тифоко, мо дар дарси математика муаллим иштирок кардем ва мутмаин шудем, ки Шаҳноза ба ин духтари ҷавони пурталош баҳои сазовор додааст.

Аслан, дарс чанд паҳлуи муҳим дорад: таълим, тарбия, эҷодкорӣ. Дар дарси муаллимаи ҷавон ин ҳама бо ҳам омезиш ёфта буд. Хубии кори омӯзгор дар он зоҳир мегардид, ки ба ду паҳлуи муҳими таълим – нутқи хаттӣ ва шифоҳӣ диққат медиҳад. Мавзӯи «Ҳалли мисолҳо ва тақрори ҷадвали зарб» ном дошт. Машғулияти аввалин аз тариқи бозӣ бо тӯб сурат гирифт. Муаллима тӯбро ба ҳар хонанда аз ҳар қатор партофта, аз онҳо ҷавоби ҳисобро мепурсид. Ин тарзи кор ба-

рои бачаҳо шавқовар ҳам буд. Ягон хонанда аз пурсиши муаллима дур намонд. Машғулияти дуюм хаттӣ иҷро шуд. Чун таҳсил дар литсей бо забони англисӣ ҷараён мегирад, китоби «Математика» ҳам бо хамин забон таҳия шудааст. Баргари китоб дар он аст, ки дар дохили он баъзе мисолҳо барои ҳал ба хонандагон пешниҳод гардидаанд ва онҳо дар саҳифаҳои додашуда мисолҳоро хаттӣ иҷро мекунанд.

Кор дар тахтаи синф аз вижагиҳои дигари фаъолияти омӯзгор буд. Мисолҳои фаровон барои 31 хонанда дар тахта навишта шуданд ва хонандагон қорнафарӣ мисолҳоро интихоб ва ҳал мекарданд.

Кор бо варақчаҳо ба таври инфиродӣ пешниҳод гашт. Дар варақчаҳо аксҳои гуногуни набототу ҳайвонот ва дар дохили қисмҳои ҳар қадом мисолҳо ва зерӣ аксҳо ҷавоби мисолҳо дода шуда буд. Аз ҳар ҷавобе, ки бо рангҳои гуногун пешниҳод шуда буд, тасвири додашуда бояд ранг карда мешуд. Дар ин бозӣ-дарс бештар ангежиши зеҳнии хонандагон нақш дошт.

Шаҳноза аз он ки писарчааш аз қоғаз, пластилин, ҷӯб ва дигар маҳсулот растаниву бозичаҳои гуногун месозад, бо забони англисӣ ҷизе гуфта ё навишта метавонад ва дар расмкашӣ маҳорати баланд дорад, қаноатманд аст. Гузашта аз ин, аз муносибати дилсӯзонаи омӯзгор хушҳол аст. Ба саволҳои волидон посухҳои қаноатманд медиҳад, онҳоро барои пешрафти фарзандонашон роҳнамоӣ менамояд. Дар маҷлисҳои синфӣ Субҳиябону аксари падару модарон иштирок мекунанд, ки аз фаъолияти босамари ӯ шаҳодат медиҳад. Омӯзгор аз ҳамкориҳои падару модарон, аз дастгириву роҳнамоиҳои роҳбарияти мактаб ва маслихатҳои судманди ҳамкоронаш сипосгузор аст.

Зимни суҳбат муовини директор оид ба синфҳои ибтидоӣ Нигора Абдуғаниева иброз дошт, ки аз фаъолияти Субҳия барин ҷавонҳои ифтихор мекунад, зеро боиси сарфарозист, ки дар литсей чунин омӯзгорони забондон ва аз технологияи замони оғаи фаъолият менамоянд.

Саидаи ФАЗЛ,
«Омӯзгор»

ЧАШМАНДОЗ

МАОРИФИ ҶАҶОН

Бразилия

Дар Бразилия 58 дарсади донишҷӯёни риштаи омӯзгорӣ донишгоҳро тарк карда, ихтисоси дигарро интихоб намудаанд. Хамин аст, ки дар муассисаҳои таҳсилоти ин кишвар набудани омӯзгорони соҳибтаҷрибаву ихтисосманд яке ба аз мушкилоти аввалиндараҷа таъдид ёфтааст. Омӯзгорон деҳот якҷанд фанро таълим медиҳанд, то хонандагон бесавод намонанд.

Бояд қайд кард, ки сабаби асосии кам будани омӯзгорон ба маоши паст ва набудани шароити хуби корӣ рабт мегардад. Ҳукумати ин мамлакат ва Вазорати маориф омили мазкурро ба назар гирифта, дар муассисаҳои истифодаи технологияҳои рақамиро ба роҳ мондааст то андозаи мушкили мазкур бартараф шавад.

Руминия

Таҳсилоти олии Руминия аз рӯйи таҳсилоти Болония роҳандозӣ гардида, се марҳаларо дар бар мегирад:

- * Бакалавр (аз 3 то 4 сол)
- * Магистратура (аз 1 то 2 сол)
- * Докторантура (аз 4 то 6 сол)

Дар ин кишвар зиёда 50 мактаби олии мавҷуд аст, ки машхуртарини онҳо Донишгоҳи Бухарест, Донишгоҳи Ясси, Донишгоҳи Бабес - Боля, Донишгоҳи Трансилванияи Брашов, мебошанд.

Донишҷӯёни хориҷӣ, ки дар донишгоҳҳои Руминия таҳсил мекунанд имкон доранд, ки дар шакли фосилавӣ таҳлил намоянд ва танҳо ба супоридани имтиҳон ба донишгоҳ хозир шаванд.

Ирландия

Дар Ирландия пас аз хатми мактаби миёна хонандагон барои ба даст овардани шаҳодатномаи таҳсилоти миёна имтиҳон месупоранд. Имтиҳони мазкур 3 дараҷа дошта, дараҷаи сеюм мушқилтарин ва масъулияттарин мебошад. Он аз 5 фан иборат буда, донишомӯзон баъди гузаштан аз ин имтиҳон ҳуқуқи дохил шудан ба донишгоҳро доранд. Забони таҳсил дар муассисоти таълими мамлакат ирландӣ ва англисӣ мебошад.

Буркина Фасо

Тибқи қонун дар бораи маорифи Буркина Фасо таҳсил барои кӯдакони 6 то 16- сола хатмӣ мебошад. Шумораи умумии хонандагони 1 синф дар муассисаҳои ин кишвар 65 нафарро ташкил медиҳад. Дар аксарии минтақаҳои ин кишвар мушкилии асосӣ норасоии омӯзгорон ва набудани мактабҳо ба ҳисоб меравад. Дар деҳот хонандагон таҳсилро дар зинаи таҳсилоти миёна дар сурате идома медиҳанд, ки шумораи донишомӯзон аз нигоҳи теъдод ба талабот ҷавобгӯ бошад. Дар сифати кифоя набудани теъдоди хонандагон волидон маҷбуранд, то соли оянда интизор шаванд.

Таҳияи Ирода ТИЛАБОВА,
«Омӯзгор»

ЁДВОРА

Ёде аз донишманди варзида

Саромади педагогика Ян Амос Каменский ба касби пушарафи омӯзгорӣ баҳои арзанда додааст: «Ба муаллимон вазифаи бехтарине супорида шудааст, ки болотар аз он дар зер хуршед чизе буда наметавонад».

Дарвоқеъ, омӯзгорӣ пешаи пушараф, масъулиятноки муҳим барои ҷомеа аст. Зеро муаллим бо донишу маърифати хеш тафаккури инсонро ташаккул медиҳад. Пойдорӣ, устувории ҷомеа аз сиришту солимии наслҳои барумандаш вобаста мебошад. Маҳз наслҳои солимфикр, соҳибмаълумоти дорои ҷаҳонбинии пешрафта метавонанд дар пешрафти кишвар саҳмгузор бошанд.

Яке аз чунин устодоне, ки бо нури маърифат ҷаҳони шогирдонро мунаввар кардааст, Қорманди шоистаи Тоҷикистон, профессор, шодравон Раҳмон Пиров мебошанд. Мавсуф беш аз 50 соли ҳаёти худро ба таълиму тарбия дар Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни бахшидааст ва дар омодакардани омӯзгорони ҷавони риёзиёт саҳми арзанда гузоштааст.

Ӯ баъди хатми факултети математикаи Донишқадаи давлатии омӯзгории шаҳри Душанбе ба номи Тарас Григорьевич Шевченко (ҳоло Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни) аз соли 1973 то охири умр дар ҳамин даргоҳи илму маърифат фаъолияти пурсамар намулдааст.

Мавсуф муаллифи зиёда аз 260 асари илмӣ, илмию методӣ мебошад, ки аз 140-то зиёдаш ба тадқиқи «Системаҳои барзиёд муайяншудаи муодилаҳои дифференсиалӣ бо ҳосилаҳои хусусӣ» бахшида шудааст. Дар беш аз 70 конференсияи байналмилалӣ, ҷумҳуриявӣ ва донишгоҳӣ иштирок кардааст.

Дастурҳои таълимиаш оид ба «Муодилаҳои дифференсиалӣ муқаррарӣ» (ду қисм), «Қатори Фурйе», «Назариҳои функцияҳои тағйирёбандаи комплексӣ» ва «Барномаи таълимӣ ва баъзе тавсияҳои методӣ» писанди донишҷӯёну омӯзгорон гаштааст. Дар баробари фаъолияти таълимӣ ба тайёр намудани шогирдон низ машғул буд.

Ӯ он нафаронеро, ки ба таҳқиқи пажуҳиш машғул буданд, пайваста дастгирӣ менамуд. Аз ин ҷост, ки дар доираи илми кишвар ҳамчун инсони донишманду хайрхоҳ шинохта шуда буд. Дар зимн, зеро роҳбарияш муҳаққиқони зиёде рисолаҳои номзадӣ доктарӣ ҷимоя кардаанд.

Ҳоло шогирдонаш Ф. Раҳимзода, М. Ҷабборов ва Ю. Тимурова бо навиштани рисолаи номзадӣ машғуланд.

Мавсуф соли 2008 ба узви вобастаи шӯбаи тоҷикистонии Академияи байналмилалӣ илмҳои мактабҳои олии пазируфта шуд. Барои фаъолияти пурсамари омӯзгорӣ ва илмию эҷодӣ бо медали «Ҷизмати шоиста» ҳамчунин, бо унвони «Қорманди шоистаи Ҷумҳурии Тоҷикистон» кадр карда шудааст.

Ӯ бо нишонҳои «Наставник молодежи» (с.1991) ва «Аълочии маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон» (с.1993) мукофотида шудааст.

Хотираи неки устоди донишманди фозил ва содиқ ба касби хеш ҳамеша дар дили мо зинда аст.

Н. УСМОНОВ,
профессори кафедраи
математикаи олии филиали
Донишқадаи энергетикӣ
Москва дар шаҳри Душанбе,
Ф. РАҲИМЗОДА,
муовини сардори раёсати
таҳсилоти миёнаи касбии
Кумита оид ба таҳсилоти
иқтисодӣ ва миёнаи касбии
назди Ҳукумати Ҷумҳурии
Тоҷикистон

Дар бораи бузургӣ ва шахсияту мақоми падар суҳан гуфтани аз инсон дониши амиқ ва сиришти покро тақозо мекунад. Барои ҳар инсоне, ки аз ҷавҳари аслии инсонии худ бохабар асту аз қонунҳои ахлоқӣ баҳраманд, албатта, падар хеле

Хидматаш арзанда аст

азиз мебошад. Падарам Али Шарифов инсони наҷиб буда, рӯзгоре доштанд ибратомӯз. Барои раҳнамун сохтан ба роҳи рӯсту соҳибмаълумот гардидаи мо-фарзандон нақши бориз гузошта, рисолати падарии хешро ба таври зарурӣ анҷом доданд.

Банда замони донишҷӯӣ ба мутолиаи асари мондагори «Ёддоштҳо»-и устод Садриддин Айни пардохтам. Хусусан, дар қисмати аввал дар симои Саидмуродхоча-падари Айни падари худ ва дар симои Садриддини хурдсол даврони кӯдакияро тасаввур мекардам. Падарам таҳсилкардаи мактаби олии буда, дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ба ҳайси омӯзгор ба шогирдон аз математика ва физика дарс мегуфтанд ва ба қорҳои деҳқонӣ дар вақтҳои холи низ машғул буданд. Ба ғайр аз машғулиятҳои таълимӣ, ки дар сатҳи баланд мегузаронданд, боз моро ба меҳнат қардан дар замин талқин мекарданд. Дар хотирам ҳаст, ки шабҳои дарози тобишонро ба обёрӣ намудани замин рӯз мекардем. Ба ман таъкид менамуданд, ки инсон бояд ҳеҷ гоҳ аз қор нахаросад, зеро дар баробари дониш, баҳри барқамол гардидани инсон меҳнат низ нақши меҳварӣ дорад. «Одам-

ро - меҳнат одам мекунад», - мегуфтанд қиблагӯҳам. Модарам ба ёд оварда мегуфтанд, ки нимаҷабҳа падарат дар рӯшноии шамъ дар паси мизи қорӣ ба дарсҳои рӯзи ояндаи худ омодагӣ медидаанд. Падарам дар вақти дар қайди ҳаёт буданашон ба мо-фарзандон талқин менамуданд, ки ҳонед, илм омӯед, вақтро пурсамар истифода баред, ба қадри ҳар як лаҳзаи умр расед, зеро дар ин вақт хотираи шумо чизҳои омӯхтаре хифз менамояд.

Падарам шавқу рағбати зиёд доштанд ба мутолиаи осори классикон. Дар бистари беморӣ аз ман «Куллийёт»-и Ҳофизӣ Шерозиро дархост намуда буданд. Ман барояшон «Мунтахаби ғазалиёт»-и

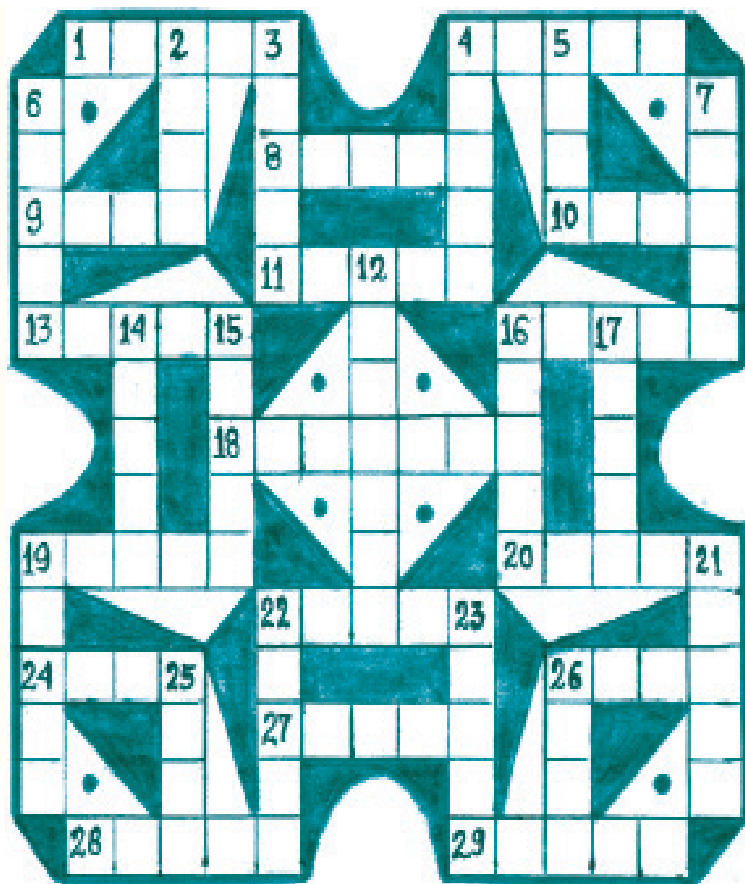
Ҳофизӣ Шерозиро дастрас намудам. Дафтари алоҳидаеро гирифта, байтҳои дорои мазмун баланддоштаро навишта ба мо маънидод менамуданд.

Падарам аҳамияти омӯзиши забони англисиро муҳим дониста, супориш доданд, ки ба он кас забони англисиро омӯзнам. Камина аз алифбои забони англисӣ то садоноку дифтонгҳо дар вақтҳои холи омӯзондам. Ва ҳамин тавр, истифодаи дурусти компютерро дархост қарданд. Сад афсӯс, ки бемории нобахангом қиблагӯҳамонро аз байни мо рабуд.

Падарам, ҳарчанд ки муаллими математика ва физика буданд, дар мавзӯҳои қадри падару модар, сиёиши Ватан, баҳор, сулҳу субот, ҷашнҳои милли, меҳру муҳаббат ва садоқати инсонҳо шеърҳои эҷод намулдаанд, ки дар нашрияҳои «Паёми Душанбе», «Омӯзгор», «Ҷавонони Тоҷикистон» ва «Пайрав» рӯйи ҷоп омадаанд.

Ёди номи неки падарам ҳамеша дар қалби мо-фарзандон боқист.

Сорбон ШАРИФОВ,
мутахассиси пешбари шӯбаи
кор бо ҷавонон ва варзиши
ДТҶТ ба номи С. Раҳимов

САЙҚАЛИ ЗЕҲН

Муаммои «Моҳир»

АЗ ҶАП БА РОСТ: 1.*** Хошим, адиб ва тарҷумон, яке аз шогирдонии Садриддин Айни. 4. Асбоби ҷангӣ, ки аз филзи барои мудофиаи сар ва бадан ба қор бурда мешавад. 8. Муроди «мақсад», «маром». 9. Вақтро мешуморад. 10. Табдил додан. 11. Исми собиқ шаҳри Турсунзода. 13. Як навъ алафи ёбӣ. 16. Ҷӯби саҳт, ки дар соҳтмон бештар истифода мешавад. 18. Муаллифи қиссаи «Аспи бобом». 19. Муқобили «ҳалол». 20. Даҳ, дувоздаҳ, бист. 22. Ҷумҳури дар қитъаи Осиё. 24. Осмонро гӯянд. 26. Як навъи санъат. 27. Шакли дигари вожаи «Лайлӣ». 28. Шамоли гармсели сӯзон, ки бештар дар биёбонҳои регзори беобу беалаф воқеъ мешавад. 29. Ходисаи табиат вобаста ба ваъи ҳаво.

АЗ БОЛО БА ПОЁН: 2. Номи ихтисоршудаи ҳизб дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. 3. Хеле пуртаҷриба, дар касбу қори худ пешсаф. 4. Исми маъмулии мардона. 5. «Эй ҳамчу *** аз мани девона рамида» (Ҳилолӣ). 6. Пойтахти давлат дар қитъаи Осиё. 7. Тамғаи мошини сабукрави хорӣ. 12. Қайҳоннаварди нахустини ИҶШС. 14. «*** ва Зухро», достони классикӣ. 15. Муроди вожаи «савганд». 16. Муқобили «пиёда». 17. Қор ва амале, ки дар гузашта воқеъ шудааст, собиқа. 19. Замини лаби дарё ва баҳр, қанори дарё. 21. Таҳаллули Бедил. 22. Вожае, ки одоби муоширатро ифода мекунад. 23. «***и ду гетӣ тафсири ин ду ҳарф аст» (Ҳофиз). 25. Укёнос. 26. Ҳашароти ҳояндае, ки баданаш нарму дарози беустухон аст.

Мураттиб Ҳотами ҲОМИД,
«Омӯзгор»

ЭЪТИБОР НАДОРАД

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-ШТА №0166259 дар бораи хатми синфи 9, ки онро соли 2007 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №27-и ноҳияи Рашт ба Ҷононаи Абдусатор додааст, эътибор надорад.

МУАССИС

Вазорати маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон

САРМУҲАРИР

Эҳсон САҒАРЗОДА

225-81-55

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ

Раҳим САИДЗОДА
Абдулло РАҲМОНЗОДА
Равшан КАРИМЗОДА
Лутфия АБДУЛҲОЛИҚЗОДА
Қобилҷон ХУШВАХТЗОДА

«Омӯзгор» тахти рақами 271/рз-97, аз 27.09.2021 дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нав номнавис шуда, тахти рақами 0110005977 дар Кумитаи андозаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайди давлатӣ гирифта шудааст. Нашрия ба хотири ҷанданеши маводе низ ба таъби мерасонад, ки идораи ҳафтанома метавонад бо муаллифони ҳамфикр набошад ва барои онҳо масъулиятро ба уҳда нагирад.

Навиштаҳои ва суратҳои ба идораи ҳафтанома воридгашта барқарориди наменаванд. Идораи ҳафтанома навиштаҳои дар ҳаҷми на бештар аз 4 саҳифаи компютери андозаи 14 (фосилаи 1,5)-и ҳарфи Times New Roman Tj қабул менамояд.

Нишонӣ: 734025, ш. Душанбе,
хизбони Айни - 126.

ҲАЙАТИ ЭҶОДӢ

Насриддин ОХУНЗОДА
(ҷонишини сармуҳаррир)
Шодӣ РАҶАБЗОД
Ҳотами ҲОМИД 225-81-57
Шаҳноза БОБОМУРОДОВА
(муҳаррирон)

МУҲБИРОН

Ирода ТИЛАБОВА
Хуршеда АЗИЗОВА
(шаҳри Душанбе)
Ҷангилбеки УЛҒАТШОҶ
(ВМКБ)
Суҳроб АЗИЗӢ
Худодои ИСЛОМ
(вилояти Хатлон)
Нуъмон РАҶАБЗОДА
(вилояти Сугд)

Саодат ЭРҒАШЕВА 225-81-61
(масъули обуна)
Зарнисор НИЗОМОВА
(хуруфчин)

Ҳафтанома дар матбааи нашриёти комплекси «Шарқи озо» ба таъби расид.
Индекси обуна: 68850.
Адади нашр: 42847 нусха

Почтаи электронӣ:
n.omuzgor@maorif.tj

Сомонаи ҳафтанома:
www.omuzgor-gazeta.tj

QR - коди сомонаи
расмӣи нашрияи
«Омӯзгор»

Навбатдори шумора
С. Набизода